

UČITEĽSKÉ NOVINY

51/2014, 3. september 2014

Dvojtyždenník o školstve a vzdelávaní

Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Leto sa končí...

... a školský rok začína. Už dozrieva hrozno a stáhovávajú sa vtáci na odlet do ďalekých krajín. Zakaždým v tomto čase cítim

ľahký smútok, clivotu a nostalgiu za odchádzajúcim letom a za prázdninami, no zároveň aj očakávanie a vzrušujúcu neistotu z návratu do školských lavíc, do prednáškových sál, zo stretnutia so starými či s novými priateľmi. Žiaci, študenti aj pedagógovia stoja pred novými výzvami, pred dlhým školským rokom, ktorý bude pre všetkých náročný. Každý nový školský rok je totiž náročnejší ako ten predošlý. Poznanie je čoraz obsiahlejšie, vedomosti sa rozširujú, nároky stupňujú, svet sa každým rokom posúva k novým objavom a poznatkom, čo sa priamo či nepriamo, skôr či neskôr odráža na kvalite študijných programov a učebných osnovách. Žiaci, študenti a pedagógovia sú konfrontovaní s novou realitou, s meniacim sa svetom a potrebami spoločnosti.

Začiatok školského roku zakaždým vo mne oživuje spomienky na slávnostnú atmosféru prvého dňa. Vracali sme sa z prázdnin ako z dlhej cesty a v škole sme si pripadali múdrejší a skúsenejší. Vyblekaní, niektorí s kvetmi v rukách, vnímali sme dôstojné tváre našich učiteľov, vracali sa k zabudnutým láskam a starým priateľstvám. Trochu nervózni, trochu nedočkaví, no plní očakávania sme vstupovali do nového školského roku. Potom prišli každodenné povinnosti, všedné školské dni, štúdium, skúšky, víťazstvá aj prehry. Študentský život sa vrátil do zabehanej kolaj.

Čas nikto nezastaví, svet sa vyvíja, situácia dnešných pedagógov a ich zverencov je iná, odlišná – nechcem posudzovať, či lepšia, alebo horšia, rozhodne však náročnejšia. Moderné technológie, internet, presila informácií, globalizácia a prepojenie s celým svetom od základov mení výchovný systém, mení prístup k vzdelávaniu, ale mení aj návyky a správanie sa študentov i pedagógov. Klasické metódy výchovy a štúdia, naše školské roky, sú už minulosťou a zapadajú prachom spomienok. A spomienky na naše roky minulé, ako vieme, si vyberajú len to dobré a odsúvajú ťažkosti a problémy, ktoré s tými rokmi súviseli. Zvykneme mentorovať: my sme boli iní...

Nemyslím si však, že súčasná generácia pedagógov, žiakov a študentov je iná, ako boli generácie predošlé. Len okolnosti a podmienky sa zmenili, človek sa vo svojej podstate nemení. Aj dnešní študenti a ich učители prichádzajú začiatkom septembra do škôl plní nádejí, očakávania, s trochou patričnej nervozity. To už patrí k školskému životu. Nech im to vydrží po celý rok.

Ľuboš JURÍK, spisovateľ

V novom školskom roku všetkým veľa zdravia, tvorivých síl, pracovného elánu, chuti objavovať nové veci a hrdosť a úspechy, ktoré máte na dosah.

Vaša redakcia Učiteľských novín

Šestnástym ponovembrovým ministrom školstva sa stal 3. júla 2014 Peter Pellegrini. Štafetu mu po 820 dňoch vo funkcii odovzdal dovtedajší minister Dušan Čaplovič.

Foto Barbora MIHÁLIKOVÁ

Príhovor k začiatku školského roku

Milí žiaci, študenti, vážení učители a rodičia,

na brány každej školy neúprosne klope nový školský rok. Dva bezstarostné mesiace prázdnin, oddychu, neopakovateľných zážitkov striedajú povinnosti.

Milí žiaci, milí študenti,

pred sebou máte 187 vyučovacích dní. Sú to dni, počas ktorých na vás čaká svet objavovania, dni, keď budete nadobúdať nové informácie, vedomosti, osvojíte si praktické zručnosti, ale aj získate nových priateľov. Čakajú vás aj zaťažkávacie dni, ktoré budú spojené s písomkami či testovaním. Nezabúdajte však, že škola nie je len o úlohách a stresoch zo skúšaní. V škole získate vedomosti a prehľad, vďaka ktorému zistíte, čo chcete v živote dosiahnuť.

Milí deviati,

pred vami je náročný školský rok. Oveľa náročnejšia ako úspešné zvládnutie aprílo-

vého záverečného testovania bude voľba strednej školy, ktorá vás pripraví na vaše budúce povolanie. Dnes je extrémne dôležité, aby ste si vybrali taký študijný odbor, ktorý vás bude nielen baviť, ale v ktorom nájdete uplatnenie aj po skončení štúdia. To znamená, že si nájdete prácu. Verím, že rodičia, výchovní poradcovia a aj vaši pedagógovia vám s týmto výberom radi pomôžu. Som presvedčený, že mnohí z vás vedia, čo chcú dosiahnuť, a ak si pôjdete za svojím, úspech sa skôr či neskôr dostaví.

Nový školský rok je výnimočný pre viac ako 54 000 prváčikov a ich rodičov, lebo je ich prvý.

Milí prváčikovia,

je mi ctou privítať vás v školských laviciach. Škola sa pre vás stáva druhým domovom. Vaša zvedavosť, učители a rodičia vám pomôžu preklenúť malý strach z neznáma. Na konci školského roka budete všetci vedieť čítať, počítať a získate aj veľa

iných poznatkov. Prajem vám veľa úspechov a radosti z každého dňa, ktorý strávite v škole.

Vážení učители,

aj keď niekedy môžete mať pocit, že vaše povolanie je nedocenené, vždy ste boli, ste a budete rozhodujúcim článkom v reťazi výchovy a vzdelávania našich detí. Bez akýchkoľvek oficiálnych ubezpečení, že urobím všetko pre to, aby som bol pre vás vnímavým a ústretovým partnerom so schopnosťou dať školstvu vážnosť, rešpekt a postavenie, aké si zaslúžite.

Funkciu ministra som prevzal s cieľom dosiahnuť, aby sa náš školský systém výrazne zefektívnil a pokračoval v trende modernizácie. Za dôležitú v tomto snažení považujem spoluprácu s celou sieťou škôl aj našich školských partnerov, so samosprávami a aj s rodičmi. Ako meradlo úspechu nevnímam počet schválených zákonov ani interaktívnych tabulí. Tie nie sú cieľom, (pokračovanie na strane 2)

Noviny ako sprievodca vyučovacím procesom

Aj v novom školskom roku 2014/2015 dostanú pedagógovia informácie o zaujímavých školských, ale aj národných projektoch vo svojich Učiteľských novinách. O mieste Učiteľských novín v pedagogickej praxi sme sa porozprávali s dlhoročným skúseným pedagógom, riaditeľom Strednej odbornej školy gastronómie a hotelových služieb na Farského ul. v Bratislave PaedDr. Jozefom Horákom.

Pán riaditeľ, ako si spomínate na časy, keď ste si začali tykať s pedagogickou vedou a venovať sa mladým ľuďom v školských laviciach?

Skôr ako odpoviem na vašu otázku, rád by som podotkol, že som veľmi rád, že je tu nový školský rok a učители budú mať opäť jedinečnú možnosť hľadať odpove-

de na mnohé otázky vo svojom pedagogickom časopise – Učiteľských novinách. Môžu sa v nich stretnúť s novými nápadmi, ale aj o nich informovať širokú pedagogickú verejnosť.

Kedy ste sa po prvý raz začítali do Učiteľských novín natoľko, že ste ich začali aj pravidelne vyhľadávať?

Musím povedať, že to bolo už vtedy, keď som riadil pedagogický kolektív. Mal som totiž šťastie, že som dostal túto príležitosť ako mladý začínajúci pedagóg. Môžem teda povedať, že riaditeľom som už viac ako tridsať rokov – vždy však v rezorte potravinárskom. Odbornému školstvu sa venujem od roku 1976.

Ako konkrétne vám noviny vtedy pomohli a aké informácie ste v nich hľadali?

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ. Kód ITMS: 26110130085

Nový školský rok, nový minister, nové výzvy

Strany 4 a 5

Národný projekt sa blíži ku koncu

Zhodnotenie vzdelávania učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov

Strany 6 a 7

Baniča objavil učiteľ Jastrabík

Strana 7

Stredné odborné učilišťa vo svete

Strana 8

NACINA VES

Nová škola vyrástla za krátky čas

Žiaci z obce Nacinej Vsi v okrese Michalovce chodia od septembra do novej školy. Navštevuje ju viac ako 200 žiakov nielen z Nacinej Vsi, ale aj zo susedných Petrovci nad Laborcom a Vole. Novopostavenú budovu otvoril 23. augusta minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Peter Pellegrini. „Každý školský rok je pre niekoho niečím výnimočný. Tento školský rok bude výnimočný pre obec Nacinu Ves – zvlášť pre žiakov, ich rodičov a učiteľov. Som nemierny rád, že vďaka nášmu spoločnému úsiliu budú môcť žiaci z Nacinej Vsi a zo spádových obcí už o pár dní privítať nový školský rok v laviciach tried novovybudovanej základnej školy,“ uviedol na slávnostnom otvorení minister Peter Pellegrini. Budova Základnej školy v Nacinej Vsi sa zrútila 27. júla 2010 počas rekonštrukcie. Príčinou pádu boli nesprávne technologické postupy v čase výstavby školy začiatkom 60. rokov minulého storočia. Pri tejto nešťastnej udalosti zahynul jeden robotník a ďalší dvaja sa ťažko zranili. Budovu vo februári 2011 definitívne zbúrali. Žiaci sa zatiaľ učili v stiesnených priestoroch miestnej materskej školy, kde okrem väčšieho priestoru chýbali aj rozvody vody, kabinety pre učiteľov i zborovňa, telocvičňa a športoviská. V septembri 2012 vláda na svojom výjazdovom rokovaní v Michalovciach rozhodla o dotácii vo výške 1,3 mil. eur na výstavbu novej školy. Navyše na ukončenie stavebných prác bola obci z kapitálových výdavkov rezortu školstva poskytnutá suma vo výške takmer 25-tisíc eur. Začína sa tak písať nová etapa vzdelávania v Nacinej Vsi. (md)

EVS RŠ

Učitelia si budú zlepšovať digitálne zručnosti

Od 2. septembra 2014 majú učitelia možnosť doplniť si svoje vedomosti a zručnosti v oblasti používania digitálnej techniky v edukačnom procese. Metodicko-pedagogické centrum (MPC), partner realizácie projektu *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva (EVS RŠ)*, pre nich pripravilo sériu školení rozdelených podľa obsahu, stupňa náročnosti a trvania na viacero kategórií.

Učitelia si na školeniach osvoja základy ovládania interaktívnej tabule, notebooku a tabletu, ako aj aplikácií dodávaných v rámci projektu a vytváranie digitálnych obsahov.

Školenia sa uskutočnia v ôsmich špeciálnych miestnostiach vybavených interaktívnou tabuľou a tabletmi, ktoré sú zriadené v regionálnych a detašovaných pracoviskách MPC v Banskej Bystrici, Prešove, Trnave, Nitre, Trenčíne, Komárne, Žiline a Košiciach. Koordinátori aktivít projektu *EVS RŠ* pôsobiaci na týchto pracoviskách, sú zároveň kontaktnými osobami na prihlasovanie sa na jednotlivé školenia.

Súčasťou školení je aj séria inštruktážnych videí, ktoré budú umiestnené na webovom sídle projektu a partnera projektu. Spoločnou črtou školení je ich orientácia na komplexné využívanie možností, ktoré prinášajú digitálne technológie do oblasti výchovy a vzdelávania. Rozpis školení, inštruktážne videá a všetky pokyny a kontakty súvisiace s prihlasovaním nájdete na webovom sídle projektu *EVS RŠ* a MPC. (mpc)

Slovenská delegácia na medzinárodnom kole Turnaja mladých fyzikov. Zľava Jakub Chudík, Pavol Kubinec, Marek Bašista, Matej Badin, Michal Hledík, Mária Lipovská, František Kundračík, Natália Ružičková, Martin Plesch a sediaci Boris Vavřík.

Slovenskí fyzici zlatí

TMF

Reprezentačnému tímu Slovenska sa na medzinárodnom kole Turnaja mladých fyzikov, ktorý sa uskutočnil v dňoch 3. až 10. júla 2014 v anglickom meste Shrewsbury, podarilo dosiahnuť mimoriadny úspech. V konkurencii 28 krajín zo štyroch kontinentov obsadil v absolútnom poradí druhé miesto a získal zlaté medaily.

Turnaj mladých fyzikov je tímová súťaž pre stredoškolských študentov v riešení fyzikálnych problémov, ktorá ma za sebou 27-ročnú históriu. Päťčlenné družstvo riešilo počas celého školského roka 17 vopred známych náročných a otvorených experimentálnych problémov, ktoré neskôr prezentujú a obhajujú pred

inými družstvami a odbornou porotou. Reprezentáciu tvoria najlepší študenti, ktorí prešli regionálnym a celoštátnym kolom súťaže a uspeli na výberovom sústredení.

Slovensko a Singapur boli na tohtoročnej súťaži jediní dve družstvá, ktoré dokázali vyhrať všetkých 5 výberových kôl súťaže. Finálový súboj potvrdil dominanciu týchto dvoch krajín, keď Slovensko podľahlo v tesnom súboji o 0,1 bodu, čo zodpovedá posunu o jeden bod u jediného z 11 hodnotiacich porotcov. Silná pozícia Slovenska v súťaži sa potvrdila aj na diplomatickom poli, keď bol Martin Plesch v hlasovaní delegátov jednohlasne zvolený do funkcie generálneho tajomníka súťaže na ďalšie štvorročné obdobie.

Turnaj mladých fyzikov je súčasťou predmetových olympiád a postupových súťaží žiakov základných a stredných škôl, ktoré sú integrálnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu detí a mládeže v Slovenskej republike. Majú postupový charakter, sú organizované ako jedna z foriem dobrovoľnej záujmovej činnosti žiakov v súlade s dlhodobými zámermi Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR v oblasti práce s talentovanou mládežou a tvoria prepojenie medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním. Organizátorom celoštátnych kôl olympiád je IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže.

Mgr. Martin HÍLEK

E-testy zaujali návštevníkov festivalu

BAŽANT POHODA

Špeciálne testy pre učiteľov, úlohy z prírodovednej gramotnosti na tému čokoláda, úlohy o zľavách na tovare, o zhodnotení osobných financií v banke v období inflácie, o výbere najvhodnejšej študentskej brigády, maturitný test zo slovenského jazyka a literatúry, test z čitateľskej gramotnosti o histórii festivalu Bažant Pohoda, vedomostný test o skupine Kraftwerk, úlohy z matematickej i zo štatistickej gramotnosti – to všetko si mohli vyskúšať návštevníci 18. ročníka multizánrového festivalu Bažant Pohoda 2014 v júli tohto roka na našej interaktívnej prezentácii národného projektu *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania (E-test)*.

Našou cieľovou skupinou bola široká verejnosť, ktorá mala možnosť presvedčiť sa, aké úlohy a testy vytvárajú naši učitelia v regiónoch pre žiakov druhého stupňa základných škôl a stredných škôl. Veľký záujem o testovanie v našom stánku bol od rána až do večera počas všetkých festivalových dní. Návštevníci stánku oceňovali modernizáciu školstva formou tvorby nových úloh v elektronickom prostredí.

V dňoch 10. až 12. júla 2014 šesťčlenný tím Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) s piatimi notebookmi na festivale Bažant Pohoda zaujal návštevníkov všetkých vekových kategórií.

Festivalové testovanie v plnom prúde.

Prišli medzi nás aj učitelia a žiaci zmluvných škôl. Pri našom stánku sa pristavil i šéfredaktor mesačníka *Dobrá škola* Vladimír Burjan, moderátor Rádia Slovensko, muzikant a autor knížiek pre deti Štefan Chrappa, marketingový riaditeľ Hokejového klubu Slovan Bratislava Milan Vajda a testy úspešne absolvoval napríklad aj manažér Zelenej vlny RTVS Ľuboš Kasala.

Na jeseň tohto roku plánujeme v rôznych mestách Slovenska ďalšie stretnutia s cieľom interaktívne informovať verejnosť o národnom projekte *E-test* a jeho prínose pre školy.

Mária GREBEŇOVÁ-LACZOVÁ,
manažérka publicity národného projektu, NÚCEM, foto archív NÚCEM

Príhovor ministra...

(dokončenie zo strany 1)

sú len prostriedkom. Ministerstvo školstva, všetky jeho organizácie a všetci jeho pracovníci by mali byť partnerom pre vás a vaše potreby. Verím, že sa nám spoločne podarí vytvoriť taký model, v ktorom žiaci dostanú dostatočný priestor na rozvoj svojich schopností a talentu, aby sa pre nich škola stala skutočným základom ich budúceho života.

Pravda, na štúdiu sú potrebné aj vhodné podmienky. Je preto mojou osobnou ambíciou pomáhať vytvárať podmienky pre vás učiteľov a ostatných pedagogických

pracovníkov, aby ste boli spokojní v práci a rešpektovaní v spoločnosti. Najdôležitejšie však je, aby ste všetci prichádzali do škôl so zaujatím, s ambíciami – a s úsmevom.

Vážení pedagógovia a rodičia,

hoci sa v tento slávnostný deň nechcem podrobne venovať analýze školských problémov a výziev, spoločne vieme, že zriaďovatelia, ako aj samotný rezort školstva musia okrem iného reagovať na situáciu, ktorá je na trhu práce. Je našou povinnosťou podporovať také študijné odbory, ktorých absolventi nájdu uplatnenie. Vof-

ba povolania je jednou z najdôležitejších udalostí v živote človeka a úloha rodiny v tomto procese je neodškriepiteľná. Rád by som preto apeloval na vás, milí rodičia, aby ste vo fáze, keď sa vaše deti rozhodujú, čo budú študovať, im boli nápomocní pri voľbe takého študijného odboru, vďaka ktorému sa v budúcnosti nestarajú.

Želám vám všetkým – učiteľkám, učiteľom, odborným zamestnancom i nepedagogickým pracovníkom, žiakom, ako aj rodičom – úspešný školský rok a teším sa na vás pri osobných stretnutiach.

Peter PELLEGRINI, minister školstva, vedy, výskumu a športu SR

NOVINKY

Začína sa nový školský rok

Do školských lavíc zasadlo 2. septembra celkovo približne 702-tisíc žiakov, z toho zhruba 439-tisíc žiakov základných škôl, 223-tisíc žiakov stredných škôl a takmer 35-tisíc žiakov začalo školský rok v špeciálnych základných a stredných školách. Počet zapísaných prváčikov (bez odkladu) prevyšil hranicu 54-tisíc. Svoje brány otvorilo viac ako 3 300 základných a stredných škôl vrátane špeciálnych.

Od nového školského roka začalo platiť aj ustanovenie novej školského zákona prijatej ešte za bývalého vedenia ministerstva, podľa ktorej je podmienkou na prijatie uchádzačov o štúdium na gymnáziách priemer známok z povinných vyučovacích predmetov do 2,0. Do úvahy sa brali známky z koncoročnéno vysvedčenia predposledného ročníka a študijné výsledky z posledného ročníka základnej školy – teda polročné i koncoročné vysvedčenie. Pre stredné odborné školy s maturitou je priemer známok určený hranicou 2,75.

Tohtoroční deviatci absolvujú testovanie svojich vedomostí približne o mesiac neskôr v porovnaní s minulými rokmi (konkrétne 8. apríla, náhradný termín je vypísaný na 21. apríla). Táto požiadavka prišla zo škôl a dôvodom posunu je udržanie motivácie žiakov posledného ročníka základnej školy k štúdiu.

V novom školskom roku pribudli do ponuky stredných odborných škôl nové odbory, ako napríklad ochrana osôb a majetku pred požiarom, klientsky manažér pošty či lesníctvo a lesnícky manažment. Rezort školstva tým reaguje na výsledky záverečného hodnotenia experimentálneho overovania odborov vzdelávania na stredných školách, ako aj na požiadavky zamestnávateľov a jednotlivých zamestnávateľských zväzov a združení.

Z pedagogickej dokumentácie, ktorú musia učitelia pripravovať, sa od nového školského roka vypúšťajú niektoré duplicitné tlačivá, aby sa odbúrala zbytočná byrokracia (napr. osobný spis žiaka, plán práce školy alebo školského zariadenia, denník výchovnej skupiny, tematické výchovno-vzdelávacie plány jednotlivých vyučovacích predmetov). (mš)

UČITELSKÉ NOVINY

Dvojtyždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania pod poradovým číslom 14/2014.

Adresa vydavateľa:
Bellova 54/a, 833 63 Bratislava,
IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk

Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Design:
Branislav Malík, ARTWORK
Nevyžiadané rukopisy nevraciam.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné stylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezariadení.

Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Forma zverejnenia:
internetová stránka vzdelávacieho portálu
ŠIOV: <http://distančne.vzdelavanie.siov.sk/mod/folder/view.php?id=25>.

Europrojekty nie sú len o nových učebných pomôckach

ASFEU

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

Z počtu 1 007 projektov podporených prostredníctvom Agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU) bolo ku koncu júla riadne ukončených 437. A postupne sa pridávajú ďalšie. Školy využívajú najnovšie informačné technológie, získali nové učebné materiály, didaktické pomôcky, ale najmä zaviedli moderné metódy výučby. Aktivity projektov financovaných z operačného programu Vzdelávanie často smerovali k podpore čitateľskej gramotnosti, ktorá je neodmysliteľnou súčasťou vzdelávacieho procesu vo všetkých ročníkoch škôl. Vyučovanie s dôrazom na porozumenie informáciám a hľadanie súvislostí má za cieľ pomôcť žiakovi nielen pri získavaní teoretických vedomostí, ale predovšetkým pri ich využití v budúcej pracovnej sfére. Príkladom úspešných aktivít, ktoré sa nedávno ukončili a zároveň významne prispeli k rozvoju

čitateľskej gramotnosti žiakov základných škôl, sú aj dva projekty financované z Európskeho sociálneho fondu.

Podpora čitateľskej gramotnosti

Základná škola na Ul. Ľ. Podjavorinskej v Košiciach sa vo svojom projekte *Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít (MRK)* zamerala na žiakov aj učiteľov. Cieľom dvoch hlavných aktivít bolo inovovať obsah a metódy vzdelávania na podporu čitateľskej gramotnosti žiakov z MRK kvôli ich ľahšej inklúzii do vedomostnej spoloč-

nosti. S cieľom zlepšiť spôsobilosť žiakov porozumieť písanému textu, používať ho a premýšľať o ňom boli vytvorené učebné materiály, pracovné zošity a metodiky. Vďaka projektu je škola vybavená aj notebookmi, interaktívnymi tabuľami s projektorom, skenerom na digitalizáciu učebných materiálov, výučbovým softvérom a tiež digitálnym jazykovým laboratóriom. Pedagógovia vo vyučovaní kládli dôraz na motivačné stratégie, ako je zaraďovanie hier, súťaží, projektov či verejných prezentácie prác. Učiteľia sa v rámci projektu školili v metakognitívnych stratégiách na získavanie čitateľských zručností, vo využívaní interaktívnych technológií a moderných

Cvičenia z matematiky na interaktívnej tabuľi.

pomôcok vo vyučovačom procese a tiež v digitalizácii učebných dokumentov. Škola získala na projekt nenávratný finančný príspevok (NFP) vo výške 164-tisíc eur a realizovala ho v rokoch 2012 až 2014.

Brána poznania otvorená

Základná škola T. J. Moussona z Michaloviec zacielená svoj projekt na prestavbu vzdelávania s využitím inovatívnych foriem a metód výučby pre aktuálne a perspektívne potreby vedomostnej spoločnosti. Projektový tím sústredil pozornosť na rozvoj kľúčových kompetencií žiakov s dôrazom na anglický jazyk, čitateľskú gramotnosť a využívanie informačno-komunikačných technológií (IKT) vo vzdelávaní. Projekt umožnil vyškoliť dvadsať pedagogických zamestnancov v oblasti rozvoja čitateľskej gramotnosti, využívania IKT a výučby cudzích jazykov. Uskutočnili sa tiež školenia k používaniu interaktívnych tabuľ, k práci s didaktickou a digitálnou technikou a didaktickými prostriedkami, k inovatívnym stratégiám vyučovania a učenia sa, k zavádzaniu interaktívneho pera a kódovaných kníh do výučby. Pri cudzích jazykoch bol dôraz kladený na rozvoj a zdokonaľovanie slovných zásob, súvislého vyjadrovania, pochopenia prečítaných viet, v prírodovedných predmetoch najmä na rozvoj logického myslenia. V predmetoch orientovaných na inováciu vzdelávania v oblasti čitateľskej gramotnosti (slovenský jazyk, prírodoveda, matematika) išlo o zdokonaľovanie schopnosti plynulého čítania s porozumením, o podporu tvorivej činnosti, o vyhľadávanie dôležitých informácií. Škola získala na projekt NFP vo výške 166-tisíc eur a realizovala ho taktiež v rokoch 2012 až 2014.

Odbor informovania a publicity ASFEU

WORKSHOP

Vyskúšali si školu budúcnosti

Matematické príklady sa dajú riešiť počas jazdy na motorke v počítačovej hre, písomky sa môžu nachádzať v cloude a tablety vás dokážu naučiť veľa o anatómii či hrať na klavíri. Aj takto vyzerá digitálna trieda budúcnosti, ktorú si v dňoch 18. až 19. augusta vyskúšalo vyše päťdesiat detí počas IT workshopu Detskej Univerzity Komenského.

Žiaci Detskej Univerzity Komenského strávili na workshope, ktorý organizačne zabezpečili významné IT spoločnosti, dva dni plné bohatého programu. Čakal na nich skúsený pedagóg Peter Pallo, ktorý si prichystal ukážku vyučovania v digitálnej triede budúcnosti. Deti si tak mohli vyskúšať, aké jednoduché to majú dnešní žiaci na prvom stupni vďaka tabletom a softvéru, ale aj ako funguje kolektívna práca na dokumentoch, ako šetriť čas, ako učiteľia žiakov hodnotia či ako hravou formou programujú hry na informatike, ktoré neskôr využívajú na zdokonaľenie sa v matematike.

Po interaktívnej ukážke vyučovania si deti vypočuli prezentáciu o tvorbe hier pre konzoly, pričom si, samozrejme, mohli hry aj vyskúšať. IT workshop uzavrela prednáška IT špecialistu Jána Harmana, ktorý deťom hravou formou vysvetlil, čo sú to *big data* a *open data*. Dozvedeli sa, že takéto údaje dokážu zachrániť nielen krachujúcu zlatú baňu, ale aj prezradiť vzájomné interakcie liekov či pomôcť deťom pri výbere správnej strednej školy.

Deti z Detskej Univerzity Komenského najviac zaujala hodina s Petrom Pallom (na snímke). „Viem si predstaviť, že by sme mali namiesto učebníc a písania len tablet, bolo by to jednoduchšie a zábavnejšie,“ povedal

Žilina hostí mladých vedcov

ESE 2014

Asociácia pre mládež, vedu a techniku (AMAVET) získala od európskej organizácie MILSET Europe, ktorá sídli v Bruseli, poverenie zorganizovať prestížnu celoeu-

rópsku prehliadku a fórum prác mladých vedcov Expo Sciences Europe (ESE). Koná sa každý párný rok a sme veľmi radi, že Slovensku sa dostalo cti opäť raz dokázať, že je otvorené myšlienke popularizovať vedu a techniku, predstavujúcu budúcnosť nás všetkých. Prestíž a hodnotu pod-

ujatia podčiarkuje fakt, že záštitu nad ním prevzal prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska.

Podujatie sa uskutoční v Žiline v priestoroch Žilinskej univerzity v dňoch 7. – 12. septembra. Žilina sa tak stane centrom a domovom pre mladých šikovných ved-

cov-študentov stredných škôl z viacerých krajín Európy i mimo nej. Prehliadky sa zúčastní 300 mládežníkov z 24 krajín vrátane Slovenska. Predstavia spolu 86 projektov z oblasti vedy a techniky, ktoré zvíťazili na národných súťažiach. Na podujatí sa bude spolupodieľať 25 dobrovoľníkov z celého Slovenska.

Mgr. Bronislava CZINEGEOVÁ

po workshope piatok Jakub. „Prívat by som takú triedu, kde by sme mali len tablet, žiadne učebnice, písanie ani tašky. V škole sme zatiaľ mali len jednu takú hodinu,“ doplnil ho ôsmak Richard.

A úspech u detí zožalo tiež programovanie zábavných hier, ktoré následne využili na učenie sa matematike. Nemenej atraktívnu bola ukážka hudobnej výchovy, na ktorej sa žiaci učili, ako zahráť prostredníctvom tabletu známe skladby.

„Opäť sa mi potvrdilo, že ak deťom dáte do ruky nástroje, ktoré sú prirodzenou súčasťou ich generácie, potom aj učebné úlohy plnia s úspechom a vôbec im nevidia, že si musia opakovať matematiku alebo iné predmety, hoci aj počas školských prázdnin,“ povedal Peter Pallo, učiteľ zo Základnej školy R. Dilonga v Trstenej, ktorý pre deti vyučovanie s tabletmi pripravil.

„Záleží nám na tom, aby mali slovenskí žiaci možnosť pracovať s najmodernejšími technológiami. Po práci s videosprievodcom a superpočítačom sme sa tento rok rozhodli predstaviť deťom vyučovanie s tabletmi. Výborná spätná väzba od detí je pre nás satisfakciou, že má zmysel prispievať k zmene výučby aj prostredníctvom takýchto projektov,“ povedal Marek Paščák, generálny riaditeľ spoločnosti, ktorá podujatie zorganizovala. (mic)

Noviny ako sprievodca...

(dokončenie zo strany 1)

riešenie. Hoci som nepoznal kolegov, ktorí do novín písali o svojich projektoch, boli mi, hoci na diaľku, veľkou oporou. Nemal som problém dokázať sebe ani iným, že viem riadiť pedagogický kolektív a zabezpečovať kvalitný chod celej školy.

Dá sa povedať, že ste si osvojili skúsenosti kolegov, s ktorými by ste sa inak nestretli? Áno, a bolo to viac, ako som mohol očakávať. Aj dnes si neustále vyberám informácie z Učiteľských novín, je to pre mňa dôležitý prameň, stále v nich nachádzam vzácne skúsenosti pedagógov a riaditeľov škôl. Mnohé ešte aj dnes pretavujem na pôde našej školy do našich podmienok, a musím povedať, že mnohé zaujímavé myšlienky by nám neprišli na um. Verím však, že aj my sme inšpiráciu pre iné školy, najmä tie, ktoré pôsobia v potravinárskom rezorte. Prostredníctvom Učiteľských novín dodnes stretávam zaujímavé osobnosti zo sféry výchovy a vzdelávania, či už všeobecnevzdelávacej, alebo odbornej. Som za ne vďačný a vždy sa teším na ďalšie a ďalšie profilové rozhovory. Aj pedagóg sa totiž učí cez úspechy či neúspechy iných.

Porovnávame teraz Učiteľské noviny z čias, keď ste po nich siahali v mladosti, a tie dnešné, ktoré vychádzajú na 32, resp. 16 stranách.

Presne tak, pamätám si, keď Učiteľské novi-

ny tvoril dvojlist, teda štyri stránky informácií. Posun odvtedy je veľmi „dramatický“, ale čo je podstatné, nielen v kvantite, ale aj v kvalite. Dnes možno nájsť v Učiteľských novinách neskutočne veľa informácií o školských a národných projektoch, novinkách v testovaní a skúšaní žiakov, o digitalizácii v školstve, reformách. Školstvo dnes pre-

PaedDr. Jozef Horák.

chádza toľkými zmenami, že je len dobré, že existuje priestor, ktorý to reflektuje. Veď kto by mal byť viac informovaný, ak nie pedagóg, ktorý stojí za vzdelávaním detí? V dnešných Učiteľských novinách ma mimoriadne teší príloha Školstvo odborne, aj preto, lebo naša škola je centrom odborného vzdelávania v potravinárstve pre iné obdobie školy v Bratislavskom samosprávnom kraji. Môžeme si tu vymieňať skúsenosti a hovoriť o tom, ako čo najlepšie vytvorí duálny systém vzdelávania či ako opäť zainteresovať podniky a firmy na vzdelávaní žiakov. Zaujímalo by ma ešte, aké informácie ste

Učiteľských novinách vyhľadávali ako mladí riadiaci pracovníci, čoho sme sa dotkli už v úvode nášho rozhovoru.

Predovšetkým som vtedy nevedel, že riadiaca funkcia si vyžaduje najmä delegovať povinnosti na svoj kolektív, že sám riaditeľ nemôže urobiť všetko najlepšie. Trvalo mi veľmi dlho, kým som pochopil, že nemôžem riadiť všetko sám. Aj v tomto smere mi otvorili oči Učiteľské noviny. Mnohí riaditelia škôl totiž písali aj o svojich manažérskych aktivitách, a tak som si urobil obraz aj o tom, ako delegovať povinnosti na jednotlivých zástupcov, či už pre praktické, alebo odborné vyučovanie. A o mnohých ďalších a ďalších veciach – pretože aj keď platí, že všetky školy robia to isté, a síce vzdelávajú, napriek tomu sa potvrdzuje známa pravda, že keď dvaja robia to isté, nie je to vždy to isté. Stále sa máme čo učiť a zisťujem, že aj od nových, začínajúcich pedagógov, keď čítam o ich aktivitách a projektoch.

Máte už predstavu, ako využijete priestor v novinách v novom školskom roku 2014/2015? Čím by ste chceli prispieť k výchove a vzdelávaniu v odbornom školstve?

Určite dáme vedieť o aktivitách našej školy širokej pedagogickej verejnosti. Bolo by však dobré, keby sa k informáciám dostali aj rodičia, aby boli v centre diania výchovy a vzdelávania svojich detí. Napríklad aj naša škola bude prechádzať ďalšími zmenami, o ktorých by mali vedieť nielen pedagógovia, ale aj rodičia či výchovný poradcovia v základných školách. Uvedomu-

Nový školský rok, nový minister, nové výzvy

AKO ĎALEJ?

Začiatok školského roka a nástup nového ministra školstva sú určitým bodom nového začiatku, premýšľania nad problémami a hľadania východísk, ako lepšie, kvalitnejšie uskutočňovať školskú politiku, ako lepšie vychovávať a vzdelávať naše deti. To vedie k zamysleniu, kde sme a kam smerujeme.

Takúto analýzu by mali urobiť na to určené inštitúcie, mám na mysli najmä ministerstvo školstva a jeho priamo riadené organizácie – pri absencii výskumného ústavu v Slovenskej akadémii vied (SAV), kde pracovisko s tromi-štyrmi ľuďmi nemôže nahradiť výskumný ústav. Je zarážajúce, ako sú pedagogické vedy podceňované aj z tohto hľadiska – rezorty s menším dosahom na občanov tohto štátu majú v SAV oveľa silnejšie zastúpenie ako pedagógika. Čiastkové analýzy robia vysoké školy pedagogického zamerania a ich študenti vo svojich diplomových, dizertačných, habilitačných prácach, ktoré však nikto nesumarizuje, neanalyzuje z metodologického a prakticko-filozofického uhla pohľadu. Bolo a je povinnosťou štátneho manažmentu mať analýzu k dispozícii, aby mohol prinášať zodpovedné a kvalifikované rozhodnutia. Mnoho údajov o stave školstva na Slovensku je dostupných z medzinárodných porovnávacích štúdií (PISA, PIRLS, TIMSS), ako aj z Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania, zo správ Štátnej školskej inšpekcie a zrušeného (integrovaného) Ústavu informácií a prognóz školstva. Aj v tomto prípade však chýbajú analýzy problémov v školstve a ich príčin. Ostáva sa pri konštatovaniach a nezávisle od toho sa objavujú rozličné návrhy na zlepšenie školstva od odborníkov, laikov, odborárov, ktoré málokedy berú do úvahy skutočné čísla, argumenty, stav školstva. Ako je známe, do školstva hovorí skoro každý, lebo povyšuje svoju osobnú skúsenosť alebo čiastočné poznanie na najdôležitejšie v celom systéme výchovy a vzdelávania. Média sú naklonené produkovať kauzy, z ktorých explicitne alebo implicitne zovšeobecňujú a tvoria obraz o našom školstve.

Dobre je uvedomiť si, že naše školstvo je vo fáze reforiem v podstate od roku 2002, keď bol zverejnený dokument *Milénium*, čo bola koncepčná a praktická vízia smerovania nášho školstva na najbližších 10 – 15 rokov. Roku 2008 boli na základe koncepcie vyjadrenej v *Miléniu* prijaté zákony, ide najmä o zákon č. 245/2008 Z. z. a zákon č. 317/2009 Z. z. Od roku 2002 už uplynulo takmer 15 rokov, čo by viedlo k úvahe, že je potrebné inovovať školstvo

pripomienky, kde boli zverejnené a najmä ako sa riešili či zakomponovali do *Správy o stave školstva na Slovensku*. Vláda správu prerokovala, zobrala na vedomie, ale nedostala sa do parlamentu. A tak dnes nevieme, čo bolo zlé a dobré v reformných krokoch z celkového, systémového pohľadu. Zaujímavosťou vývoja školstva na Slovensku je aj skutočnosť, že za dvadsať rokov sa vypracovali tri koncepcie školstva (*Duch školy*, *Konštantín*, *Milénium*), ale ani v jed-

„Ostáva sa pri konštatovaniach a nezávisle od toho sa objavujú rozličné návrhy na zlepšenie školstva od odborníkov, laikov, odborárov, učiteľov, ktoré málokedy berú do úvahy skutočné čísla, argumenty, stav školstva.“

alebo koncipovať nové, a to nielen na základe nie dobrých výsledkov našich žiakov v medzinárodných meraniach, ale aj pod vplyvom novôt v oblasti politiky, spoločstva a školstva. Absencia správ o postupe reformy, absencia analyticky komplexných štúdií sa odvíja od neplnenia uznesenia vlády SR ešte z roku 2008, keď vláda zaviazala vtedajšieho ministra školstva a všetkých nasledujúcich, aby rok čo rok podávali správu o stave školstva. Žiaľ, doteraz nikdy minister školstva nepredložil vláde SR správu o stave školstva! Exminister D. Čaplovič mal dobrú snahu urobiť tak, ale *Správa o stave školstva na Slovensku*, podobne ako správa o plnení reforiem, ostali na úrovni ministerstva školstva, boli predložené na diskusiu verejnosti, ale nikto doteraz nevie, aké boli

nej sa nový minister školstva jasne neprihlásil k predchádzajúcej koncepcii. Nebolo jasné, či sa D. Čaplovič hlásil k *Miléniu*, a dnes sa očakáva, či nový minister bude pokračovať v reforme, alebo ju zamietne, alebo ju bude opravovať. Kontinuita chýba. Diskontinuita je módou našich vlád...

Od chaosu k systému

Teória chaosu hovorí, že kde nie je vízia (teória, filozofia, zásady), prijímajú sa rozličné myšlienky, praktiky, nevie sa, v čo verí, čo je dobré, a tak vzniká neistota, neporiadok, chaos. Slovo majú extrémisti z oboch strán – aj konzervatívci, aj revolucionári. Ide o to, kto je „hlasnejší“. A keď nie je jasná perspektíva, presvedčenie o odborne podloženej koncepcii, neverí sa v nič. Namiesto

riešení sa predkladajú pseudoriešenia, keď sa nevie, čomu veriť, verí sa všetkému, čo sa sugestívne podá (v médiách). Chaos je typický tým, že sa nerozlišuje podstatné, zásadné od nepodstatného, povrchného. Kde je jasná myšlienka, vie sa rozlíšiť, čo je podstatné a čo sekundárne.

Niekedy sa zdá, že v našom školstve sa diskutuje – obrazne – o tom, či je farba auta vhodná, či má poškodené nárazníky, alebo je klimatizované. Prípadne sa konštatuje, že auto nejde dobre. Menej sa však analyzuje a diskutuje o podstate: má auto motor, má benzín, kto ho riadi? Motorom sú učители, benzínom ich motivácia, cieľom sú vzdelaní a dobrí žiaci. A riadi ich kto? Malo by ministerstvo školstva, ale... Kto je vlastne zodpovedný za kvalitu nášho školstva? Ministerstvo, zriaďovatelia, školy?

V ostatnom čase, keď bol vo funkcii ministra D. Čaplovič, bolo avizované, že sa pracuje na novelizácii školských zákonov, konkrétne na novele zákona o výchove a vzdelávaní (č. 245/2008 Z. z.), zákona o pedagogických a odborných zamestnancoch (č. 317/2009 Z. z.), zákona o odbornom vzdelávaní a príprave (č. 184/2009 Z. z.), pripravuje sa celkom nový vysokoškolský zákon a zásadné zmeny mali prísť aj vo finančnom odmeňovaní pedagogických a odborných zamestnancov... Prípravy týchto zmien sa diali potichu, neboli zverejnené základné kľúčové myšlienky, návrhy a ich zdôvodnenie, nebola k nim žiadna diskusia. Hovorca ministerstva povedal, že k niektorým zverejneným návrhom prišli pripomienky, ale tie ostali utajené na ministerstve, i keď ministerstvo školstva má na takéto diskusie svoje periodikum – *Učiteľské noviny*. Nového ministra školstva čaká výzva, či dokončiť prácu na novele uvedených zákonov, alebo urobiť nové zákony, či predložiť *Správu o stave školstva na Slovensku* parlamentu, alebo začať celý proces odznova, alebo nezačať so žiadnymi podstatnejšími zmenami a zachovať status quo. Preto sa logicky očakáva, že nový minister školstva zverejní svoj program, svoju víziu, čo s naším školským systémom, vedou a športom. Pri úvahách, prečo bol D. Čaplovič odvolaný z funkcie ministra školstva, sa objavili rozličné teórie, ale racionálny základ úvah spočíva v tom, aby sa rozpoznali hlavné problémy, ktoré za jeho pôsobenia pretrvávali alebo sa objavili a o ktorých sa diskutovalo. Uvedieme aspoň najznámejšie a najčastejšie prezentované.

Riadenie školstva

Exminister školstva D. Čaplovič sám priznal, že jednou z jeho chýb bolo, že odovzdal časť riadenia školstva pod ministerstvo vnútra, a to aj z hľadiska finančného, aj z hľadiska personálneho. Odborári hovoria, že oblasť školstva je dnes platená (riadená) z piatich ministerstiev... Dlhé roky sa nedarí vybojovať viac peňazí pre školstvo, dokonca návrh rozpočtu na rok 2015 je ešte nižší, ako bol rozpočet na rok 2014. Dnes nebude vedieť minister školstva poriadne vyčíslíť rozpočet školstva i preto, lebo zamestnanci v školstve sú riadení z viacerých ministerstiev a odtiaľ aj „tečú“ peniaze vrátane problémov s (ne)využitím eurofondov. Je šokujúce, že v projektovom období do roku 2014 sme nevyčerpali takmer 50% zdrojov z Európskej únie (EÚ), a to najmä v projektoch na vzdelávanie! Je to o riadení, či už vnútornom, štátnom, alebo o našej sile meniť veci v rámci EÚ, o našich poslancoch v týchto inštitúciách. Zopakujeme, že do školstva dostávame prostriedky vo výške stále len okolo 3,6% HDP, čo je výrazne menej ako v iných krajinách, kde priemer je 6%. Rovnako vo financovaní vedy a výskumu zostávame silne pod priemerom krajín EÚ.

Riadenia sa týka aj problém financovania škôl a školských zariadení. Boli nastavené financie na žiaka, začal sa boj o každého žiaka – teda o peniaze. Exminister Čaplovič to chcel zmeniť a zaviesť financovanie na triedu... Urobili sa kozmetické úpravy o počte žiakov v triedach, ale z pohľadu riadenia je diskutabilné, aby o počte žiakov na stredných školách rozhodovali krajské

orgány – zriaďovatelia škôl. Nie náhodou sa objavili návrhy, aby školstvo prešlo znova pod ministerstvo školstva ako zriaďovateľa, a nie pod miestne úrady, čo prináša mnoho problémov najmä z hľadiska korupcie, protekcionárstva, politikárčenia v personálnej politike. Rovnako silne zazneli hlasy zo strany ministra o tom, aby súkromné školy dostávali menšiu finančnú podporu od štátu ako školy verejné, štátne. Pritom cirkevných sa to nemalo dotknúť, vraj pre problémy so zmlouvou s Vatikánom.

Voľby riaditeľov škôl by mali byť obmedzené na dve funkčné obdobia, hovoria niektoré návrhy, a rovnako o tom, aby sa redukovali politické vplyvy v radách škôl pri voľbe riaditeľov škôl. Manažérskym problémom bolo a je financovanie centier voľného času, rušenie málotriedok a niektorých škôl... Pokiaľ sa na základe inkluzívnej školskej politiky budú rušiť triedy pre nadané deti a niektoré špeciálne triedy a školy, znova bude otázkou prijatie týchto zmien zo strany rodičov, učiteľov, špeciálnych pedagógov.

Rezortný informačný systém sa mal spustiť už pred niekoľkými rokmi. D. Čaplovič sľuboval, že by sa konečne mal rozbehnúť roku 2014. Tento systém súvisí s debyrokratizáciou školstva. Na byrokraciu v školstve poukazujú už dlhé roky rozličné prieskumy, sťažujú sa na ňu učители. Preto bol vyhlásený program debyrokratizácie, ktorý však, podľa výsledkov prieskumov, zaspal. Je tu teda ďalšia výzva pre nového ministra školstva – na redukovanie byrokracie v školstve. Vytvorí sa tak väčší priestor na kvalifikovanú prácu učiteľov vrátane ich celoživotného vzdelávania. Je však kreditný systém dobre nastavený?

Problém inklúzie

K ťažkým problémom nášho školstva, ktorý čaká na riešenie, patrí problém inkluzívneho vzdelávania, alebo inak: Čo s rómskou reformou, čo so zaostávaním žiakov zo so-

„Ako je známe, do školstva hovorí skoro každý, lebo povyšuje svoju osobnú skúsenosť alebo čiastočné poznanie na najdôležitejšie v celom systéme výchovy a vzdelávania.“

ciálne znevýhodneného prostredia? Vieme, že v medzinárodných meraniach práve žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia závažne prispeli k tomu, že Slovensko dosahuje podpriemernú úroveň v čitateľskej, prírodovednej i matematickej gramotnosti žiakov. Ohlásila sa „rómska reforma“, ktorá nemá jasnú aplikáciu v oblasti školstva. Na jednej strane štátna školská politika sa prihlásila k inkluzívnej koncepcii, na druhej strane finančne podporuje výstavbu „kontajnerových“ škôl. Nepoučili sme sa zo skúseností z Poľska, kde v predchádzajúcich meraniach PISA boli znevýhodnení žiaci slabšie hodnotení, ale v poslednom meraní sa ich výsledky významne zlepšili. U nás sa skôr zhoršili. Napriek realizácii najmenej troch európskych školských projektov zameraných na marginalizované rómske komunity výsledky sa dostávajú nepatrne a len pomaly v školách s celodenným výchovným systémom, v školách inkluzívnych, v materských školách. Vraj sa neosvedčila internátna škola a dodnes nie je jasné stanovisko ministerstva k internátnym školám. Málo si odborná aj laická verejnosť uvedomuje, že Slovenská republika podpísaním prihlásenia sa k inkluzívnej školskej politike (január 2012) musí vytvárať v školách a školských zariadeniach

také podmienky, aby sa mohli v hlavnom prúde vzdelávania vzdelávať všetky deti, t. j. aj na hranici mentálnej retardácie, aj deti zdravotne, telesne postihnuté, aj deti nadané, aj deti moslimské, deti prisťahovalcov, deti rozličného vierovyznania... To by znamenalo zánik mnohých špeciálnych škôl a tried, zánik škôl a tried pre nadaných žiakov, to by znamenalo zmeniť školské zákony a dať ich do súladu s európskou legislatívou. Niektoré štáty (Francúzsko, Taliansko, Švajčiarsko, Austrália) sa bránia proti rigoróznemu dodržiavaniu inkluzívnej politiky najmä v školstve a kultúre. Inklúzia nie je integrácia, i keď sa dá predpokladať, že následkom inklúzie dôjde k integrácii. Nový minister školstva potvrdil zámer exministra riešiť otázku vzdelávania znevýhodnených žiakov tým, že k terajším 736 asistentom učiteľa sa prijme na školy ďalších 769 asistentov učiteľa. Problémom okolo

realizovaných na vysokých školách, kde sa konštatuje nárast problémového správania žiakov a študentov. Ide o fakty skúmajúce nedisciplinovanosť, záškoláctvo, závislosti (látkové aj nelátkové, najmä od počítačov), šikanovanie vrátane kyberšikany, vyhoernosť, agresívne, násilné správanie, atď. Zatiaľ nevieme zastaviť trend zhoršovania sa správania žiakov, študentov ani rodičov smerom k učiteľom, k škole.

Veľmi znepokojujúca bola informácia publikovaná Štátnym pedagogickým ústavom, že je potrebné posilniť štátne vzdelávacie programy (matematika, prírodné vedy, telesná výchova, pracovné vyučovanie) na úkor „voľných“ hodín školského vzdelávacieho programu. Pokiaľ by sa presadila táto tendencia, bude potrebné meniť učebné osnovy, ale aj učebnice. Už teraz pretrvávajú problémy s učebnicami, a pokiaľ by sa udiala navrhovaná zmena osnov, bude

hodín pre svoj predmet, a tak dochádza k napätiam. Zladiť záujmy „predmetárov“ so štátnou školskou politikou by mala pomôcť Kurikulárna rada. Jej účasť na kurikulárnej politike štátu zatiaľ veľmi málo cítil, ba boli časy, že sa neschádzala vôbec alebo jej práca bola len formálna. Kurikulárna rada ako poradný orgán ministra by mala byť autoritatívnym, i keď len poradným orgánom pre ministra školstva v oblasti obsahu vzdelávania na základných a stredných školách, podobne ako Akreditačná komisia by mala plniť túto úlohu pre vysoké školy. Za exministra D. Čaploviča existovala aj Rada pre systémové zmeny v školstve, v ktorej nebol ani jeden profesor/profesorka pedagogiky! Ministerstvo školstva malo šesť priamo riadených organizácií (teraz len päť), ktorých odborné kapacity môže minister využiť na riešenie problémov v školstve.

„Teória chaosu hovorí, že kde nie je vízia, prijímajú sa rozličné myšlienky, praktiky, nevie sa, v čo veriť, čo je dobré, a tak vzniká neistota, neporiadok, chaos. Slovo majú extrémisti z oboch strán – aj konzervatívci, aj revolucionári. Ide o to, kto je ‚hlasnejší‘.“

asistentov učiteľa je veľa. I keď sa urobili analýzy ich práce (V. Klein), ich masívne zamestnávacie v školách nemá jasné kontúry, čo asistent môže a má robiť. Či je napríklad pripravený na pomoc aj pri učení, správaní, alebo sa bude starať len o dochádzku, hygienu, samoobslužné činnosti a podobne. Pokiaľ by mal pomáhať aj pri edukačnom procese, je otázkou potom jeho pedagogická, odborná príprava, ale aj jeho vstup do vyučovacieho procesu či do poobedných činností v školských kluboch detí. Vedie sa diskutovať o tom, ako a na čo pripraví asistentov pri práci so znevýhodnenými deťmi, lebo sú medzi nimi aj telesne, zdravotne oslabení, sú medzi nimi najmä sociálne znevýhodnené deti, rómske deti z marginalizovaných komunit, nadané deti. Nový minister školstva nevyhnutne bude musieť riešiť nielen problém vzdelávania, ale aj správanie detí zo znevýhodneného prostredia, najmä keď sa jasne dokumentuje nárast týchto detí v populácii.

Obsah vzdelávania

V hierarchii výziev nového školského roka a pre nového ministra je tu úloha robiť niečo s obsahom vzdelávania na všetkých stupňoch škôl. Ďalej sa raduje a dokazuje, že učivo v našich školách je predimenzované. Niektoré témy, časti učiva môže učiteľ redukovat', vynechať; nie je určené, až na výnimky v učebniciach, čo je základné, podstatné učivo, čo dopĺňujúce, rozširujúce. Pokiaľ je veľa učiva, učiteľ nemá priestor na uplatnenie moderných, aktívnych metód, lebo tie zvyčajne zaberajú viac času, nemá priestor na precvičenie a upevnenie základného učiva, je unavený, vyčerpaný, vyhožený.

Nemáme prepracovanú teóriu osnov, kurikula, a to sa odráža aj v praxi, ako na to poukázal B. Pupala v Učiteľských novinách. Rozdelenie programov na štátne vzdelávacie programy, školské vzdelávacie programy a výchovné programy, ktoré boli navrhnuté v *Miléniu* a zakotvené v zákone o výchove a vzdelávaní, je kompromisným riešením „slobody“ a záväznosti vzdelávania v Slovenskej republike. Ako vieme, štátne vzdelávacie programy sú záväzné pre všetky školy. Školské programy si mali tvoriť školy samy, aby reagovali najmä na potreby a záujmy žiakov, čo by naplnilo aj politiku inklúzie. Tvorba školských programov nebola pochopená v intenciiach navrhovateľov zákona, a to vo väčšine škôl. Výchovné programy sú najslabším článkom programového riadenia nášho školstva. Argumentom pre toto tvrdenie sú výsledky výskumov Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie, Štátnej školskej inšpekcie, Ústavu informácie a prognózy školstva (ktorý bol medzitým spojený s iným ústavom ministerstva školstva) a mnohých výskumov

potrebné pracovať na nových učebniciach, a tak téma učebníc bude nekonečná. Nový minister v týchto dňoch avizoval, že problém s učebnicami by už na budúci rok nemal byť. Je to veľmi optimistické tvrdenie a skôr sa dá predpokladať, že problém s obsahom, kurikulumom bude pretrvávajúť, pokiaľ nebude jasná filozofia školstva a nestabilizujú sa základné princípy.

Obsah vzdelávania je pomerne málo diskutovanou témou, ale ako ukazujú zahraničné analýzy, reformy školstva sa týkali najmä prestavby obsahu vzdelávania. U nás s obsahom vzdelávania súvisia otázky výučby náboženstva (dať náboženstvo mimo štátneho vzdelávacieho programu), výučby informačných technológií (najmä v súvislosti s prudkými zmenami v technickom zabezpečení tejto výučby a následne v príprave učiteľov), cudzích jazykov (angličtina od 3. ročníka a druhý cudzí jazyk), ktoré by bolo dobré skôr posilniť, ako redukovat'. Diskutuje sa o posilnení výučby sveta práce, t. j. návrate k technickej výchove, pestovateľstvu, domácim prácam a podobne, na stredných školách návrate k odbornému vzdelávaniu v praxi. Priezorezové témy sú akoby „vo vzduchu“, kto chce, zaradiť ich, ktorá škola na to nemá učiteľa, nezaradiť ich. A tak potom témy, ako napríklad mediálna výchova, finančná gramotnosť, podnikateľská výchova, dopravná výchova, environmentálna výchova, sociálno-psychologické výcviky a iné výchovy, sa zaraďujú alebo nezaraďujú do programov podľa ľubovôle škôl. Následne potom len 3% žiakov základných škôl a 6% žiakov stredných škôl dosahuje 75%-ú hranicu úspešnosti v testoch finančnej gramotnosti. Máme finančne, podnikateľsky, environmentálne negramotných žiakov?

S obsahom vzdelávania a jeho výučbou úzko súvisí problém, ktorý odhalil Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ), a to neodborné vyučovanie niektorých predmetov. Nie je to nový problém. Už dávno sa vedelo, že učiteľia s dvojaprobáciou, ktorou nenaplnia svoj úväzok, učia ďalšie predmety, na ktoré neboli pripravovaní, a teda učia ich neodborne, i keď sú kvalifikovanými učiteľmi. Tento problém prezentuje ŠPÚ ako jednu z hlavných príčin neúspechu našich žiakov v medzinárodných meraniach. Výbor Národnej rady SR pre vzdelávanie, vedy, mládež a šport požiadal ŠPÚ, aby vypracoval konkrétne návrhy, ako tento nedostatok odbornosti eliminovať. Okrem iného by si to vyžadovalo zmeniť prípravu budúcich pedagógov na vysokých školách pripravujúcich pedagógov. Podobný je problém priznávania pedagogického vzdelávania inžinierom, ktorí neštudovali pedagogický smer.

Obsahové zmeny sú veľkým problémom nášho školstva. Každý učiteľ chce viac

Filozofia riadenia

Vo všetkých týchto a ďalších prípadoch ide o filozofiu riadenia. Prvou strategickou otázkou je *podiel štátu na riadení školstva*. Štát sa koncepčne musí rozhodnúť, či chce centralizované školstvo, alebo decentralizované, alebo inú podobu riadenia, napríklad model demokracie bez liberalizmu (Maďarsko, Čína) alebo model postupného prechodu na demokraciu, alebo liberalizmus. Posledné kroky a návrhy exministra D. Čaploviča viedli skôr k centralizácii riadenia školstva na Slovensku, i keď sám vyhlasoval, že je potrebné dať väčšiu dôveru školám, riaditeľom škôl, zriaďovateľom. Zaznamenali sa určité skutočnosti, ktoré svedčia o upevnení moci štátu v školách, ako napríklad návrat k štátnym vzdelávacím programom a redukcia alebo likvidácia školských vzdelávacích programov. Posilňuje sa úloha Štátnej školskej inšpekcie napríklad kontrolou domáceho vyučovania. Štát chce viac zasahovať do prídelenia peňazí pre súkromné školy. Na druhej strane decentralizuje právomoci na určovanie počtu tried zriaďovateľmi, rušenie a zakladanie škôl na návrh zriaďovateľov, v oblasti personálnej politiky a iné.

Druhou koncepčnou, filozofickou otázkou je *ustálenie základného obsahu vzdelávania* (kurikula) pri flexibilnej možnosti voľby učiva v rámci školských programov alebo prísny dodržiavanie štátnych vzdelávacích programov, alebo liberalizáciu obsahu, metód a organizácie vzdelávania a výchovy. Sú to tri alternatívy, medzi ktorými je potrebné sa rozhodnúť.

Treťou vysokokoncepčnou otázkou je *práca so znevýhodnenými žiakmi* – problém inklúzie. V tejto oblasti viac ako v iných je školstvo závislé aj od sociálnej politiky štátu, od ekonomických možností, od Európskej únie.

Štvrtou výzvou – a to nielen pre ministra školstva – je zapodievať sa učiteľmi, osobnosťou učiteľa, jeho odbornou prípravou, profesionálnou prácou, motiváciou, platmi, autoritou, klímou v škole. Ako konštatovala Štátna školská inšpekcia, veľa nedostatkov je najmä v mikroriadení školy, a to súvisí s personálnou politikou, s osobnosťou pedagóga, odborného zamestnanca.

Pokiaľ ministerstvo školstva urobí v týchto strategických oblastiach múdre rozhodnutia, ľahšie sa budú riešiť sekundárne ťažkosti, rozličné prípady, problémy. Renomé si tým získava rezort školstva, nový minister, školy aj učiteľia. Svitne nádej, že školský systém na Slovensku sa bude zlepšovať, a nie meniť s príchodom každého nového ministra.

prof. PhDr. Miron ZELINA, DrSc.
Ilustračné foto stock.xchng

Oprávnenie na vstup do elektronického systému

LETNÁ ŠKOLA 2014

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Bohatý program pre 450 autorov a poskytovateľov úloh z celého Slovenska ponúka Letná škola 2014 v národnom projekte *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania*. Školenia sa uskutočnili v Bratislave (11. – 13. augusta), v Banskej Bystrici (14. – 16. augusta a 18. – 20. augusta) a v Košiciach (21. – 23. augusta). Národný projekt aj takouto formou aktívne prispel k zlepšovaniu odbornosti učiteľov v tvorbe úloh podľa modernej metodiky, ktorá sa inšpiruje metodikou tvorby úloh v medzinárodných meraniach. Pre autorov, ktorí sa nestihli zúčastniť letných školení, pripravil Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) *jednodňové vzdelávanie v Bratislave (26. augusta) a v Liptovskom Mikuláši (27. augusta) k zadávaniu úloh do systému E-test*.

Veľmi dôležitou súčasťou Letnej školy bolo technické a odborné zaškolenie k zadávaniu úloh do novovytvoreného centrálného elektronického systému testovania. Každý autor získal zároveň jedinečné prístupové oprávnenie do elektronického systému,

čo prispieva k efektívnosti a bezpečnosti tvorby originálnych testových úloh. „V ďalšej etape projektu budú všetci autori tvoriť úlohy priamo v elektronickom systéme. Budú do neho pristupovať prostredníctvom licenčných oprávnení,“ vysvetlila riaditeľka NÚCEM Romana Kanovská. V projekte má vzniknúť približne 30-tisíc pôvodných testových úloh.

Dôležitou súčasťou programu Letnej školy 2014 pre autorov bola tvorba úloh z čitateľskej gramotnosti a odporúčania na tvorbu úloh na základe výsledkov medzinárodných štúdií. Pre úspešnosť žiaka vo vzdelávaní je dôležité, aby porozumel písanému textu a vedel ho používať. Výsledky meraní čitateľskej gramotnosti však ukazujú, že slovenskí žiaci majú nedostatky v porozumení odborným textom, nesúvislým textom, informáciám v tabuľkách, ktoré sú súčasťou vyučovania najmä odborných predmetov. „Z toho vyplýva, že je dôležité na vyučovaní všetkých predmetov systematicky rozvíjať stratégie, ktoré smerujú k porozumeniu textu. Preto budeme všetkých autorov úloh vzdelávať v čitateľskej gramotnosti,“ vysvetlila Zuzana Hirschnerová, vedúca oddelenia tvorby testovacích nástrojov v projekte. Odbornú a rodičovskú verejnosť predbežným zaujali výsledky medzinárodných meraní, ktoré v Slovenskej republike realizuje NÚCEM. Ten v júli zverejnil prvú správu z merania finančnej gramotnosti v rámci štúdie krajín Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj PISA. Analýza vybraných uvoľnených vzorových testových úloh správy PISA bola jadrom príspevku o medzinárodných štúdiách počas Letnej školy 2014. „Rozbor úloh z medzinárodných meraní určite pomôže autorom, aby porozumeli požiadavkám, ktoré na nich kladie projekt elektronického testovania,“ uviedla odborná pracovníčka NÚCEM Katarína Lučeničová.

Mária GREBEŇOVÁ-LACZOVÁ,
manažérka publicity národného projektu

DIGIPEDIA

Planéta vedomostí – vaša letenka do sveta

Portál planetavedomosti.iedu.sk prináša všetkým pedagógom Slovenska **Veľkú súťaž pre učiteľov**. Pedagógovia, ktorí sa do súťaže ešte nezapojili, môžu tak stále urobiť, pretože Veľká súťaž pre učiteľov je v plnom prúde a pokračuje aj v novom školskom roku 2014/2015. Stačí:

- získať prístup na portál planetavedomosti.iedu.sk (kontakt: digipedia@iedu.sk alebo 0800 138 033),
- zúčastniť sa školenia k práci s digitálnym obsahom Planéta vedomostí,
- vytvoriť aspoň jednu úlohu pre žiakov na uvedenom portáli alebo on-line vzdelávací materiál, tzv. TUUL, na nástroji tuul.sk.

Doposiaľ boli vo Veľkej súťaži pre učiteľov odmenení títo pedagógovia:

- Mgr. Eva Kuniková (za aktivitu v mesiaci december vyhrala letecký zájazd do Barcelony),
- Mgr. Vladimír Kázik (za aktivitu v mesiaci január vyhral letecký zájazd do Istanbulu),
- Mgr. Marta Bauer (za aktivitu v mesiaci február vyhrala letecký zájazd do Paríža),
- RNDr. Ľubomíra Macháčková (za aktivitu v mesiaci marec vyhrala letecký zájazd do Ríma),

- Mgr. Ing. Pavol Vajdecka (za aktivitu v mesiaci apríl vyhral letecký zájazd do Milána),
- Mgr. Mária Štefanidesová (za aktivitu v mesiaci máj vyhrala letecký zájazd do Londýna),
- Mgr. Jana Leibiczerová (za aktivitu v mesiaci jún vyhrala letecký zájazd do Osla),
- Ing. Marta Izsofóvá (za celkovú aktivitu do 15. 6. 2014 vyhrala týždenný pobyt pri mori v Chorvátsku).

Na ostatných pedagógov čakajú atraktívne zájazdy do ďalších krásnych metropol Európy a pre piatich z vás je pripravený výlet do samotného srdca Ameriky – New Yorku. Buďte aktívni na portáli planetavedomosti.iedu.sk, vytvárajte úlohy pre vašich žiakov a TUUL-y pre vašich kolegov a šťastie sa možno usmeje práve na vás. Mená výhercov zájazdu do New Yorku, ako aj meno výhercu ďalšieho zájazdu do európskej destinácie za aktivitu v septembri čoskoro zverejníme. Všetky informácie o súťaži nájdete na portáli planetavedomosti.iedu.sk alebo na Facebooku.

Sekcia informatiky MŠVVaŠ SR

Národný projekt sa blíži ku koncu

ŠIOV

Národný projekt Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov vytvoril počas obdobia svojho trvania za aktívnej pomoci škôl „pridanú hodnotu a dobré základy“, na ktorých by sa malo v budúcnosti ďalej stavať.

Roku 2009 vstúpili do platnosti zmluvy o nenávratnom finančnom príspevku pre národný projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*. Strategickým zámerom národného projektu bolo celoplošne preškoliť učiteľov základných a stredných škôl k tvorbe školských vzdelávacích programov. V školskom roku 2014/2015 má národný projekt za sebou takmer 6 rokov trvania a s konečnou platnosťou bude ukončený k 31. 12. 2014. Vo finálnej fáze národného projektu možno konštatovať, že stanovené ciele, požadované výstupy a merateľné ukazovatele budú do konca jeho realizácie splnené.

hodín výtvarnej výchovy podľa novej koncepcie výtvarnej výchovy, na telesnú a športovú výchovu cez sekvencie zo základov atletiky a gymnastiky.

Pre učiteľov odborných predmetov bola spracovaná problematika z odvetví, ktoré sú medzi skupinami odborov zastúpené najväčším počtom žiakov; našou snahou bolo, aby vyrobené multimediálne materiály využilo na vyučovaní čo najviac učiteľov. Národný projekt sa preto zamerl na problematiku stavebníctva, elektrotechniky, kozmetiky a biotechnológií. Publicitu národného projektu podporovala a naďalej podporuje aktivita vyhradená výrobe a vydávaniu periodika Učiteľské noviny. K 15.

Vytvorenie vzdelávacieho portálu na preškolenie učiteľov základných a stredných škôl k tvorbe školského vzdelávacieho programu

Reforma vzdelávania v oblasti regionálneho školstva, ktorá sa spustila od školského roku 2008/2009 zavedením dvojúrovňového modelu tvorby vzdelávacích programov, si vyžiadala pripraviť pre učiteľov základných a stredných škôl adekvátne vzdelávanie na zaškolenie k tvorbe školských vzdelávacích programov. Keďže sa však schvaľovací proces zmlúv o nenávratnom finančnom príspevku predĺžil, celoplošné preškolenie učiteľov základných a stredných škôl bolo

vzdelávania. Štátny inštitút odborného vzdelávania vybral aj učiteľov na spoluprácu na tvorbe multimediálnych vzdelávacích materiálov, a predprilavil si tak nielen multiplikátorov – lektorov na prezenčnú formu vzdelávania, ale aj budúcich tútorov dištančného vzdelávania. Zo skúseností z prezenčnej formy vzdelávania bol zostavený a zrealizovaný návrh vzdelávacieho portálu, na ktorom sa v súčasnosti uskutočňujú kurzy elearningovou formou.

Pridanou hodnotou celoplošného preškolenia pedagogických zamestnancov k tvorbe školských vzdelávacích programov je teda funkčný vzdelávací portál a personálne zázemie na jeho riadenie, údržbu, inováciu a zabezpečenie vzdelávacích aktivít. O vytvorenie tejto pridanej hodnoty sa okrem zamestnancov národného projektu pričínili frekventanti nášho vzdelávania, pre ktorých bolo vzdelávanie pripravené a akreditované.

Aktívna spolupráca inštitúcií odborného a všeobecného vzdelávania

Cielové skupiny národného projektu – učelia základných a stredných škôl – predurčili aktívne prepojenie spolupráce medzi inštitúciami všeobecného a odborného vzdelávania. Na príprave všetkých troch etáp vzdelávania učiteľov k tvorbe školských vzdelávacích programov a príprave školiacich materiálov aktívne spolupracovali Štátny inštitút odborného vzdelávania a Štátny pedagogický ústav. Aktívna bola spolupráca najmä v prvej etape, a to pri zaškolení lektorov do tvorby školského vzdelávacieho programu, ktorí následne v druhej etape školili ďalších učiteľov – frekventantov. Štátny inštitút odborného vzdelávania si takto pre potreby následného školenia prezenčnou formou vychoval 153 lektorov.

Pridanou hodnotou tejto spolupráce je personálne zázemie na ďalšiu potenciálnu spoluprácu týchto inštitúcií pri prehlbovaní a skvalitňovaní obsahu vzdelávania k tvorbe školského vzdelávacieho programu.

Digitalizácia vyučovacieho procesu formou výroby a vydania multimediálnych vzdelávacích materiálov pre učiteľov základných a stredných škôl

Do povinných výstupov národného projektu bola zahrnutá aj príprava multimediálnych vzdelávacích materiálov. Z prostriedkov národného projektu bolo pre učiteľov na výučbu zostavených 21 doplnkových vzdelávacích materiálov.

Pridanou hodnotou je vytvorenie nového systému tvorby elektronických učebných pomôcok pre oblasť regionálneho školstva, prostredníctvom ktorého by sa v budúcnosti dalo aspoň sčasti vykryť deficit učebníc schválených zákonnou cestou. Skúsenosti získané v národnom projekte môžu byť rovnako inšpiráciou, ako tieto dve cesty prepojiť.

Elearningové vzdelávanie pre učiteľov odborných predmetov

Je najnáročnejšie zadanie v národnom projekte osobne považujem zostavenie filozofie dištančného vzdelávania elearningovou formou, naprogramovanie elearningového portálu, premietnutie obsahu akreditovaných vzdelávacích programov do testovej časti, zaškolenie tútorov dištančného vzdelávania a napokon jeho pilotné overenie a spustenie do prevádzky. V tejto súvislosti by som rada poznamenala, že zamestnanci projektovej kancelárie s napätím očakávali funkčnosť celého systému za plnej prevádzky, ktorá sa síce v počiatkoch neobišla bez problémov, ale v priebehu pilotného overovania sa všetky problematické prvky eliminovali. Príjemným prekvapením pre mňa osobne bol záujem o toto vzdelávanie, ktorý stúpil po každom náboře, ktorý sme realizovali prostredníctvom odborov školstva obvodných úradov v sídle krajov a odborov školstva samosprávnych krajov, ktorým by som sa touto cestou rada poďakovala za ochotu a pomoc pri odosielaní ponúk školám. Záujem učiteľov vzdelávať sa elearningovou formou nám potvrdil, že

život prebieha stále intenzívnejšie a povinnosti kladené na každého z nás sa stupňujú. Učelia tak nemajú záujem dochádzať na prezenčnú formu vzdelávania, riaditelia škôl zas uvoľňovať učiteľov z vyučovania, a preto im vyhovuje viac on-line forma, kde si môžu čas vyhradený na vzdelávanie regulovať sami. Elearningovou formou sa tak za necelých 15 mesiacov vyškolovalo 804 učiteľov.

Na národnom projekte počas obdobia jeho realizácie participovala aj zamestnávateľská sféra, ktorá prejavila záujem o spoluprácu pri vzdelávaní učiteľov, a to najmä v rozšírení ponuky napríklad o inovačné vzdelávanie vo vybranom odvetví. V projekte boli vytvorené základy tejto spolupráce a do budúcnosti je možné využiť ich, čo považujem za pridanú hodnotu.

Vydávanie pedagogického periodika Učiteľské noviny

Na Slovensku majú Učiteľské noviny vyše 50-ročnú tradíciu. Pre projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* sú od začiatku prostriedkom na publicitu a medializáciu jednotlivých aktivít a vzhľadom na cieľové skupiny národného projektu je ich obsah vyhradený regionálnemu školstvu. Pre zá-

Tab. 1: Prehľad vyškolených frekventantov k 15. 8. 2014 (regionálne členenie)

Forma vzdelávania	Slovensko	Cieľ Konvergencia (7 krajov)	Cieľ Regionálna konkurencioschopnosť a zamestnanosť pre Bratislavský kraj (RKZ BA)
Prezenčná	7 170	6 614	556
Dištančná	804	684	120
Spolu	7 974	7 298	676

Tab. 2: Prehľad vyškolených frekventantov k 15. 8. 2014 (členenie podľa cieľových skupín)

Forma vzdelávania	Cieľové skupiny			
	Slovensko	Základné školy	Gymnázia	Stredné odborné školy
Prezenčná	7 170	2 301	899	3 970
Dištančná	804	446	136	222
Spolu	7 974	2 747	1 035	4 192

Národný projekt plní už spomínaný strategický zámer prostredníctvom 7 aktivít, ktorých obsah spočíva: v príprave a realizácii kontinuálneho vzdelávania učiteľov základných a stredných škôl prezenčnou a dištančnou formou, vo vytvorení a v prevádzkovaní vzdelávacieho portálu na zabezpečenie elearningového (dištančného) vzdelávania, v príprave odborných a vzdelávacích materiálov, v tvorbe a vo výrobe multimediálnych vzdelávacích CD a DVD a vo výrobe a vydávaní periodickej tlače – Učiteľských novín.

Z podpory národného projektu bolo k 15. 8. 2014 vyškolených vyše 7 900 frekventantov. Učelia sa v prvých dvoch etapách školili prezenčne a v poslednej, tretej etape dištančnou formou. Prehľad vyškolených frekventantov v rámci oboch spomínaných foriem vrátane delenia podľa regiónov a cieľových skupín je uvedený v tab. 1 a 2 a v grafoch 1 až 3. O vzdelávanie celkovo prejavili najväčší záujem učelia stredných odborných škôl. Priebežné hodnotenie merateľných ukazovateľov k 15. 8. 2014 ďalej hovorí, že do vzdelávania sa zapojilo vyše 1 000 základných a stredných škôl, z toho cca 500 škôl tvoria školy, v ktorých sa vzdeláva marginalizovaná rómska komunita.

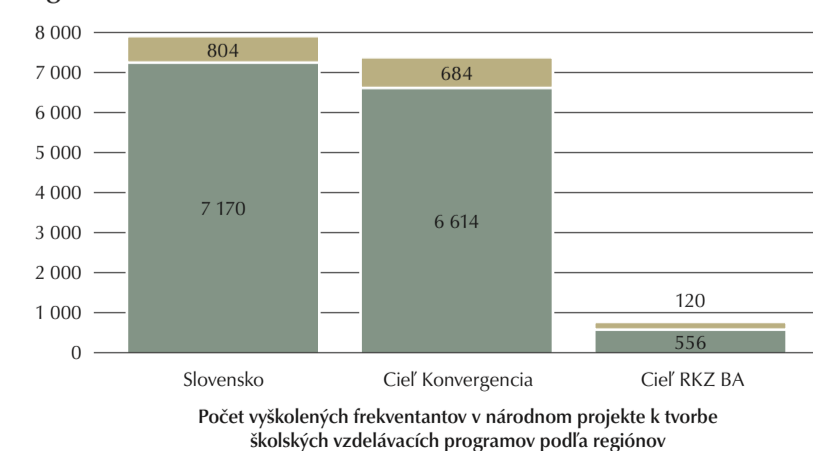
Z podpory národného projektu bolo vydaných 9 multimediálnych vzdelávacích CD a 12 multimediálnych vzdelávacích DVD. Multimediálne vzdelávacie materiály boli zostavené pre učiteľov základných a stredných škôl, a to najmä k problematike, ktorá nie je zabezpečená učebnicami.

Zo všeobecnovzdelávacej zložky boli pre učiteľov základných a stredných škôl pripravené multimediálne materiály k prierezovým témam pre dopravnú, regionálnu a environmentálnu výchovu. Formou multimediálnych vzdelávacích DVD boli zostavené napríklad ukážky vyučovacích

8. 2014 bolo z podpory národného projektu vyrobených 81 čísel a z tohto počtu vydaných ako periodická tlač 73 čísel. Táto stručná rekapitulácia zďaleka neobsahuje tvorbu a schválenie ďalších doplnkových odborných materiálov a koncepcií, či už na prípravu jednotlivých etáp kontinuálneho vzdelávania, scenárov na tvorbu a výrobu multimediálnych vzdelávacích DVD, výrobu periodika Učiteľské noviny a prípravu doplnkových vzdelávacích materiálov a písomných pokynov na zabezpečenie dištančného vzdelávania. Národný projekt okrem splnených cieľov a merateľných ukazovateľov vytvoril pridanú hodnotu, na ktorej by mal Štátny inštitút odborného vzdelávania, zodpovedný za tento národný projekt, ďalej pracovať a zhodnocovať ju v budúcnosti v prospech cieľovej skupiny – učiteľov základných a stredných škôl. Pridanou hodnotou národného projektu, ktorá vytvorila do budúcnosti dobré základy na realizáciu ďalších aktivít, je možné zhrnúť do nasledujúcich šiestich okruhov.

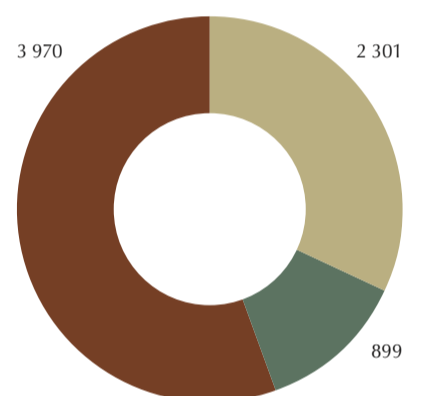
pre verejnosť pripravené až po nadobudnutí účinnosti nového školského zákona, podľa ktorého museli mať všetky základné a stredné školy pripravené vlastné školské vzdelávacie programy už v školskom roku 2008/2009. Skl z príprave kurzov k tvorbe školského vzdelávacieho programu pre učiteľov mal napriek tomuto negatívemu konštatovaniu aj svoje pozitíva. V novembri 2009 nadobudol účinnosť aj zákon NR SR č. 317/2008 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov a následne jeho vykonávacie predpisy, ktorý súčasne vytvoril priestor na akreditáciu vzdelávacích programov a pre učiteľov možnosť získať zo vzdelávania kredity. Práve táto možnosť oslovila početnú časť učiteľov napriek skutočnosti, že už mali svoj podiel práce na tvorbe školského vzdelávacieho programu na vlastnej škole za sebou. Potešujúca bola pre nás následná spätná väzba zo vzdelávania. Učelia sa vyjadrili, že vzdelávanie im nielen ozrejmiло tvorbu programu, ale hlbšie priblížilo jednotlivé časti jeho tvorby. Prostredníctvom tohto

Graf 1: Prehľad vyškolených frekventantov k 15. 8. 2014 (regionálne členenie)

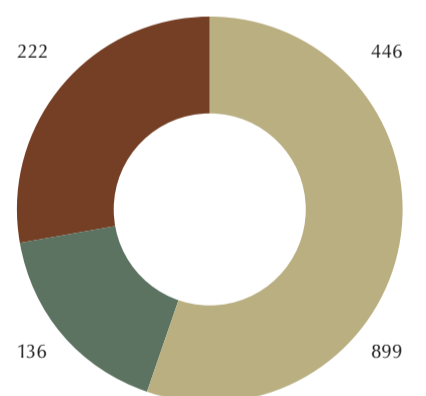
Legenda: ■ dištančná forma, ■ prezenčná forma.

Graf 2: Prehľad vyškolených frekventantov podľa cieľových skupín (prezenčná forma)

Legenda: ■ základné školy, ■ gymnázia, ■ stredné odborné školy.

Graf 3: Prehľad vyškolených frekventantov podľa cieľových skupín (dištančná forma)

Legenda: ■ základné školy, ■ gymnázia, ■ stredné odborné školy.

kladné a stredné školy sú jediným zdrojom informovanosti o vzdelávacích aktivitách škôl v regiónoch, činnosti v rámci rôznych projektov, pokynoch a záväzných nariadeniach štátnych a verejných inštitúcií podieľajúcich sa na riadení, kontrole a financovaní vzdelávania. Do septembra 2014 do konca realizácie národného projektu je naplánovaná tvorba a výroba 8 čísel, ktoré budú k dispozícii na vzdelávacom portáli dištančného vzdelávania. Vydávanie novín v podobe periodickej tlače je závislé od termínu vyhlásenia verejného obstarávania, ktorý je súčasne podmienený schvaľovacím procesom na rovnaký predmet zákazky v rámci inštitúcie. Vychádzanie Učiteľských novín v rámci určitého národného projektu je dobrou skúsenosťou, ako zabezpečiť informovanosť o dianí v národnom projekte a súčasne ho vhodne previazat s ďalšou aktuálnou problematikou v oblasti školstva. Strategický zámer národného projektu – preškoliť učiteľov na tvor-

bu školských vzdelávacích programov, otvoril Učiteľskými novinami dvere do každej základnej a strednej školy na Slovensku. Počas obdobia prípravy Učiteľských novín v rámci národného projektu vzniklo veľa podnetov, ako toto historické periodikum inovovať aj pre mladšie generácie.

Priame prepojenie národnej a školskej úrovne vzdelávania cez vhodné informačné médium považujem za pridanú hodnotu, na ktorej by sa malo v budúcnosti ďalej stavať.

Orientácia v problematike prípravy a realizácie národných projektov

Národný projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* bol prvým a úspešne napredujúcim národným projektom, na ktorom si Štátny inštitút odborného vzdelávania v spolupráci s riadiacim orgánom – Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR – hlbšie osvojil problematiku čerpania finančných prostriedkov z európskych fondov, a to formou samostatnej riadiacej jednotky napojenej na prácu a rozpočtové financovanie inštitúcie. Dôkazom tohto tvrdenia je následné schválenie ďalších troch národných projektov Štátnemu inštitútu odborného vzdelávania, ktoré sú orientované na rozvoj stredoškolského odborného vzdelávania, tvorbu Národnej sústavy kvalifikácií a obnovu a inováciu učebných metód v polytechnickom vzdelávaní v základnej škole.

Pridaná hodnota národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*, ktorú som rozdelila do šiestich okruhov, je dôležitá najmä pre udržateľnosť jednotlivých aktivít národného projektu do budúcnosti. Dobré základy položil funkčný vzdelávací portál, prostredníctvom ktorého sa môžu naďalej zabezpečovať kurzy kontinuálneho vzdelávania učiteľov elearningovou formou so širšou ponukou nových akreditovaných vzdelávacích programov k tvorbe školských vzdelávacích programov. Naším zámerom do budúcnosti je rozšíriť toto vzdelávanie pre učiteľov odborných predmetov zo stredných odborných škôl v spolupráci so zamestnávateľskou sférou. Publicitu a informovanosť o pertraktovanej problematike by zabezpečovali Učiteľské noviny v inovovanej podobe, ktoré by oslovili aj mladých, začínajúcich učiteľov.

Poslednou pridanou hodnotou národného projektu, ešte nerozoberanou, je ľudský potenciál, ktorého zásluhou je národný projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* vo finále. Každý jeden zo zamestnancov prispel svojím dielom k plneniu jednotlivých aktivít, a pričínal sa tak o to najdôležitejšie a následovanejšie – splnenie naplánovaných merateľných ukazovateľov. Veľmi ma mrzí, že nemôžem na stránkach vyhradených pre tento článok poďakovať menovite každému zamestnancovi národného projektu. Toto obmedzenie by som preto rada nahradila vyjadrením, že priama spolupráca (napríklad veľkej početnosti) s každým jedným zamestnancom národného projektu bola a je pre mňa osobne veľkým prínosom a touto cestou za ňu všetkým bývalým a súčasným zamestnancom ďakujem. A súčasne vyjadrujem presvedčenie, že v rámci ďalších plánovaných aktivít inštitúcie bude aj ďalej pokračovať. Ako projektová manažérka tohto národného projektu by som na záver príspevku rada vyslovila želanie do budúcnosti, aby dosiahnuté výsledky neostali iba na papieri a vytvorená pridaná hodnota sa ďalej zhodnocovala v praxi a bola nápomocná najmä tým, pre ktorých sa počas šiestich rokov tvorila – učiteľom základných a stredných škôl. Som presvedčená, že to nie je len moje želanie a želanie mojich kolegov, ale že hovorím aj za širokú pedagogickú verejnosť, ktorá mala možnosť s nami spolupracovať.

Ing. Renáta MAJERNÍKOVÁ,
projektová manažérka

Knihárstvo

REMESLÁ

Predstavitelia knihárskeho či kníhviazačského remesla boli prítomní predovšetkým v tých mestách, v ktorých jestvovali aj kníhtlačiarne. Prvý knihársky cech vznikol v Bratislave, roku 1699 mali knihári cech v Košiciach, ako aj v stredoslovenských banských mestách, v Levoči a Prešove si knihári založili spoločný cech roku 1700. Roku 1770 pôsobilo v Bratislave šesť knihárskych majstrov, v Košiciach, Komárne a Banskej Štiavnici po dvoja knihári, v Skalici, vo Svätom Jure, v Trenčíne a Kremnici mali po jednom majstrovi tohto remesla. Bratislavskí knihári či kníhviazači dostali cechový štatút až okolo roku 1760, ale cech si zriadili zaiste už o storočie skôr. Išlo teda o nahradenie staršieho mestského štatútu štatútom kráľovským, o čom svedčia materiály cechu uložené v Archíve mesta Bratislavy, ktoré sa počinajú rokom 1658, odkedy sa viedla cechová kniha.

Za dlhy do väzenia

Historička Marta Fórišová na základe účtovných záznamov Uhorskej komory zdokumentovala, že v rozpätí rokov 1556 – 1657 pôsobilo v Bratislave najmenej 15 knihárov. Napríklad Ján Polon dostal roku 1558 za zviazanie dekrétov kráľa Štefana, Ladislava, Kolomana a niektorých ďalších kráľov okrem iného dva zlaté. Knihár Ján Pandt sa pre dlhy dostal do väzenia, z jeho vlastnoručného zoznamu dlhov, ktorý sa zachoval v Archíve mesta Bratislavy, vyplýva, že dlhoval spolu 109 zlatých a 1 denár až 9 veriteľom. Omnoho

lepšie sa darilo Gregorovi Cheöhelovi, ktorý v Bratislave pôsobil v rokoch 1616 – 1623. Roku 1616 mu za zhotovenie väzieb rôznych kníh zaplatili 9 zlatých a zakrátko ďalších 29 zlatých. Dňa 19. septembra 1623 si zasa vyúčtoval 40 zlatých a 70 denárov za rôzne kalendáre, ktoré si uňho objednala Uhorská komora. Od roku 1658, keď cech vznikol, do roku 1700 je známe meno ďalších približne 15 knihárskych majstrov a prinajmenej toľkých tovarišov a učňov, pričom viacerí knihári sa zaoberali aj kníhkupeckou činnosťou.

Štvorročná učňovka i vandrovka

Bratislavskí knihári sa usilovali, aby ich cech mal celouhorskú pôsobnosť, no najvyššie úrady s týmito snahami nesúhlasili, keďže v krajine už existovali knihárske cechy s kráľovskými štatútmi. Knihársky cech v Bratislave mal však prinajmenej oblastný charakter a združoval majstrov z celého západného Uhorska. Zaujímavým ustanovením v štatúte knihárov z roku 1760 bolo, že majster, prv než niekoho prijal za učňa, si mohol až pol roka

Pečatidlo bratislavských kníhviazačov s kolpisom Siggil der Buechbinder in Presburg.

overovať, či sa na remeslo hodí. Čas učenia bol stanovený na štyri roky, ale mohol sa skratiť, ak bol učeň primerane snaživý. Aj dĺžka vandrovky bola určená na štyri roky. Po vyučení jedného učňa nesmel majster v nasledujúcich dvoch rokoch prijať do učenia ďalšieho. Schôdza tovarišov sa konala každé dva mesiace, a to u ich predáka, nazývaného tovarišský otec (*Gesellenvater*), v nedeľu o druhej popoludní. V ten deň zozbierali za každý odpracovaný týždeň po jednom grajciari na chudobných ľudí

Knihárska dielňa na rytine Josta Ammana z roku 1568.

a po dva grajciare mesačne na chorých tovarišov.

Pri svetle sviec

Pracovný čas trval v lete od piatej hodiny ráno do ôsmej večer, v zime od šiestej ráno do desiatej hodiny večer, pred svtaním či po zotmení – ako sa v štatúte uvádza – sa pracovalo pri svetle sviec. Ak tovariš počas nediel a sviatočných dní neprišiel domov v lete do desiatej večer, resp. v zime do deviatej večer, alebo ak si urobil tzv. modrý pondelok (čiže neprišiel do práce), zaplatil pokutu poldruha zlatého.

Majstrom v meste sa mohol niekto stať len vtedy, keď sa uvoľnila niektorá knihárska dielňa. Uchádzač ju musel za 100 dukátov odkúpiť od cechu, zhotovíť predpísaný majstrovský výrobok, zaplatiť 30 zlatých za získanie majstrovstva, namiesto zvyčajného pohostenia zaplatiť 6 zlatých a ako zápisnicu dať 1 zlatý a 50 denárov.

Krátka štatistika

Roku 1720 boli v Bratislave tri knihárske dielne a roku 1770 už šesť. Okolo roku 1820 evidovali v meste 8 knihárskych majstrov, v Podhradí dvoch. Roku 1828 malo knihárske remeslo na Slovensku 68 majstrov, z toho bolo v Bratislave 9 a v Podhradí dokonca až 11 knihárov. V Košiciach vtedy evidovali 6 majstrov, v Banskej Bystrici a Trnave po štyroch, v Komárne, Kežmarku a Jelšave po troch.

Roku 1890 pracovalo v Bratislave 42 a roku 1900 už 51 knihárov, v Košiciach bolo v rovnakých rokoch 17 a 23 kníhviazačov. Roku 1930 bolo na Slovensku 157 knihárskych dielní a pracovalo v nich 508 zamestnancov. Roku 1942 sa síce počet dielní znížil na 131, no počet knihárov sa takmer nezmenil. Knihárstvo či kníhviazačstvo je dodnes živým remeslom.

doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.

Foto archív a Múzeum mesta Bratislavy

Baniča objavil učiteľ Jastrabík

POĎAKOVANIE

Pred 100 rokmi, presne 25. augusta 1914, vydal Patentový úrad v USA patentnú listinu č. 1108484, ktorou uznal Štefana Baniča, Slováka, ktorý prišiel do Ameriky za prácou, za vynálezcu padáka. Je v nej napísané: „Nech je známe, že ja, Stephan Banic, pôvodcom z rakúsko-uhorského cisárstva, usadený v Greenville, okres Mercer, štát Pensylvánia, vynášiel som isté nové účelné zlepšenie padákov, o čom podávam v nasledujúcom podrobné vysvetlenie.“ Detail patentnej listiny si dnes možno pozrieť v Múzeu Molpír v Smoleniciach. Štefan Banič pochádzal z Nešticha, časti Smoleníc. Jeho meno a vynález padáka sú dnes už dobre známe, menej sa však vie, že o jeho zviditeľnenie a znovuobjavenie patentnej listiny sa zaslúžil smolenický učiteľ a regionálny historik Štefan Jastrabík (1917 – 1981). Nájdením patentnej listiny oživil Baničovu pamiatku v rodnej obci aj na Slovensku. Zabezpečil tiež postavenie pamätníka nad jeho hrobom na cintoríne v Neštichu (1968) a pomníka pred budovou letiska v Bratislave (1970). Okrem toho bola Baničovi v rodnej obci odhalená pamätná tabuľa na rodnom dome (1970) a nedávno tiež busta pred Kultúrno-spoločenským domom v Neštichu (2006).

Pamätník nad hrobom Š. Baniča na cintoríne v Neštichu, o ktorý sa zaslúžil smolenický učiteľ Štefan Jastrabík.

Vzácné je, že pre myšlienku znovuobjavenia osobnosti Štefana Baniča dokázal Štefan Jastrabík nadchnúť aj svojich žiakov. Boli účastní ako delegácia pri odhalovaní pomníka v Bratislave, zabezpečovali kultúrny program a zúčastňovali sa na významných podujatiach venovaných pamiatke Štefana Baniča, vynálezcu padáka.

Štefan Jastrabík svojou zberateľskou a výskumnou činnosťou vo veľkej miere prispel aj k založeniu múzea, napísal prvú monografiu obce Smoleníc. Vytvoril tak predpoklady pre ďalších bádateľov a historikov, ako aj kultúrnych pracovníkov, učiteľov, ktorí mohli a môžu ďalej rozvíjať jeho myšlienky a nápady. Podobne ani Štefan Banič nezostal iba pri vynáleze padáka. Bol súčasťou skupiny, ktorá objavila jaskyňu Driny. Významný počin, ktorý zostáva v tieni objavu padáka.

Štefan Banič a Štefan Jastrabík. Dvaja výnimoční muži, ktorých okrem bádania spájala aj prirodzená skromnosť. Štefan Banič po návrate z Ameriky žil nenápadným životom. Patent predal americkej armáde za pár dolárov, takže na ňom nezbohatol. Živil sa murárčinou. Jeho objavu v rodisku nebola venovaná veľká pozornosť. Až učiteľ Štefan Jastrabík urobil potrebné kroky, aby sa na pamiatku Štefana Baniča nikdy nezabudlo.

Ivana ŠTIBRANÁ
Foto autorka

Stredné odborné učilišťa vo svete

POROVNANIE

Odborné školstvo vo svete charakterizujú rôznorodé učebné plány, rozmanitá dĺžka i frekvencia štúdiá, nie je teda jednoduché vymedziť všeobecnú definíciu stredných odborných učilíšť. V podstate však možno povedať, že za hlavný cieľ si stanovujú sústavne rozvíjať odbornú kvalifikáciu i zručnosť žiakov a náležite ich pripraviť na povolanie, resp. na vstup na trh práce...

Odborná kvalifikácia zahŕňa náležité predpoklady na výkon tej či onej profesie, adekvátnu odbornú úroveň vrátane výcviku, čo vyžadujú zamestnávateľa alebo samostatná živnosť, resp. špecifická zárobková činnosť založená na kvalifikácii skvalitňujúcej produktivitu pracovníka, ako uvádza Svetová banka. Podľa Medzinárodnej organizácie práce (ILO) náležité kompetencie na výkon profesie úzko súvisia s kvalitným teoretickým i praktickým odborným vzdelávaním, s požiadavkami na trhu práce a konkrétnym pracoviskom, kde sa prakticky naplňuje celoživotné povolanie. Spomínané tri predpoklady evidentne pomáhajú jednotlivým krajinám zabezpečovať rast produktivity.

Prísne kritériá trhu práce

Do odborného vzdelávania sa aktívne zapája aj Organizácia OSN pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO), ktorá zohráva rozhodujúcu úlohu v procese eliminácie chudoby a nárastu možnosti uplatniť sa v primeranom zamestnaní alebo získať príjem z nezávislej činnosti. Stredné odborné učilišťa podľa názoru niektorých kompetentných pracovníkov rezortu odborného školstva a najmä mladých nezamestnaných neúčia do možnosti vykonávať celoživotnú prax, resp. do trvalého zamestnania a znamenajú len stratu času a finančných zdrojov. UNESCO definuje odborné školstvo ako súhrn náležitých skúseností a zručností v danom odbore, uplatniteľných na svetovom trhu práce a použiteľných v rozmanitých súvislostiach učňovstva i v medzinárodnom meradle. Podľa Medzinárodnej klasifikácie vzdelávania (CITE) sa odborné školstvo zameriava na vzdelávacie programy, ktoré pripravujú žiakov schopných vstúpiť rovno na trh práce aj vďaka odbornému výcviku, mali by teda poskytovať adekvátnu odbornú kvalifikáciu v súlade so skutočnými požiadavkami trhu práce. UNESCO teoreticky disponuje všetkými typmi učebných plánov stredných odborných učilíšť z jednotlivých krajín i súhrnnými štatistickými údajmi napriek ich neľahkej spracovateľnosti, keďže v tejto oblasti nestavuje jednotný, prípadne zjednodušený riadiaci systém.

Systematická sledovanosť údajov týkajúcich sa externých vzdelávacích programov v rámci odborného školstva sa obmedzuje na krajiny, ktoré disponujú silnými akreditačnými a regulačnými orgánmi, prípadne vplyvnými národnými certifikačnými agentúrami a sekčnými odborovými organizáciami. Vzhľadom na nespornú multisekčnosť teda štatistické údaje zahŕňajú aj neformálny výchovno-vzdelávací proces, ktorý je značne rozšírený povedzme v štátoch subsaharskej Afriky, navzdory kvalitatívne sa odlišujúcim a relatívne často sa meniacim učebným plánom doškolovacích stredísk, za ktoré nenesie zodpovednosť centrálny riadiaci orgán. V rámci odborného školstva sa navyše mladým absolventom určitých vzdelávacích programov udeľujú formálne certifikáty, ktoré štátne úrady nejednej krajiny prakticky neevidujú.

Snaha uplatniť sa v živote

V Dakarskom akčnom rámci sa posudzuje učňovské školstvo v kontexte s hlavným cieľom, ktorý stanovuje, že „musí zodpovedať výchovno-vzdeláva-

cím potrebám všetkých mladých i dospelých ľudí bez rozdiel a zabezpečiť im spravodlivý prístup k adekvátnym vzdelávacím programom spočívajúcim na získavaní vedomostí i nevyhnutnej odbornej kvalifikácie v súlade s reálnym životom“. Žiaľ, akčný rámec konkrétne nevydeluje spomínané kompetencie a ponecháva priestor rozmanitým, neraz protichodným interpretáciám, ktoré nevedú ku konsenzu vzhľadom na nedostatok oporných bodov a chýbajúci dohľad kontrolného orgánu na danú oblasť. Názory na definíciu „nevyhnutnej odbornej kvalifikácie v súlade s reálnym životom“ a „vzdelávacej činnosti“ sa značne rozchádzajú, preto nie div, že na medzinárodnej úrovni neexistuje odborný kon-

miest. Súčasne považujú za dôležité zabezpečiť adekvátnu kvalifikáciu mladých učňov, zodpovedajúcu reálnemu trhu práce, ktorý sa prudko mení v závislosti od spoločensko-ekonomického rozvoja krajiny.

Neadekvátne učebné plány

V sfére stredného odborného školstva možno v celosvetovom meradle pozorovať redukciiu špecifických vzdelávacích programov zameraných na jedinú profesiu. Z niektorých štúdií vyplýva, že odborné učilišťa už netvorí jednoznačnú súčasť stredného školstva, keďže sa objavujú tendencie vyčleňovať ich z daného

szensus. Aktuálne celosvetové referáty v rámci hnutia *Vzdelávanie pre všetkých* označujú nevyhnutnú odbornú kvalifikáciu za základ schopnosti pracovať, usmerňovať osobný život a aktívne sa zúčastňovať na verejnom živote. Zároveň sa zasadujú za rozširovanie kompetencií a rozvíjanie schopnosti učňov vedieť využiť vhodnú príležitosť s doplnkovým certifikátom v ruke.

Vládni činitelia jednotlivých štátov by mali úzko spolupracovať so zamestnávateľmi a zabezpečovať im dostatok kvalifikovaných pracovníkov, čo si žiada dotovať mládež najmä zo sociálne znevýhodneného prostredia v úsilí získať náležité vzdelanie (doložené výučným listom) a uspieť v profesionálnom živote. Napriek pretrvávajúcej ekonomickej kríze sa totiž oplatí investovať do mladých ľudí. V opačnom prípade sa mnohí z nich ocitnú na okraji spoločnosti, bez práce, bez strechy nad hlavou a stanú sa neproduktívnymi individuami, „skrachovanými existenciami“, ktoré podliehajú drogám a uchylujú sa ku krádežiam.

Viacere správy však zároveň varujú pred čisto aritmetickým nárastom ponuky kvalifikovaných pracovníkov síd, teda bez paralelne zvyšovanej požiadavky na trhu práce a účinnej propagácie voľných

odboru a na dôvažok odsúvať špecializáciu na vedľajšiu koľaj.

V oblasti tichomorskej Ázie nezodpovedali učebné plány odborných učilíšť požiadavkám trhu práce a postupom času získali prioritné postavenie nadstavbové, resp. doškolovalie programy, ako udáva Ázijská rozvojová banka. Obdobná situácia nastala v Strednej a Latinskej Amerike, pripomína Medziamerickú rozvojovú banku. V určitých štátoch subsaharskej Afriky sa na stredoškolskej úrovni ťažko dostávali do popredia odborné učebné plány pre svoju zložitnosť, pre naliehavú potrebu zvýšiť kvalitu nosných všeobecnovzdelávacích predmetov (materinského jazyka, matematiky, fyziky, chémie, biológie, ale i histórie a geografie) i pre príliš vysoké školné. A jednako sa vo viacerých afrických krajinách zvýšil záujem o odbornú kvalifikáciu, čo súvisí s nedostatkom stredoškolsky vzdelaných učňov.

Tak či onak treba zdôrazniť, že sa rozhojnil neformálne centrá, ktoré poskytujú odborné vzdelanie absolventom učňovských škôl, ktorí si chcú rozšíriť kompetencie, resp. získať ďalšiu pracovnú príležitosť. Nejedna štúdia poukazuje na integráciu čiastkových učebných plánov do stredoškolských vzdelávacích programov, čo by malo zvýhodňovať absolventov na trhu

práce. Napriek snahám mnohých učilíšť sústavne obohacovať učebné plány o ďalšie vyučovacie predmety a praktické skúsenosti v príbuznom odbore sa však neznížila nezamestnanosť. Ani pružná diverzifikácia stredoškolských programov nie je zárukou, že si absolventi ľahšie nájdu zamestnanie, ako upozorňuje Ázijská rozvojová banka. V tomto zmysle sa stierajú rozdiely medzi všeobecnovzdelávacími a odbornými plánmi na stredoškolskej úrovni a viac-menej sa nedarí dosiahnuť rovnovážny stav. V dôsledku takejto vývoja situácie sa stráca opodstatnenosť tradičného delenia škôl.

Všestranne vzdelaní absolventi

V súčasnej informačnej spoločnosti sa ako základné zdroje dostávajú do popredia informácie a poznatky, čo výrazne ovplyvňuje a usmerňuje aj odborné učilíšťa pri výbere zavádzaných technických odborov. Čoraz širšie možnosti uplatnenia na dôvažok ponúka sektor služieb. Odborné vzdelávanie v terciárnej sfére sa zameriava jednak na nácvik uhladených spôsobov v oblasti medzifidových vzťahov a rozvoj diplomatického talentu, teda spôsobilosť nenásilne riešiť konflikty, jednak na využitie informačných a komunikačných technológií. Absolventi by mali pofahky zvládať pracovné úlohy a účinnú spoluprácu s kolegami. Uvedené kompetencie sa síce pokladajú za všeobecnú kvalifikáciu na rozdiel od odbornej, ktorá preurčuje jej nositeľa na výkon tej či onej profesie, ale zamestnávateľa z mnohých krajín automaticky očakávajú od výchovno-vzdelávacieho systému, že absolventov náležite pripraví z odbornej stránky a navyše im vštepí bontón a diplomatickosť. Mimochodom, čoraz náročnejšie požiadavky si vyžiadali medzinárodný prieskum znalostí žiakov, ktorý sa vyhodnocuje v štúdiách TIMSS (vedomosti a zručnosti 10-ročných žiakov z matematiky a prírodných vied) a PISA (čitateľská, matematická a prírodovedná gramotnosť 15-ročných žiakov).

Napriek vzostupnej tendencii sumárneho ukazovateľa školskej dochádzky na všetkých typoch stredných škôl od roku 1999 vo všeobecnosti klesol alebo len mierne stúpil celkový počet učebných plánov odborných učilíšť vo všetkých končinách sveta. Percento odborných vzdelávacích programov na stredoškolskej úrovni kleslo za jedno desaťročie (1999 – 2009) v arabských štátoch (z 34 na 20 %), vo východnej a v tichomorskej Ázii (zo 43 na 38 %), v Severnej Amerike a západnej Európe (z 31 na 26 %) a stúplo v subsaharskej Afrike (z 9 na 16 %). Vo viacerých krajinách síce vzrástol úhrnný ukazovateľ stredoškolskej dochádzky, ale percento učňovských učebných plánov sa znížilo. Napríklad v Kolumbii index poskočil z 58 na 77%, ale celkový počet stredných odborných učilíšť rapídne poklesol (zo 61 na 28 %), v Džibutsku sa úhrnný ukazovateľ stredoškolskej dochádzky vyšplhal zo 7 na 18%, zato učňovky „utrpelí“ (z 34% poklesli na 15 %). Rovnaká situácia nastala v Maroku; index sa zvýšil (z 25 na 37 %), ale stav učňovstva upadol (z 15 na 5 %). To znamená, že v podstate sa zvýšil počet stredoškolských študentov, ale prevažne na všeobecnovzdelávacích školách na úkor odborných.

Podaktoré rozvojové krajiny s relatívne vyšším percentom žiakov usilujúcich sa získať odbornú kvalifikáciu nezaznamenali roku 2009 vyšší ukazovateľ na stredných školách, ako napríklad Guatemala, kde na úhrnný ukazovateľ stredoškolskej dochádzky 47% pripadá 88% učilíšť, Etiópia (na ukazovateľ 15% pripadá 59% učilíšť), Mali (26% – 40%) či Rwanda (17% – 49%). Tieto štáty, ako vyplýva z uvedených údajov, jednoznačne uprednostňujú v rámci stredného školstva odborné (učňovské) programy. Na druhej strane treba vziať do úvahy, že tieto údaje môžu

byť aj zavádzajúce, lebo rozdiely medzi všeobecným a odborným vzdelaním sa pomaly, ale isto stierajú. Medzičasom viaceré africké rozvojové štáty úspešne zaviedli alfabetačné vzdelávacie programy, čo znamená, že postupne odstraňujú negramotnosť. Deti sa učia nielen čítať, písať a počítať, ale dostávajú aj všeobecné vzdelanie v najširšom zmysle slova, teda skutočné základy vedomostí, na ktorých môžu neskôr stavať v úsilí získať odbornú kvalifikáciu, ako pripomína UNESCO.

Profesia ako vstupenka do spoločnosti

Aj africké žiačky sa čoraz častejšie uchádzajú o štúdium na stredných školách, hoci ich počet na stredoškolskej úrovni nepresahuje sumárny počet spolužiakov. Za obdobie desaťročia (1999 až 2009) vo viacerých krajinách nezanedbateľne stúplo percento dievčat uchádzajúcich sa o štúdium nejakého odboru, čo je prípad najmä subsaharskej Afriky, konkrétne Čadu (z 36% na 46%), Etiópie (z 21% na 46%), Ghany (z 22% na 38%), Kene (z 29% na 58%), Toga (z 25% na 43%) a Mozambiku (z 23% na 35%). Tak či onak, aj roku 2009 bol úhrnný počet študentiek stredných škôl vo všeobecnosti nižší. Zvýšený záujem o štúdium však jasne naznačuje, že ani dievčatám nie je ľahostajné postavenie v spoločnosti, ktoré sa získaným vzdelaním evidentne zvyšuje. Na dôvažok treba pamätať na vzdelávacie programy mimo formálneho výchovno-vzdelávacieho systému, ktoré školia dievčatá vyvíjajúce úsilie získať profesiu a následne zamestnanie v súlade s požiadavkami trhu práce.

Opätovne treba zdôrazniť, že tradičné rozdeľovanie stredných škôl na všeobecnovzdelávacie a odborné stráca v dnešných časoch na aktuálnosti. Stredné školstvo mnohých krajín v rozličných končinách sveta pomaly upúšťa od úzko špecializovaných školských inštitúcií a učilíšť. Čoraz viac odborných škôl zahŕňa do učebných plánov všeobecný základ v snahe pomôcť absolventom ľahšie sa zorientovať na svetovom trhu práce a pochopiť princíp jeho vývinu, nehovoriac o adekvátnych programoch, zodpovedajúcich náročným požiadavkám trhu práce a umožňujúcich absolventom náležite sa uplatniť v živote.

Reštrukturalizácia v odbore stredného školstva sa zrejme nebude uberať výlučne jednou alebo druhou cestou ako v minulosti, lež primerane prelínať. Odborníci sa teda ocitajú pred úlohou vhodne skĺbiť princípy všeobecnej a odbornej kvalifikácie, aby jednotlivé učebné odbory zodpovedali potrebám spoločnosti a náležite pripravovali učňov na celoživotnú prax.

V neposlednom rade treba priebežne kompletizovať všeobecné informácie o ponuke odborných vzdelávacích programov. Neslobodno totiž spúšťať zo zreteľa, že odborné učebné plány v rámci formálneho výchovno-vzdelávacieho systému tvoria len jednu časť z celkového množstva. V mnohých krajinách sú študentom i nezamestnaným ponúkané do pozornosti vzdelávacie programy aj cez ministerstvá práce a sociálnych vecí a rozmanité doškolovalie strediská, ktoré nepatria do rezortu školstva. Tu sa žiada zhrnúť ich zoznam a priblížiť ich obsah, aby sme v konečnom dôsledku získali prehľad o neformálnom vzdelávaní ako neoddeliteľnej súčasť celého systému. Súčasne treba, samozrejme, sledovať informácie súvisiace s konkrétnymi požiadavkami na odbornú kvalifikáciu absolventov škôl v kontexte investícií a služieb, aby sa udržiavala rovnováha medzi ponukou a dopytom na trhu práce.

Z Recueil de données mondiales sur l'éducation spracovala
Vladimíra KOMOROVSKÁ
Ilustračné foto stock.xchng

Ekonomický rozmer ovládania jazyka

Drvivá väčšina pracovných pozícií, v ktorých sa môže človek v súčasnosti ocitnúť, si vyžaduje jazykovú komunikáciu. Povolania

bez toho, aby ste nemuseli niekomu niečo povedať, oznámiť, prečítať či napísať, asi ani nejestvujú. Hovoriť, písať, čítať, počúvať a porozumieť v nejakom jazyku sú základné kompetencie, ktoré má popri rodičoch poskytnúť dieťaťu v školskom veku škola.

V jednotlivých školách štátov Európy i sveta je bežné, že výučba prebieha v oficiálnom jazyku toho-ktorého štátu. Je prirodzené a nevyhnutné, aby všetci občania v jednom hospodárskom a spoločenskom štátnom útvere mali rovnaký prístup k informáciám a mali na úradoch možnosť dohovoriť sa, aby mali šancu povedať lekárovi, aké majú problémy, aby uspeli u notára, právneho zástupcu, na ulici, v zamestnaní, ale najmä v komunikácii so svojimi susedmi a s ostatnými spoluobčanmi.

Na Slovensku v posledných rokoch cítim snahu niektorých politikov zvýšiť význam jazyka národnostnej menšiny do tej miery, že dnes napr. nie je výnimkou stretnúť žiaka školy na Slovensku, s ktorým sa nedokážete dohovoriť. Sú známe prípady, keď prišli k lekárovi do Bratislavy na odborné vyšetrenie rodičia s dieťaťom v školo-povinnom veku a robili mu tlmočníka, lebo nevedelo po slovensky.

Samozrejme, jazyk má dve základné funkcie – kultúrnu a ekonomickú. Kultúrna funkcia jazyka národnosti však nesmie obmedziť u žiadneho občana význam a hospodársku a spoločenskú funkciu štátneho jazyka. Ak je kľúčovým komunikačným prostriedkom v Rakúsku a Nemecku nemčina, vo Francúzsku francúzština, v Maďarsku maďarčina, v Poľsku poľština, je celkom prirodzené, že na Slovensku je to slovenčina.

Úlohou školského systému je poskytnúť každému absolventovi veľmi dobré zvládnutie hlavného komunikačného prostriedku štátu. To je pravidlo platné pre celý svet. Dnes však na Slovensku možno nečakane často stretnúť absolventov, ktorí sa nedokážu dohovoriť v štátnom jazyku, čím sa títo mladí ľudia vylučujú z ekonomiky Slovenska, ale i zo spoločenského života svojho štátu. Absurdita vecí je v tom, že učitelia príslušných škôl, teda tí, ktorí majú pripraviť absolventa na slovenský i európsky trh práce, im neposkytnú jednu z kľúčových kompetencií, ktorú títo ľudia nevyhnutne potrebujú. Inak sú veľmi ohrození napr. pri získavaní zamestnania.

Ak absolvent neovláda štátny jazyk, nemôže pokračovať v štúdiu na slovenských vysokých školách. Možno aj preto prišla snaha vybudovať v Komárne vysokú školu s vyučovacím jazykom maďarským. Pravda, na Slovensku nemožno uvažovať o tom, že všetky odbory štúdia bude možné študovať v maďarčine, ukrajinčine, nemčine či románčine. Štát si za peniaze daňových poplatníkov objednal od školstva povinnosť naučiť používať slovom a písmom štátny jazyk všetkých žiakov základných a stredných škôl. Ak túto úlohu niektorí učitelia bojkotujú, bránia naplneniu spoločenskej objednávky. Inou významnou úlohou školy je naučiť žiaka počas štúdia na základnej

(pokračovanie na strane 10)

Jubilujúcim vinárom spríjemnila oslavy aj vokálna skupina Fragile.

Foto Lubomír PAJTINKA

„Vinárka“ má 130 rokov

V závere minulého školského roka sa v priestoroch Strednej odbornej školy vinársko-ovocinárskej v Modre zišli desiatky hostí z ministerstva školstva, Bratislavského samosprávneho kraja, školských inštitúcií, ale aj najznámejší vinári a vinohradníci i ovocinári Slovenska, aby si pripomenuli významné výročie tejto znamenitej vzdelávacej inštitúcie.

„Asi žiadna iná škola neovplyvnila život Slovákov tak ako stredná vinársko-ovocinárska škola v Modre,“ povedal žartom i polovážne na úvod koncertu k výročiu školy Braňo Kostka, známy slovenský dirigent a líder populárneho zoskupenia Fragile. Pravdou je, že víno je nielen nápojom kráľov, ale aj bežného ľudu, a pestovanie viniča, odborná starostlivosť oň i jeho finálne spracovanie sa stáva jednou z najstarších profesií v našich zemepisných šírkach.

„Vinič hroznorodý, tá lianovitá rastlina, je spojená s ľudstvom odpamäti. Sprevdzala ľudské životy od narodenia po hrob. Stála pri ľuďoch v šťastí i nešťastí, bola

zdrojom obživy, nositeľkou dobrej nálady, tlmila vášne, bola pri dôležitých rozhodnutiach,“ pripomenul v úvode slávnostnej akadémie riaditeľ modranskej školy Mgr. Slavomír Zoch.

Zrod školy zo zameraním na vinárstvo, vinohradnícku výrobu a najmä ochranu pred nebezpečnými chorobami viniča sa spája s dátumom 4. januárom 1884, keď v blízkej Bratislave vzniká škola na výchovu odborníkov. V prvom roku mala 14 žiakov, ich počet sa postupne rozrástol na desiatky až stovky. Roku 1922 sa škola presťahovala do centra malokarpatského vinohradníctva, Modry, kde sídli dodnes.

Odborné súťaže sa tešili záujmu základných škôl

V uplynulom školskom roku sa základné školy z celého Slovenska mohli po prvýkrát zapojiť do odborných súťaží, v ktorých žiaci využili svoje znalosti a talent z fyziky, techniky, biológie či chémie. Ide o súťaže už známe pre stredoškôlkov, ale premiérovu si v nich zmerali sily i žiaci základných škôl v kombinovaných tímoch so stredoškôlkami. Stalo sa tak vďaka národnému projektu Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami na sérii odborných súťaží Stavebníctvo rukami našich žiakov, Škola mojej profesie, Mladý mechatronik, Mladý ekofarmár, ZENIT a Základnoškolská odborná činnosť. Súťaže boli organizované po celom Slovensku. Prihlásiť sa do nich mohli žiaci druhého

stupeňa základných škôl zo všetkých 49 pilotných či ostatných nepilotných základných škôl zapojených do spomínaného národného projektu. Pred každou súťažou sa uskutočnila inštruktáž k súťaži pre žiakov a workshop pre učiteľov, kde boli oboznámení s pravidlami súťaže. Základné školy si samy vyhľadali strednú odbornú školu, ktorá im poskytla žiaka do kombinovaného tímu. Ich úlohou bolo pod vedením učiteľa zo základnej školy pripraviť sa na súťaž a spoločnými silami predviesť v konkurencii čo najlepší výkon, ktorý na každej súťaži hodnotila odborná porota. Súťažné zadania pozostávali z teoretickej a praktickej časti a ich obsah vždy vychádzal zo štandardov predmetov fyzika, technika, biológia alebo chémie v rámci štátnych vzdelávacích programov pre základné školy.

O tom, že víno je starý nápoj a siaha k našim najstarším dejinám, svedčí aj fakt, že v samotnej Biblii sa spomína v rôznych spojeniach 526 razy. Ako povedal vo svojom príhovore riaditeľ školy S. Zoch: „Víno sa pije z pohárov a vedomosti z čaše. Tou čašou je škola.“

Vedomosti o pestovaní viniča a dorábaní vína si odovzdávali vinohradnícke rodiny z pokolenia na pokolenie. V minulosti sa však málo vedelo o výžive, hnojení, ochrane viniča. K prvým, ktorí vnášali osvetu medzi vinohradníkov, patrili rodák z Častej Juraj Fándly. Za najväčší problém vinohradníkov pokladal nesprávne obrábanie vinič. A tak sa jeho dielo *Pilní polní aj domajší hospodár* stalo v druhej polovici 18. storočia pre vinárov v malokarpatskej oblasti a všade, kde sa vinič hroznorodý u nás pestoval, prameňom užitočných rád a poučení.

Všetko zlé je na niečo dobré

V tom čase bolo na Slovensku asi 57-tisíc hektárov vinohradov. Roku 1866 postihla vinohradníkov veľká pohroma. Prišli kruté mrazy, hneď nato sa rozšírila pleseň hroznová a roku 1878 peronospóra a najväčší škodca viniča – fyloxéra, šíriaca sa zo západnej Európy. Výsledky na pestovaní vinohradov boli nedozerné.

Nebolo vtedy žiadnych škôl, žiadnych inštitúcií ani pestovateľských skúseností, ktoré by pomohli takejto situácii predchádzať.

(pokračovanie na strane 13)

Premiérového ročníka odborných súťaží pre základné školy sa z celkového počtu 49 pilotných škôl zúčastnilo 44, celkovo súťažilo 436 žiakov a sprevádzalo ich 124 pedagogických zamestnancov. Najväčší záujem o účasť na súťažiach prejavila Základná škola na Štúrovej ul. v Myjave, ktorú na všetkých súťažiach reprezentovalo až 31 žiakov. Ďalšou aktívnou školou bola Základná škola na Ul. pri Podlužianke v Leviciach s 29 žiakmi, Základná škola na Hurbanovej ul. v Starej Turej so 17 žiakmi, ale aj základná škola z Michaloviec s 13 žiakmi či školy z Prešova, zo Žiaru nad Hronom a z Nového Mesta nad Váhom, ktoré zastupovalo po 12 žiakov. Najčastejšie sa postavili na stupienok víťazov žiaci zo základných škôl z Levíc, Trnavy, Brezna a zo Starej Turej. Cenou pre víťazov každej súťaže bola účasť na exkurzii do vedeckého centra CERN vo Švajčiarsku. V novom školskom roku 2014/2015 budú v plnom prúde prípravy na druhý ročník týchto odborných súťaží pre základné školy.

(mš)

Dajme žiakom trpezlivosť, lásku, pochopenie a múdrosť

Rozhovor s PhDr. Jozefom Ilnáčikom, PhD., riaditeľom Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Košiciach

Strany 11 a 12

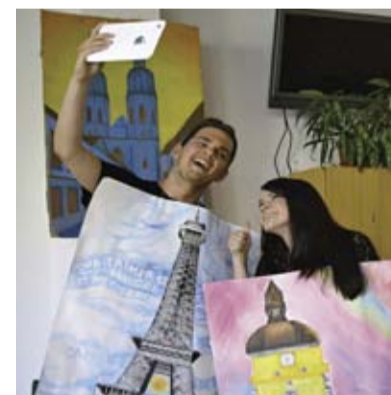
Konferencie pre učiteľov k aktuálnym výročiam

Ako učiť témy z histórie zaujímavo

Strana 14

Školstvo v regiónoch

Strana 15

Východoslovenské na stredoeurópskych siločiach

Deväťdesiat rokov košického Štátneho divadla

Strana 16

Spoločná účastnícka snímka po ukončení kurzu.

Študenti učili seniorov

PAKA MODRA

V závere uplynulého školského roku usporiadala Malokarpatská komunitná nadácia Revia v spolupráci s Pedagogickou a kultúrnou akadémiou v Modre (PaKA) školenie pod názvom Akadémia počítačov pre seniorov. Pod vedením lektorky Mgr. Miroslavy Petrušovej mali seniori počas de-

siatich vyučovacích hodín možnosť získať základné počítačové vedomosti a zručnosti. Pri praktickom cvičení s počítačom seniorom pomáhali študenti PaKA, ktorí im názorne predviedli a vysvetlili pracovné operácie s počítačom. Vyučovanie sa uskutočnilo v priestoroch PaKA a Základnej školy Ľudovíta Štúra v Modre. Ako prezradila RNDr. Drahoslava Finková, správkynia Malokarpatskej komunitnej na-

dácie Revia, v minulom období sa už uskutočnila séria akadémii zameraných na kulinárstvo, maľovanie, hudobné hry, cvičenie a šikovné ruky. Počas sedemdesiatich rokov existencie vytvorila Revia v malokarpatskom regióne dobré podmienky na zapojenie sa obyvateľov miest a obcí do realizácie verejnoprospešných projektov. Medzi účastníkmi Akadémie počítačov pre seniorov bol i spisovateľ Ľubomír Dobrovoda, ktorý pozitívne ocenil rozsah získaných vedomostí.

Ing. František MACH, foto autor

Tlmačské dievčatá absolvovali odbornú stáž v štvorhviezdičkovom hoteli Barceló v Prahe.

Naberali skúsenosti v Prahe i v Brne

SOŠŤ TLMAČE

Podstatou programu Leonardo da Vinci je stráviť určitý čas v inom členskom štáte Európskej únie s cieľom získať nové pracovné alebo iné odborné spôsobilosti, sprevádzané prípravnými kurzami v jazyku hostiteľskej krajiny alebo pracovným jazyku. Vďaka ďalšiemu poskytnutému grantu z tohto programu absolvovali študenti Strednej odbornej školy (SOŠ) technickej v Tlmačoch dva týždne posledného mesiaca uplynulého školského roka na odbornej stáži v Českej republike.

Nebolo to po prvýkrát, každoročne sa podarí pripraviť dobrý projekt, ktorý je podporený, a tak študentom nič nebráni na ceste za poznáním. Tentoraz putovali na odbornú stáž nielen chlapci, ale aj dievčatá. Miestom ich pobytu bol špičkový štvorhviezdičkový hotel Barceló v Prahe s medzinárodnou pôsobnosťou, chlapci zas pobudli v Brne na Strednej škole strojárnej a elektrotechnickej, kde spolu s učiteľmi získavali nové skúsenosti a zručnosti. Štyri dievčatá odboru pracovník marketingu a desať chlapcov druhého a tretieho ročníka odboru mechanik strojov a zariadení si mohli rozšíriť svoje odborné zručnosti a zdokonalili sa v cudzom jazyku.

„Aj tentoraz sa nám podarilo vypracovať úspešný projektový záměr, po schválení projektu nasledovala už len príprava a výber študentov daných odborov na stáže,“ prezradila koordinátorka projektu a zástupkyňa školy Mgr. Mária Medzihradská. Prioritným záměrom projektu je rozšírenie odbornej pripravenosti žiakov na ich budúce profesionálne zaradenie do pracovného pomeru. „Teší ma, že aj tentoraz naši študenti mohli absolvovať odbornú stáž v Českej republike a zdokonalili sa v príprave na svoje budúce povolanie. Je to pre nich príležitosť naučiť sa nové veci a zlepšiť sa

Tlmačskí chlapci praxovali v dielňach partnerskej brnianskej učňovskej školy.

v tom, čo už vedia,“ doplnila riaditeľka SOŠ technickej Tlmače Ing. Janka Mrázová.

Prínos stáží

Dievčatá a chlapcov sprevádzali pri pobytach v Prahe a Brne ich učители. „Počas dvojtýždňového pobytu chlapci získali mnoho nových skúseností a zručností, okrem iného aj vo zvráňaní a v mákkom a tvrdom spájkovaní farebných kovov. Veľmi cennou skúsenosťou pre dievčatá bolo oboznámenie sa s riadením a prevádzkou štvorhviezdičkového hotela a s poskytovaním ubytovacích a stravovacích služieb. Žiaci si počínali veľmi dobre, v priebehu pár dní dokázali svoje teoretické vedomosti využiť aj v cudzom prostredí pri praktickom riešení úloh,“ prezradila učiteľka Mgr. Olga Papcunová.

Okrem nadobúdania praktických zručností zažili študenti aj relax a zábavu. Počas osobného voľna navštívili viaceré kultúrne pamiatky. „Zúčastnili sme sa viacerých odborných prehliadok, výstav, počas vikendov sme stihli navštíviť aj hlavné mesto Českej republiky, kde niektorí z nás po prvýkrát videli známy Pražský orloj či Václavské námestie. Veľmi pekný zážitok mám z Múzea voskových figurín, doprial by som to vidieť aj ostatným žiakom našej školy. Z pobytu si odnášam nielen bohaté skúsenosti, ale aj nádherné zážitky, ktoré som tu so svojimi spolužiakmi mohol prežiť,“ prezradil budúci maturant Jozef Sľušný. A ako doplnil ďalší z účastníkov stáže Dalibor Vířaz: „Aj mne sa tam veľmi páčilo. Naučil som sa nové techniky zvráňania. Zaujímavé bolo aj spájkovanie farebných kovov, o ktorom som doteraz veľa nevedel. Táto stáž mi dala do môjho osobného života veľmi veľa.“

Za dievčatá zhodnotila odbornú stáž študentka druhého ročníka Lenka Jarošová: „Ďakujem všetkým, ktorí sa zaslúžili o to, aby sme mohli vycestovať do Prahy a stráviť celé dva týždne v špičkovom hoteli, kde sme mali možnosť vyskúšať si mnohé veci, o ktorých sme doteraz len počuli alebo čítali, ale prakticky ich ešte nikdy nerobili. Bola to príležitosť posunúť sa o krok vpred. Dopriala by som aj ostatným svojim spolužiakom, aby dostali takú príležitosť.“ Keby ste sa študentov opýtali, či by si stáž zopakovali, odpovedali by áno. A keby ste sa ich opýtali, či ich to v živote posunulo ďalej, odpovedali by takisto. Každá prežitá ťažkosť, radosť, sklamanie či príjemný zážitok sa do nich zapísali, okresali ich osobnosť a aspoň trochu usmernili ich mladý život.

Mgr. Marián SABALA, foto archív školy

Od absolventov sa čaká najmä chuť do práce

PO SKONČENÍ ŠKOLY

Najviac (takmer štvrtinu) novovytvorených životopisov od ľudí, ktorí ukončili štúdium na strednej alebo vysokej škole, dostávajú zamestnávateľa tradične v júni. Ďalšie dva letné mesiace trávia mnohí absolventi pri vode, a tak v septembri nasleduje ďalšia silná várka žiadostí od záujemcov o voľné pracovné miesto. Od čoho závisí ich šanca uspieť na trhu práce?

„Hoci ponuka uchádzačov o prácu ešte vždy prevyšuje dopyt a firmy si pri hľadaní nových ľudí na väčšinu pozícií majú z čoho vyberať, na trhu práce sú voľné aj pracovné miesta vhodné vyslovene pre čerstvých absolventov. Aj v tomto smere sa trh vyvíja a mnohí zamestnávateľa sú ochotní vlastnými aktivitami i zapájaním sa do rôznych projektov podieľať sa na rozvoji schopností, zručností a pracovných návykov absolventov rôznych typov škôl a neraz do nich investovať aj určité finančné prostriedky,“ hovorí Ladislava Molnárová, manažérka poradenskej spoločnosti zameranej na vyhľadávanie kandidátov na voľné pracovné pozície. Také sú súčasné trendy, ktoré do určitej miery zohľadňujú aj dôsledky krízy – zamestnávateľa nekupujú bezhlavo najdrahších ľudí, skôr si nechávajú poradiť a najmä sa venujú formovaniu a rozvoju vlastných zamestnancov a ich výchove pre vlastné potreby.

Byť realista...

Štatistiky o úspešne zamestnaných absolventoch do určitého času po skončení štúdia potvrdzujú, že najväčšia šanca získať prvé zamestnanie je v sektore informačných a telekomunikačných technológií, ekonomiky, financií a finančných služieb, v oblasti obchodu, starostlivosti o zákazníkov a podpory predaja a v oblasti služieb. Eminentný záujem o absolventov škôl prejavujú tzv. centrá zdieľaných služieb v oblastiach financií, nákupu, logistiky, obstarávania a informačných technológií. Keďže leto je obdobie vhodné na rôzne sezónne práce, určitý balík pracovných ponúk sa vyskytuje aj v oblasti služieb a cestovného ruchu na Slovensku aj v zahraničí. Veľmi ťažké, ba priam nemožné je získať zamestnanie na nerealisticky zvolenej pracovnej pozícii alebo s nevhodne zvolenými očakávaniami. Kríza najviac postihla veľké výrobné fabriky, automobilky, stavebné firmy a ich dodávateľov. Ak chceme hovoriť o jednotlivých povolaniach, už dlhší čas sú na tom horšie ľudia zaujímaví sa o rôzne administratívne pozície v marketingu či riadení ľudských zdrojov. „Absolventi však majú možnosť komunikovať s profesionálmi v oblasti kariérneho poradenstva, ktorí dokážu zrealizovať ich ciele a očakávania s ohľadom na situáciu v danom sektore. Zároveň ich dokážu zorientovať nielen v reálnom vnímaní trhu, ale aby sa aj oni sami

dokázali na seba pozrieť, kriticky zhodnotiť vlastné možnosti či využiť jestvujúce príležitosti,“ pripomína Ladislava Molnárová. V súčasnosti pomerne veľa ľudí získava najmä vysokoškolské vzdelanie v oblasti, ktorej sa v budúcnosti nechce profesijne venovať. Aj pre ľahšiu dostupnosť štúdia na niektorých vysokých školách, resp. fakultách je snaha o uplatnenie sa v inej špecializácii alebo aj v úplne inom odbore pomerne častá. Aj pri tejto otázke je ťažké zovšeobecňovať, avšak personálni konzultanti upozorňujú, že pri výbere školy či študijného odboru treba zvážiť aj vlastné záujmy a orientáciu. Ak človek študuje to, čo ho baví, má väčšiu šancu stať sa skutočným odborníkom a vyhľadávaným profesionálom, ktorý zvyčajne nemá problém s profesijným uplatnením. Žiaduca je aj väčšia prepojenosť vzdelávania s potrebami praxe a perspektívami ekonomického rastu krajiny, avšak to je už iná téma.

... a pracovať na sebe

Zamestnávateľa jednoducho nemajú záujem o nemotivovaných absolventov s prehnanými požiadavkami (platovými i kariérnymi) a nedostatočnými vedomosťami a praktickými zručnosťami. Na druhej strane veľmi závaží skutočný záujem, odborné znalosti, motivácia pracovať na sebe, reálne očakávania, potenciál rozvoja, čo je najmä u mladých ľudí významný faktor, osobnostné vlastnosti a jazykové znalosti. Avšak pravdepodobne najdôležitejšia je aj u absolventov škôl skutočná – nielen deklarovaná – chuť pracovať. Pracovné skúsenosti nadobudnuté počas štúdia sú vždy plusom. Ten, kto iba študoval, je hodnotený ako menej vhodný. Brigáda, čiastočný úväzok, stáž doma i v zahraničí, študijné a výmenné pobyty, letné univerzity, program Erasmus – to všetko budúci zamestnávateľ u uchádzača hľadá a hodnotí.

S výnimkou osobitných prípadov, v ktorých ide o vysokošpecializovaných pracovníkov, chýba čerstvým absolventom najmä prax, takže málokto možno hneď od začiatku na novom mieste bez problémov naplno využiť. „Absolventi prestížnych univerzít, teda napr. Univerzity Komenského či Slovenskej technickej univerzity, kde je nezamestnanosť menej ako sedem percent, pracujú ako neplatení stážisti v prémiových firmách či u najviac žiadaných zamestnávateľov a až následne sa uchádzajú o plnohodnotný pracovný kontrakt. A pracujú počas posledných rokov štúdia. Kto si začne hľadať prácu až v piatom ročníku vysokej školy, začne neskoro. To isté sa týka aj absolventov stredných škôl – čím viac praxe získajú počas štúdia, tým väčšia je ich šanca zamestnať sa u konkrétnych škôl,“ dodáva Ladislava Molnárová.

Jana HYŽOVÁ

Ekonomický rozmer...

(dokončenie zo strany 9)
a strednej škole dva cudzie jazyky, tak ako to prijala pre svoje členské krajiny v odporučení Európska únia. Je to dôležité preto, lebo sme členmi Európskej únie a škola musí poskytnúť svojmu absolventovi aj jazykovú kompetenciu pre európsky trh práce. V odborných kruhoch, ale aj v rodinách sa neraz diskutuje, ktorý jazyk či jazyky by sa mali deti učiť, odkedy začať so štúdiom prvého a druhého jazyka. Sú to veľmi vážne otázky, od ktorých správneho riešenia závisí v budúcom živote človeka veľmi veľa. Zvládnutie komunikácie v cudzích jazykoch je dnes totiž významnou kompetenciou, podobne ako čo najlepšie zvládnutie informačno-komunikačných technológií.

Ovládanie štátneho jazyka ako základnej komunikačnej prostriedku a základnej všeobecnej kompetencie pre slovenský trh práce a ovládanie dvoch cudzích jazykov pre európsky trh práce spolu s ďalšími odbornými kompetenciami poskytujú absolventovi šancu byť úspešným v osobnom živote i profesijnej kariére. Školský systém má povinnosť poskytovať rovnaké šance všetkým bez ohľadu na ich národnosť. To je základ pre budúci pracovný, občiansky i osobný úspech človeka. Ten, kto tomu neporozumie, sa vylučuje z možnosti byť úspešným. Problémom je, že zvyšuje svoju šancu skončiť na úrade práce a žiadať podporu v nezamestnanosti, ktorá ide z vrecka nás všetkých.

Ľubomír PAJTINKA

Dajme žiakom trpezlivosť, lásku, pochopenie a múdrosť

Krajskú pedagogicko-psychologickú poradňu, dnes Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Košiciach, vedie už od roku 1983. Je najdlhšie slúžiacim riaditeľom takéhoto zariadenia na Slovensku. Z toho vyplýva aj fakt, že je najkúsenejší a má jeden z najkvalifikovanejších pohľadov na súčasný stav psychického zdravia dospievajúcej generácie detí a mládeže u nás. Má prehľad o stave myslenia tínedžerov v kraji, ale aj v celoslovenskom meradle, rieši ich problémy, pomáha a radí im, pomáha v konfliktných situáciách a konfliktoch či pri traumách. Vie o ich tajných túžbach, trápeniach, bolestiach i radoostiach. PhDr. Jozef Ihnacík, PhD., je autorom mnohých kníh, stoviek článkov, metodík, rozhlasových a televíznych relácií a obrovského množstva cudzích životných epizód a ich riešení.

V akej duševnej kondícii sa nachádza slovenská mládež? Čo ju dnes najviac ovplyvňuje, formuje či deformuje?

Záleží na uhle pohľadu, pretože vidieť, respektíve registrovať tvorivú činnosť a entuziazmus pre štúdium a prácu na vybraných stredných, ale aj vysokých školách je radosť, ktorá sa prenáša do kognície, poznania, že perspektívou môžeme byť nadšení aj z hľadiska toho, ako bude v realite žiť. Na druhej strane je toľko ohrození – alebo lepšie povedané pohnútok k užívaniu slasti, alebo správne pôžitkov a vy-možností verejného, ale aj súkromného života – pre kategóriu mládeže, že by bolo zatváraním očí konštatovať, že všetko je v poriadku, morálne a progresívne. Obrovské množstvo voľného času dáva mládeži prístup cez informačno-komunikačné technológie k multipoznaniu a zároveň nie vždy adekvátnemu spracovaniu informácií, ktoré sa jej dotýkajú. I keď toto konštatovanie môže byť ovplyvnené samotnou poradenskou a psychoterapeutickou prácou psychológa s deťmi a mládežou, u ktorých je sklon k neschopnosti spracovania a prijímania poznatkov, je tu tendencia k poruche v prežívaní a správaní a v častých prípadoch aj k patológii prežívania a správania, ktoré však v mladom veku ešte nemusia byť naplno rozvinuté a sú relatívne korigovateľné.

Dnešnú mládež formujú predovšetkým masmédiá a ich vplyv, posolstvo byť za každú cenu zaujímavým, osobitým, byť „in“, kde nie vždy všetko – napríklad cez užívanie rôznych podporných prostriedkov – je aj adekvátne spracované. Ako keby mládež nemala dostatok korekcií a najmä nevidela dôsledky a následky, ktoré kategoricky môžu zmeniť život.

Často kriví mládež, a z toho mi je veľmi smutno, aj samotná rodina dieťaťa, vzťahy v nej, jej karencia, nefunkčnosť, a často deformačný vplyv, ktorý sa prejavuje slobodomyselnosťou až ľahkomyselnosťou v prežívaní a správaní mladého človeka.

Tých deformačných faktorov je pomerne viac – vplyv rovesníkov, ale aj výrazne oslabený morálny princíp budovaný širšou, ale aj užšou spoločnosťou a často nevhodné prenášanie vplyvu rôznych kultúr do prostredia, kde nie sú zažití, tobôž nie vžití.

Ktoré problémy najčastejšie trápia dnešných mladých?

Na prvom mieste to je učenie, a to tak v pozitívnom, ako aj v negatívnom slova zmysle. Chýba motivácia k výkonu, respektíve mladí ju hľadajú inde, čo je v tomto období prirodzeným javom. Neadekvátnosť sebahodnotenia – na jednej strane prehnanosť pri hodnotení parciálnych úspechov a na druhej strane nedocenenie a až výrazné podcenenie samého seba, aj keď si myslím, že dnešní mladí ľudia majú skôr tendenciu hodnotiť svoje sebavedomie vyššie, aké v skutočnosti je. Sú „najmúdrejší“, čím v skutočnosti zakrývajú nedostatok skúseností. Vážnym problémom je agresivita a agresia mladých ľudí. Čím je to vysvetliteľné? Jednak je to geneticky dané, čo však neznamená, že sa to musí rozvinúť. Na druhej strane agresiu a agresivitu môžeme zobrať aj v pozitívnom slova zmysle, ako snahu uspieť, ako súťaživosť, či už v športe, alebo pri iných výkonoch. V negatívnom význame je to neschopnosť spracovávať životné zážitky, životné vývinové úlohy, upozorňovanie na seba cez predvádzanie sa, ale aj výchovnou podmienené negatívne až agresívne správanie

so snahou dostať sa do vzťahu, pretože len týmto spôsobom sa s nimi ako deťmi zaoberali rodičia, vychovávatelia a nebudaj aj učiteľia. Stretávame tiež veľmi veľa mladých ľudí, u ktorých vzniká chaos v morálke, čo sa prenáša do neadekvátnych vzťahov k rovesníkom, uč-

„S ľuďmi je radosť pracovať, aj keď je to veľmi ťažká práca. Dobré je pracovať s ľuďmi, ktorí vás chcú, dokážete však pracovať aj s ľuďmi, ktorí vás nechcú!“

teľom, ale aj spoločnosti. Vo svojej poradenskej a psychoterapeutickej práci som sa stretol s veľkým množstvom prípadov, kde mladí ľudia nerešpektovali svojich rodičov, učiteľov, rešpektovali rovesníkov, často aj s absolútne nevhodnými až amorálnymi spôsobmi správania. V tomto období je to ich hlavný cieľ, túžba po slasti, po experimentovaní, túžba po prelome pravidiel, túžba po samostatnosti, a to sa môže prejavovať ako rovina vzájomného kľamstva a nerešpektovania.

Ďalším problémom je depresia až pocity menejcennosti, ktoré vyúsťujú do izolácie až uzavretosti, čo je vážnym problémom pri porozumení

mladým ľuďom. Mladý človek si myslí, že jeho problém je najväčší životný problém, a pritom stačí tak málo – uvedomiť si, že depresia a jej sprievodné javy nie sú ničím iným ako nevyvedeným hnevom a zlosťou.

Rozumieme ako učiteľia dnešným žiakom?

Učiteľia sú pripravovaní, vedení k tomu, aby dnešným žiakom rozumeli. Ich bezprostredný kontakt a majstrovstvo pri vedení žiakov je často prežívané emocionálne, a nie vždy pozitívne, preto niekedy ako keby unikali pozitívny rozmer vzťahu medzi učiteľom a žiakmi – vnímajúc to zo samotnej pozície učiteľa. Chceme však výrazne podčiarknuť, že súčasní učiteľia aj pri sťažených výchovných a vyučovacích podmienkach – pre viaceré vplyvy – majú rozhodujúci vplyv na dieťa či na žiaka, i keď spätná väzba nemusí byť vždy časovo rýchla. Pri vzdelávaní mladých ľudí, ale aj pri vzdelávaní učiteľov dostávame veľmi výraznú spätnú väzbu o vysokom podiele úlohy učiteľa na učení mladého človeka poznávať, myslieť a riešiť problémy.

Učiteľ má výraznou mierou učiť deti a mladých cítiť a rozvíjať ich kompetencie precítenia, prežívania a prehľbovania citov. Mladí ľudia sa výrazne stotožňujú s učiteľmi v oblasti rozvíjania svojich záujmov, potrieb, túžob, ale aj povahových vlastností, ktoré sú často spojené s aktivitami v škole, ale aj s konkrétnym učiteľom.

Súčasný trendy vo výchove a vyučovaní stavajú pred učiteľov aj otázky, ktoré mladí ľudia nemusia mať adekvátne vyriešené z vlastnej rodiny. Učiteľ učí deti a mládež žiť s druhými ľuďmi, a možno si ani neuvedomuje, že ich učí adekvátne komunikovať. Odrazom toho je tvorba

progresívnych medziľudských vzťahov. Poznám učiteľov, ktorých prvotným cieľom je rozvíjať pozitívnu hodnotovú orientáciu a osobnosť mladých ľudí, kde vrcholom je učenie hodnotiť tvorivo, kriticky aj sebakriticky. Vždy, keď mám možnosť zúčastniť sa pedagogických rád alebo iných odborných aktivít učiteľov, zdôrazňujem, čo je pre učiteľa najkrajšie a čo si možno aj najmenej uvedomuje – že je jednou z najtvorivejších osobností, len často sám o tom nevie. Proces tvorivosti berie vo svojej práci ako samozrejmosť, respektíve vyžiadajú nutnosť (pred vstupom do triedy neviem, čo ma čaká), čo žiaci a študenti oceňujú a prijímajú ako tvorivý štýl života, ktorý rozvíja ich osobnosť.

V čom máme najväčšie podlžnosti voči našim deťom, v čom zlyhávame?

Že pre ne nemáme dostatok času, trpezlivosti, vysvetľovania, prijímania, vypočutia a pochopenia. A v čom zlyhávame? V komunikácii, ktorá je postavená na príkazoch, zákazoch a nariadeniach a v ktorej chýba blízkosť, akceptácia a láska dospelých k deťom. Či už rodičovská, ktorá sa môže prejavovať slovami typu „všetko som ti dal, všetko som ti kúpil, tak čo ešte chceš?“, alebo učiteľská – „ja tu mám učiť a o ostatné sa postarajte sami“. Čiže mať rád deti a mládež.

V akých veciach a otázkach potrebujú mladí najviac našu pomocnú ruku či slovo?

Mladí ľudia obyčajne konštatujú, že od dospelých nič nepotrebujú, pretože si vyriešia všetko sami. Aby sme boli vo vzťahu s mladými úspešní, potrebujeme nie poučovať, ale vypočuť, pochopiť, porozumieť, možno doplniť, niečo priradiť, keď nás o to požiadajú, tak vysvetliť, nevyriešiť, ale spoločne riešiť, neprikazovať, ale navrhnúť, pri hodnotení skôr posúdiť a uvádzať argumenty pre a proti. Cieľom je, aby mladý človek dokázal kooperovať a zároveň rásť, aby nad sebou necítil neprimeranú kontrolu, ale aby mal primeranú inšpiráciu na osobný, ale aj vzájomný rozvoj.

Vážnym problémom nášho školstva je stav atmosféry v našich školách. Stále prevláda direktívny štýl nielen vedenia škôl, ale aj vyučovacích hodín. Čo sa s tým dá robiť?

Naše školstvo pred niekoľkými rokmi nastúpilo na cestu reformy. Reforma musí byť globálna, čiže musí sa dotknúť nielen vedenia a riadenia škôl, ale aj procesu výchovy a vzdelávania. Postupne sa upúšťa od direktívneho štýlu vedenia a do popredia sa dostávajú také spôsoby, ktoré umožňujú a dávajú priestor kreatívite a dobrým nápadom s cieľom, aby boli spokojní pedagógovia, žiaci, ale aj rodičia. Pozitívom je, že každá škola si vypracúva školský vzdelávací program, ktorý je akoby „šitý“ na vlastné podmienky, možnosti, ktoré škola má, zloženie žiakov a berie do úvahy špecifické odlišnosti, ktoré medzi školami sú. Veľká zmena nastala aj priamo vo vyučovacom procese. Vyučovacie hodiny, keď učiteľ prišiel do triedy, vysvetlil novú látku, vyskúšal učivo z predchádzajúcej hodiny a oznámkoval žiaka, sú už dávno preč. Metódy a formy práce, ktoré dnes učiteľia na hodinách používajú, už nie sú výlučne klasické – také, aké ich pozná zo školských čias naša generácia. Vo veľkej miere sú to metódy inovatívne, názorné, projektové, s využitím IKT, multimédií, interaktívnych programov a podobne. Tu sa vo veľkej miere prejavujú schopnosti a zručnosti žiakov, ich myslenie, rozvíja sa u nich kreativita, zdravá súťaživosť, schopnosť tímovej práce a zodpovednosť. Na jednej strane je dôležité rešpektovať vedomosti zo strany učiteľov aj žiakov. Ešte dôležitejšie však je vysvetliť dôvody, rozpoznať príčiny, načrtnúť a zostaviť aplikačnú úroveň. Súčasní žiaci vedení učiteľmi majú sklon porovnávať, zovšobecňovať, dokazovať, ale najväčším pozitívom je navrhnúť a zostrojiť nové riešenia, prístupy a technológie.

(pokračovanie rozhovoru na strane 12)

Rozhovor s osobnosťou

JOZEF IHNACÍK

Dajme žiakom trpezlivosť, lásku...

(dokončenie rozhovoru zo strany 11)

Aké námety by ste ponúkli učiteľom na zlepšenie klímy v triedach?

Najdôležitejšou zložkou na zlepšenie klímy v triedach sú v dnešných školách výstupy cez projekty, ktoré dávajú možnosť vyhodnotiť činnosť žiakov, uviesť argumenty pre a proti pri aplikačných rovinách a najmä posúdiť teoretickú, ale aj praktickú užitočnosť, ktorá by mala vyústiť do nových motívácií pre žiakov a učiteľov. Zároveň v priamo konfrontačnej, ale oveľa tvorivejšej atmosfére sa podstatne viac mení klíma triedy. Študenti aj učitelia sú priamo zainteresovaní na tvorbe, hľadani nových riešení, viacerých riešení, prostredníctvom čoho sa dostávajú do užitočných komunikačných konfrontácií, na prehodnocovaní riešení, ale predovšetkým na ich reálnych a potenciálnych aplikačných možnostiach. Čo tým dosiahneme? V triede prevládajú vzájomné vzťahy, ktoré naberajú nový kvantitatívny aj kvalitatívny hodnotovo-vzťahový rozmer, pretože mladí ľudia sa spoznávajú navzájom v činnostiach, ktoré sú pre nich nové a zaujímavé.

Zdá sa, že kľúčovým problémom väčšiny učiteľov je nízka motívácia žiakov učiť sa, ísť čestne za svojím cieľom. Prečo?

Súčasná spoločnosť ponúka veľmi veľa komerčne ľahko dostupných informácií a produktov, ku ktorým sa mladý človek môže dostať. Nedávno som čítal, že na jednom námestí stál istý človek a núkal ľuďom svoj zázračný liek, ktorý všetko vylieči. Zrazu šiel okolo známy profesor medicíny, a tak sa obrátil naňho a povedal: „To, čo vám hovorím, mi potvrdí pán profesor. Povedzte, nie je pravda, že *vulgus vult decipi* (ľud chce byť klamaný)?“ Profesor prikývol, že je to pravda. „Vidíte, to máte potvrdené od známeho profesora. Neklamem vás.“ Prečo som uviedol odpoveď na otázku o nízkej motívácii žiakov učiť sa takouto epizódkou? Je všeobecne známe, že múdri ľudia nie sú najbohatší. A prečo? Pretože uznávajú a rešpektujú nižšiu mieru rizika pri svojej činnosti ako ľudia, ktorí nevedia prehodnocovať potenciálne ciele, ale vedia si najímať ľudí, ktorým odovzdajú zodpovednosť, rozhodovanie, ale aj maximálnu mieru rizika. Význam múdrosti sa v spoločnosti, najmä vo videní mladých ľudí, znižuje na „nemúdrost“. Stačí ju odbiť slovami: „Nebudeme sa o tom baviť.“ Výrazne sa to objavuje u mladých nezamestnaných, ktorí dostávajú príležitosť ľahkého a rýchleho zárobku bez oficiálnych foriem zamestnávania, čo naberá medzi mladými ľuďmi na obrátkach nielen v oblasti informácií, ale aj v oblasti realizácií. A tak sa stáva, že múdrosť má dosť peňazí len preto, lebo si privyrába upratovaním, predávaním, šoférováním, vycestovaním do zahraničia a prijímaním absolútne neadekvátnej práce k svojmu vzdelaniu. Informácie medzi mladými ľuďmi v tejto oblasti dávajú vysokú motíváciu k ľahkému zisku peňazí, výhod a nízku motíváciu k učeniu sa. Táto skutočnosť môže viesť k degradácii hodnotového systému mladých ľudí.

Je nejaký liek na tento problém?

Každý by sa mal čo najrýchlejšie naučiť mať svoj názor na svet a najmä by mal mať svoj rebríček hodnôt, názor na seba a na to, ako prežiť svoj vlastný život. Mladí ľudia by sa mali pokúsiť uviesť si, čo sa s nimi robilo a robí či už v rodinnom, alebo školskom prostredí, ale aj v spoločnosti. Aký mechanizmus spracovania podnetov života majú vstúpený učiteľia, rodičia, čo z toho prijímajú, čo menia zmeniť. Možno práve toto uvedomenie si, ponor do novej situácie a sebaopoznanie pomôže mladému človekovi už pri štarte do nasledujúceho dňa. To by mal byť prvý počin na ceste vzdialenia sa z područia ľahostajnosti, strachu či latentného vzdoru.

Z pohľadu psychológie je vynikajúcou šancou, aby sa mladí ľudia vedeli vymaniť zo strachu o seba, o svoje vzdelanie, prácu,

potenciálny postup, svoj plat a vypestovali si primerane silnú smelosť a odvahu. Súčasný strach mladých ľudí niekedy naberá iné formy. Napríklad závisť, ktorá je jednou z foriem kompenzácie strachu. Je totiž pohodlné mať sa na čo vyhovoriť, ak má niekto iný názor a nesúhlasí s našim, ak sa nám nechce do niečoho, čo je príliš náročné. Žiaľ, aj dnes si vytvárame strašiakov a dôvody, pre ktoré nemôže mať človek odvahu. Strach a nedôvera plodia atmosféru závidia, podozrievania, úzkosti, konformity, čo je pre mladého človeka, pre jeho slobodu a vzťahy s ľuďmi deštruktívne.

Ako sú podľa vás a vašej praxe pripravení na riešenie výchovných problémov dnešní učitelia?

Fascinujú ma možnosti vzdelávania sa v tejto oblasti, ktoré učiteľia majú. Záujem učiteľov je výrazný. Majú jasné predstavy, ktorým smerom viesť výchovu, ale bolo by ešte oveľa dôležitejšie, keby to integrovali na úrovni školy. A prečo? Rôznorodosť názorov učiteľov na výchovu dáva zároveň progres pre poznanie, ale aj korekciu mla-

„Vždy, keď mám možnosť zúčastniť sa pedagogických rád alebo iných odborných aktivít učiteľov, zdôrazňujem, čo je pre učiteľa najkrajšie a čo si možno aj najmenej uvedomuje – že je jednou z najtvorivejších osobností, len často sám o tom nevie.“

dých ľudí a stotožňovanie sa mladých ľudí so zmyslom života učiteľa – nielen profesionálnym, ale často aj osobným. Tu by som videl možnosti psychohygieny učiteľa nielen z hľadiska právnej ochrany jeho osobných údajov ako verejného činiteľa, ale aj cez prezentáciu jeho mravných, morálnych, hodnotových, ako aj vzťahových rámcov. A nielen v školskom prostredí, možno súčasť aj z jeho rodinných väzieb, ale aj v adekvátnejšom spoločenskom postavení.

Spomeniete si na zaujímavý problém, ktorý ste v poslednom čase najintenzívnejšie riešili?

Som aktívny pri ďalšom vzdelávaní učiteľov. Zaujímavosťou v tomto smere je, že na moju otázku, kedy sa narodil Jan Amos Komenský, z vyše päťtisíc učiteľov každý odpovedal dvadsiateho ôsmeho marca. Nikto však nevedel rok jeho narodenia. Povieme si: Načo? Koľkokrát informácie, ktoré sú blízko nás, berieme ako samozrejmosť, či už v oblasti učenia, alebo výchovy. A cez takúto samozrejmosť chcem vysvetliť aj zaujímavosť prípadu, ktorý som riešil. Na istom sympóziu som prezentoval pred riaditeľmi všetkých typov škôl, ako prišla za mnou učiteľka-matka, že jej syn odmieta chodiť do školy. Zaujímavosťou bolo, a tu je tá analógia s Komenským, že po príchode ku mne povedala ako prvé: „Som riaditeľkou školy a môj syn nechce chodiť do školy. Preto som za vami prišla.“ Poprosil som ju, aby sa ešte raz pokúsila o príchod ku mne. Zopakovala to s tou istou vetou trikrát. Bolo to pre mňa veľmi ťažké, ale poprosil som ju, aby si ešte raz pred mojimi dverami uviedomila, prečo prišla za psychológom. Po dlhšom váhaní vstúpila do miestnosti s opravenou vetou: „Som matkou syna, ktorý nechce chodiť do školy.“ Keď som túto epizódu uviedol na vyššie spomínanom sympóziu pred riaditeľov škôl, objavilo sa viacero učiteľiek-matiek s uvedením si, kedy, kde a v akom vzťahu pôsobíme k mladým ľuďom, ktorú rolu od nás očakávajú. A prečo práve Komenský? Nikomu som nepovedal rok, kedy sa narodil, niektorým som pomohol tým, že to bolo presne sto rokov potom, ako Krištof Kolumbus objavil Ameriku, lebo to sme sa učili ako deti a máme k tomu emocionálny vzťah.

S čím sa na vás školy obracajú najčastejšie?

Najčastejšie sa na nás obracajú s problémami žiakov v učení, správaní, pri voľbe povolania, v otázke prevencie závislosti, asociálneho a antisociálneho správania. Často sa na nás obracajú rodičia, ktorí najčastejšie žiadajú o pomoc pri vzájomných vzťahových problémoch a pri demotivácii mladých ľudí pri učení.

Aké miesta majú psychológovia v školách? Doceňujeme ich význam a miesto pri výchove detí a príprave na kariéru i osobnostný rozvoj?

Psychológovia v školách majú miesto v oblasti poznávania osobnosti žiakov a zvládania problémov žiakov v správaní (agresivita), v oblasti stratégie zvládania triedy (*teambuilding*, sociometria a iné), v oblasti rozvíjania emocionálnej inteligencie, v oblasti poznatkov a praktických zručností, pri pomoci učiteľom vo vzdelávaní žiakov so špecifickými vývinovými poruchami učenia, s poruchami pozornosti, hyperaktivitou, pervazívnymi poruchami (autizmus, Asper-

gerov syndróm a iné). Významné miesto má psychológ aj pri pomoci učiteľom v diagnostikovaní a rozvíjaní špecifických zručností pri výchove a vzdelávaní detí a mládeže, pre ktoré neexistuje iná alternatíva (deti s Aspergerovým syndrómom, nadané deti), alebo detí, ktorým nevieme vytvoriť podmienky v školách formou integrácie či inkluzie (deti s poruchami učenia). Školský psychológ môže pomôcť aj v oblasti komunikačných zručností v práci učiteľa, kde deficit v tejto oblasti môže v rozhodujúcej miere prispieť k nedorozumeniam, stresu a k syndrómu vyhorenia učiteľa v psychosociálnej oblasti. Školský psychológ môže byť nápomocný aj v oblasti profe-

„A v čom zlyhávame? V komunikácii, ktorá je postavená na príkazoch, zákazoch a nariadeniach a v ktorej chýba blízkosť, akceptácia a láska dospelých k deťom. Či už rodičovská, ktorá sa môže prejavovať slovami typu ‚všetko som ti dal, všetko som ti kúpil, tak čo ešte chceš?‘, alebo učiteľská – ‚ja tu mám učiť a o ostatné sa postarajte sami‘.“

sijného rozhodovania a stratégie plánovania voľby povolania, štúdia či zamestnania, a to nielen v oblasti pomoci žiakom, ale aj ich rodičom v samotnom procese voľby. Nezastupiteľné miesto majú aj v oblasti práce s nadanými žiakmi, pri ich identifikácii, pri psychologickom poradenstve pre žiakov, pre ich rodičov, pedagógov, ale aj pri riešení ich výchovných a vzdelávacích cieľov. Školský psychológ pôsobí aj v oblasti práce so žiakmi s poruchami správania (socializácia, drogy, iné závislosti a podobne). Vzrastá agresivita detí, počet drogových závislých detí a mládeže, počet spáchaných trestných činov deťmi a mladistvými narastá najmä v oblasti násilných trestných činov (ublženie na zdraví, lúpeže, násilie a podobne). Rastie počet trestných činov na základe xenofóbie a rasizmu, *gambling*, fajčenie a alkoholizmus. Rastie počet žiakov so zníženou známkou zo správania, s vysokým počtom neospravedlnených hodín, je čoraz viac verbálnych a neverbálnych útokov na učiteľa zo strany žiakov, ale aj ich rodičov. Nezastupiteľné miesto má školský psychológ aj v oblasti vzdelávacích aktivít ako súčasť celoživotného vzdelávania, ale aj v oblasti sociálnopsychologickej prípravy učiteľov, do ktorej môžu byť zahrnuté aj antistresové prístupy a relaxačné programy pre učiteľov.

Ako sa cítia dnešní psychológovia z poradní? Majú dostatočný pocit uspokojenia z miesta, ktoré sa im pripisuje v súčasnom systéme školstva?

Psychológovia z poradní majú dostatočný odborný aj realizačný priestor na profesionálnu prácu. Súčasný systém školstva dáva reálny predpoklad na vzájomnú prepojenosť psychologickej poradenskej činnosti so školami, žiakmi, s učiteľmi, rodičmi a so širokou verejnosťou.

Aktivity ako psychologické poradenstvo, psychologická diagnostika, psychoterapia, *teambuilding*, peer programy, prevencia sociálnej patológie a drogovej závislosti, ale aj aktivity priamo v školách v spolupráci s výchovným poradcom, koordinátorom, rodičmi a vedením školy sú veľmi progresívne podporované aj odborními školstva okresných úradov (u nás v Košiciach to tak je). Významnou mierou k tomu prispievajú aj výskumné aktivity Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave, kde sa v súčasnosti realizuje projekt pod názvom *Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálnopatologických javov v školskom prostredí*. Projekt celoslovensky významne ovplyvní budúcnosť psychodiagnostickéj práce v psychologických poradniach, kde testy budú asimilované novej koncepcii psychodiagnostiky. Vývinové a pracovné testy budú rekonštruované. Súčasnú testovanie často používanou metódou *multiple choice* je prežiť a zavádzajúce. Predpokladom je vývoj nových foriem testovania talentov, žiakov s poruchami správania, učenia, ale aj nových a zdokonalených testov v oblasti merania inteligencie. Veríme, že sa objavia aj počítačové programy na osobnostné a projektívne metódy. Potrebné je upozorniť, že ešte väčšiu váhu nadobudnú morálne otázky. Do popredia sa dostane zodpovednosť užívateľov testov (ochrana osobných a profesionálnych údajov), strach pred označovaním a strach z narušovania súkromia prostredníctvom testovania. Psychológ bude mať stále väčšiu povinnosť chrániť ľudské práva a etické pravidlá budú zaväzovať tak vydavateľov, ako aj užívateľov testov.

Profesionálne pracujete desiatky rokov s mládežou. Mohli by ste v krátkosti zhnúť svoje životné skúsenosti a poznatky? Radosť je robiť s mládežou, zvlášť psychologicko-poradenskú prácu, pretože aj vy sami sa udržiavate v intenciách mladosti, optimizmu a pružnosti v rozhodovaní. Mládež vám dáva množstvo poznatkov, skúša vás a súperí s vami, rešpektuje vás, plače pri vás. Mládež vám nedôveruje, ale vám aj maximálne dôveruje, oceňuje vašu pomoc, uznáva zreteľ aj ju prijíma, ale vo väčšine

prípadoch ďakuje až s veľkým časovým odstupom. A prečo? Pretože pri vzájomnom dôveryhodnom vzťahu sa často objavujú aj také obsahy, ktoré sú veľmi citlivé, zmyselné, ale aj chúlolistivé a často ohrozujúce pre obe strany. Vzťahy vytvárajúce poznanie príčin, dôvodov takéhoto správania, ale aj navodenie zmeny a často aj zbavenie sa „nepriemných“ dôsledkov či následkov, ktoré mládeži priniesol život.

Celý svoj profesionálny život som pracoval nielen ako psychológ, ale aj ako vedúci pracovník na psychologickom pracovisku. A aký je môj poznatok z tejto oblasti? S ľuďmi je radosť pracovať, aj keď je to veľmi ťažká práca. Dobré je pracovať s ľuďmi, ktorí vás chcú, dokážte však pracovať aj s ľuďmi, ktorí vás nechcú! Prešiel som rôznymi obdobiami, základ v riadení mi tvorilo krédo, výrok Sigmunda Freuda: „Ľudia sú silní, ak si chránia určitú silnú ideu. Zoslabnú však a stávajú sa bezmocnými, keď sa im táto idea stráca.“ A aký bol môj systém riadenia? Tak trochu sa nadhľadom: „Šéf všetko vidí, všetko počuje, nič nevidí, nič nepočuje, a keď treba, použije to.“

Kde sú naše najslabšie miesta a čo by ste navrhovali, aby sa situácia zmenila?

V práci psychológa nie je potrebné, aby hovoril, kde je kto slabý, čo nevie, kde je neschopný, kde robí chyby, ale aby vedel ľudí z toho vyvieť. Stretol som sa s tým, že inteligencia – najmä vysoká – ešte neznamená úspešnosť. Oveľa úspešnejší sú ľudia, ktorí dokážu mať primeranú trpezlivosť s inými ľuďmi a adekvátne zhodnocovať až integrovať výkon a vzťahy.

Ako situáciu zmeniť? Naučiť sa adekvátne vnímať seba samého pri riešení neobvyklých výchovných situácií – pri komunikácii, nezabudnúť na hodnotenie kohokoľvek na základe viacerých dostupných kontrolných mechanizmov. Ľudia v pomáhajúcich profesiách by mali veľmi veľa pracovať s vlastným sebavedomím či sebahodnotením – či s nízkym, či s prehnaným vysokým. Sebaovládanie najmä pri negatívnych zážitkoch, ale aj pri sklone k agresii je vhodné korigovať cez osvojenie si základov asertívneho správania alebo iných komunikačných techník.

Veľmi dôležitým faktorom pri každom jednom z nás je, aby človek vedel zvládať sám seba. Nie vždy a za každých okolností sa to podarí. V procese vzťahu k mladým ľuďom je dôležité zvládať svoje duševné procesy, impulzy znútra aj zvonku, vedieť ich regulovať a riadiť smerom, ktorý sme si vytýčili z hľadiska vlastného životného cieľa.

Aký odkaz či želanie máte pre učiteľov?

Čo je najdôležitejšie pre pedagóga? Múdrosť, emočná zrelosť, znalosť hodnôt, poznanie ciest a metód riadenia výchovy, pretože je to predpokladom autoregulácie. Aby mali radi svoju prácu, aby im prinášala relatívnu spokojnosť. Nie úplnú, aby vznikol priestor na novú motíváciu, nové snaženie, nové učenie, poznanie, ale aj na nové vzťahy, aktívnu komunikáciu s ľuďmi, na spoznávanie nových ľudí, akceptáciu poznatkov iných. To všetko dáva priestor na naše presadenie sa a uplatnenie v živote, s vedomím byť samým sebou (to nám nemôže nikto zobrať), čo zvyšuje sebavedomie a je korekciou vlastného prežívania a správania. Učiteľ je tvorivý a má snahu prirodzene rozvíjať tvorivosť nielen u seba, ale aj vo vzťahu k tým, na ktorých pôsobí. A čo dodať na záver? Nezabudnime, že v každej jednej profesii máme právo byť odborníci. Posudzovať to, akí sme odborníci, si často osobujú iní ľudia. My však sami vieme, kde sme múdri a čo sa máme ešte doučiť. A preto človek, ktorý sa so svojou prácou hrá, prenáša hrovú činnosť aj na ľudí, ktorí sú blízko neho. Len čo sa však so svojou prácou trápi, svoje trápenie prenáša aj na ľudí vo svojej blízkosti. A preto sa hrajte. Ale iní nesmú vedieť, že sa hrajte, pretože vo vzťahu k nim, ale aj k sebe, to myslíte a konáte úprimne a vážne.

Za rozhovor ďakuje Ľubomír PAJTIŇKA
Foto autor

„Vinárka“ má 130...

JUBILEUM

(dokončenie zo strany 9)

dzať a riešiť ju. A tak Spolok bratislavských vinohradníkov, vidiac dôsledky katastrofy, požiadal ministerstvo poľnohospodárstva, priemyslu a obchodu o založenie vinárskej školy. Požiadavka najskôr nebola akceptovaná pre zlú hospodársku situáciu v Uhorsku. Tú istú požiadavku však akceptovalo zastupiteľstvo mesta Bratislava. Bolo to smelé a múdre rozhodnutie. Ba časom

V knihe kníh, Biblii, sa v Evanjeliu podľa Jána píše: „Ja som pravý vínný kmeň a môj otec je vinohradník. Každú ratolesť na mne, ktorá neprináša ovocie, odstrániť a každú, ktorá prináša, čistiť, aby viac ovocia prinášala.“

aj na ministerstve došlo k prehodnoteniu názoru a dalo prísľub na úhradu plátov učiteľov zakladajúcej školy. A tak mohla byť 4. januára 1884 na Sasinkovej ulici v Bratislave, na ktorej dnes sídli Lekárska fakulta Univerzity Komenského i Slovenské pedagogické nakladateľstvo, otvorená štátom podporovaná odborná vinohradnícka a vinárska škola.

Prvé kroky školy

Na štúdium nastúpilo v prvom roku 14 žiakov. Podmienkou na prijatie bolo absolvovanie ľudovej školy a vek 16 rokov. Prvým riaditeľom bol Karol Engelbrecht, zamestnancami jeden interný pomocný učiteľ a štyria externí učitelia. Táto škola a ľudia v nej dali základ vinohradníckemu školstvu u nás. Škola šírila osvetu, nové pestovateľské metódy a vlievala pestovateľom istotu, silu a nádej. A čo bolo zrejme najdôležitejšie – zamedzila šíreniu nebezpečných chorôb viniča.

Modranské obdobie

Modranským obdobím nazval súčasný riaditeľ školy etapu od čias, keď sa vinár-

„Všetci potrebujeme jesť a piť, preto nie je vhodné vysmievať sa z tých, ktorí nám základné potreby zabezpečujú. Skôr naopak, je vhodné zdôrazňovať, že práca v poľnohospodárstve z tohto hľadiska patrí medzi najperspektívnejšie a najdôležitejšie.“

ská škola presťahovala do Modry, v ktorej sídli dodnes. Dôležitým dátumom bol 20. september 1922. Štát v Modre pre potreby školy zrekonštruoval kaštieľ rytiera Polzera a zakúpil pozemky na pestovanie viniča a ovocia. V škole v tomto čase bolo celé spektrum národností študentov – okrem Slovákov škola vychovávala vinohradníckych odborníkov z Čiech, Maďarska, Nemecka, Rakúska, Ukrajiny, Bulharska, Ruska či zo Srbska. Už vtedy venovala popri vinohradníctve veľkú pozornosť aj ovocinárstvu.

Vojna a povojnové obdobie

Počas druhej svetovej vojny sa do Modry presťahovala aj škola z Malinova, ktoré

bolo Viedenskou arbitrážou násilne pripojené k Maďarsku. Obe školy sa spojili do Štátnej vinohradnícko-ovocinárskej a záhradníckej školy v Modre. Hneď po vojne vznikla v Bratislave Vyššia vinársko-ovocinárska a záhradnícka škola, ktorá prešla o tri roky neskôr tiež do Modry. Roku 1952 došlo k reorganizácii poľnohospodárskeho školstva v celej republike a dva roky nato sa škola premiestnila do priestorov evanjelickej cirkvi v Modre, kde sídli dodnes.

Cez socialistické poľnohospodárstvo k roku 1989

Koncom päťdesiatych rokov trpelo Slovensko nedostatkom vína a vinohradov a začalo sa pracovať na celkovej potravinovej sebestačnosti republiky. Nastala výsadba viniča na južnom a východnom Slovensku, čo si vyžadovalo výchovu nových odborníkov. Roku 1963 škola začala budovať

VIZITKA

Mgr. Slavomír Zoch – pochádza zo známeho národoveckého rodu Zochovcov. Jeho predkovia majú korene vo Veličnej a v Jasenovej na Orave. Rod Zochovcov je na Slovensku známy už od 16. storočia.

K najznámejším osobnostiam rodu patrili Ctiboh Zoch. Bol blízkym spolupracovníkom Ľudovíta Štúra (najmä v prvých rokoch jeho verejnej činnosti), s ktorým spolu študovali. Mal troch synov. Branislav pôsobil na revúckom gymnáziu a zaoberal sa najmä prírodnými vedami, fyzikou a telocvikom. Druhorodený Pavol bol farárom v Modre a jeho synovcom bol politik a biskup Samuel Zoch, ktorý bol osnoveľom Martinskej deklarácie. Slavomír Zoch je synom tretieho Ctibohovho syna – Stanislava.

Roku 2012 bol Slavomír Zoch vyhlásený prezidentom SR Ivanom Gašparovičom a ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslavom Lajčákom za Vinára roka 2012. Celé dejiny rodu Zochovcov sa nachádzajú na osobitnej internetovej adrese.

školský majetok s rozlohou 300 hektárov. Vysádzali sa nové vinohrady, ovocné sady, modernizovali hospodárske budovy. Roku 1970 sa pri škole vybudoval nový internát s jedálňou a nová telocvičňa. Škola modernizovala školskú pivnicu.

Aktuálne štvrtstoročie

Rok 1989 priniesol mnoho očakávaní nielen v oblasti školstva, ale aj poľnohospodárstva. Roku 1991 sa stáva riaditeľom modranskej vinársko-ovocinárskej školy Mgr. Slavomír Zoch. Začína sa obdobie hľadania novej filozofie školy, ale aj materiálnej a obsahovej modernizácie. Roku 1993 škola mení názov na Strednú vinársko-ovocinársku školu v Modre, čím sa vracia k historickým tradíciám a pôvodnej „značke“. Buduje sa nová prístavba školy

Podľa čoho degustovať víno

Rímsky básnik Horatius vyslovil magickú vínnu formulu: *Color, odor, sapor*, čiže: Farba, vôňa, chuť. Vyjadril tak tri zmyslové kvality, podľa ktorých ešte aj dnes možno dobré víno degustovať a posudzovať.

nemali kde praxovať, precvičovať odborné činnosti. Škola zostala bez vinohradov, ovocných sádov i pivnice! Praktická stránka prípravy zostala úplne zdecimovaná. Až nové vedenie župy pochopilo zásadný omyl, ktorý urobili predchodcovia. Nový župan si nechal situáciu vysvetliť, osobne viackrát navštívil školu a zasadil sa spolu

O víne sa zaslávane zhováral s riaditeľom školy Slavomírom Zochom aj vtedajší minister školstva Dušan Čaplovič a známy historik prof. Jozef Baďurík.

s odbornými učebňami a laboratóriami vybavenými novou technikou a pomôckami.

Roku 1994 škola otvára nový odbor podnikanie vo vinohradníctve a v ovocinárstve, o rok neskôr odbor agroturistika. Roku 2011 po zmonitorovaní potrieb praxe

s vedúcim odborom školstva samosprávneho kraja za prijatie zásadných opatrení na zmenu situácie. Vyčlenil z rozpočtu zriaďovateľa finančné prostriedky na revitalizáciu odbornej zložky práce školy. Z týchto prostriedkov sa vedeniu školy v krátkom čase podarilo vybudovať novú

„Je potrebné spraviť veľa krokov k tomu, aby mladí ľudia nachádzali zmysel života v práci v prírode, aby ich práca nielen tešila, ale zároveň uživila. Práca v poľnohospodárstve musí byť dôstojná, postavená na úroveň iným zamestnaniam. Život na vidieku nie je v realite taký, ako vidíme v seriáloch Farma či Vyvolení.“

a trhu pribudol odbor somelierstvo. Pri príprave nových odborov škola aktívne spolupracovala na vytváraní nového obsahu. Jej odborníci a vedenie kooperovali s odborníkmi zo Štátneho inštitútu odborného vzdelávania, z ministerstva školstva a pôdohospodárstva a so zástupcami odbornej praxe. Skúsenosti a informácie hľadali aj v zahraničí, najmä v Rakúsku, Čechách či Nemecku, ale aj v USA.

Pre školu i vinohradníctvo a vinárstvo bol prelomový rok 2000. Bol to rok nástupu nového milénia, ale aj veľkých zmien v pravidlách fungovania vo vinohradníckej činnosti u nás pod vplyvom tlaku Európskej únie. Tiež začali prudko klesať plochy vinohradov, veľmi slabá bola podpora odborného vzdelávania zo strany štátu. Presilovku voči odborným školám hrali všeobecnovzdelávacie školy. Súčasne začal rásť počet súkromných škôl, ktoré odčerpávali žiakov na ľahšie odbory štúdiá. Normatívny systém financovania zasiahol veľmi negatívne do chodu mnohých odborných škôl, čo sa napokon časom prejavilo aj v kríze ekonomiky a nedostatku odborníkov v celom spektre výrobných podnikov a praxe.

Azda najzložitejší pre modranskú školu bol rok 2002, keď zriaďovateľ školy Bratislavský samosprávny kraj škole necitlivo zbral školský majetok Fajdal. Žiaci zrazu

Čo je kabinetné víno

Znalci vína dobre vedú, čo môžu očakávať od moku s prívlastkom kabinetné. V nemeckom, rakúskom i našom prostredí sa takto označuje prvá, čiže najnižšia trieda akostných vín s prívlastkom. Málokto však vie, kde toto pomenovanie vzniklo. Pojmom *cabinet* sa už v stredoveku označovala miestnosť, kde sa uchovávali umelecké predmety a iné cenné veci, ku ktorým už vtedy patrilo aj obzvlášť dobré víno. Ako označenie kvality vína sa tento termín prvýkrát objavil na etikete vín z kláštora Eberbach v údolí Rýna roku 1730. Bol to jeden z najvýznamnejších cisterciánskych kláštorov a pôvodná vínná pivnica v ňom jestvuje dodnes.

technologickú linku, zrekonštruovať pivnicu, vybudovať novú degustačnú miestnosť, zakúpiť nový traktor so závesným zariadením a vysadiť jeden hektár vinohradu s modrými odrodami a jeden hektár pomologického sadu.

Lubomír PAJTIŇKA
Foto autor

Škola sa okrem vinárstva venuje aj ovocinárstvu. K jej častým návštevníkom preto patrí špičkový odborník v tejto oblasti prof. Ivan Hričovský.

Konferencie pre učiteľov k aktuálnym výročiam

MPC

Konferenciu považujeme za jednu z odbornodidaktických foriem vzdelávania učiteľov. Aby spĺňala kritériá, musí mať sformulovaný didaktický cieľ a vnútorné usporiadanie didaktického procesu. Jej zorganizovaním podporujeme vytvorenie podmienok na výmenu informácií medzi odborníkmi, medzi odborníkmi a učiteľmi, ako aj učiteľmi navzájom.

V čom vidí Metodicko-pedagogické centrum (MPC) význam organizovania konferencií pre učiteľov? Konferencie poskytujú učiteľom z celého Slovenska príležitosť stretnúť sa s odborníkmi z danej oblasti, autormi publikácií a učebníc. Vidieť osobnosti, môcť sa s nimi porozprávať, to považujeme za významnú pridanú hodnotu vo vzdelávaní učiteľov. Okrem toho je tu priestor na výmenu informácií, na workshopy alebo inšpiráciu, ako použiť dokumentárny film, prípadne iné médiá vo vyučovaní.

S takýmto zámerom MPC v júli 2014 zorganizovalo pre učiteľov dve konferencie na historické témy, ktoré presahujú do súčasnosti: 100 rokov od vypuknutia prvej svetovej vojny a 100 rokov od formovania československých légii.

A prečo historické témy? Každá generácia by si mala sama pre seba spracovať etapy histórie, nielen opakovať fakty, ktoré sú známe, ale hľadať prepojenia so súčasnosťou. Dôsledky každej historickej udalosti sa viažu aj s dnešnými dňami. Dvadsaťosemeho júna tohto roku si celá Európa pripomenula mnohými akciami 100 rokov od vypuknutia prvej svetovej vojny. Aj preto je dôležité, aby sa učiteľia nedozvedali o týchto udalostiach len z médií, ale videli, že je tu inštitúcia, ktorá im sprostredkuje aktuálne udalosti aj z didaktického hľadiska.

100 rokov od vypuknutia prvej svetovej vojny

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR poverilo organizovaním konferencie 100 rokov od vypuknutia prvej svetovej vojny práve MPC. Rozhodli sme sa pripraviť konferenciu prepojením odborných prednášok, workshopov, filmov. V prvej svetovej vojne je možné hľadať veľa fenoménov, ktoré sa v nasledujúcich desaťročiach rozvinuli do nepredvídaných rozmerov, a uvažovanie nad týmto konfliktom nám pomôže pochopiť mnohé súvislosti v súčasnosti. Využitie aktuálnych tém pomôže rozvíjať u žiakov nielen poznatkovú bázu, ale aj ďalšie kompetencie. Mali sme pred sebou veľa otázok, na ktoré sme hľadali odpovede.

Príklad č. 1

V manifeste *Mojim národom* cisára Františka Jozefa I. sa píše: „Najvрейšou Mojou túžbou bolo, aby som posledné Moje roky z Božej milosti obetoval veciam mieru a Moje národy zachoval pred obeťami a ťarchami vojny. Prozreteľnosť inak určila.“

Čo by sa stalo, keby prozreteľnosť tak neurčila a nebol by atentát? Ako by sa situácia zmenila? Je to téma, ktorej sa môžeme venovať nielen na dejepise, ale aj na iných predmetoch. Možno by bolo iné usporiadanie štátov, možno by nebola ani slovenská literatúra, ani slovenské občianstvo. Čo by sa stalo, keby... Možnosť je veľa a hľadanie odpovedí a porovnávanie so súčasnosťou umožní pozeráť sa na veci kriticky, v súvislostiach, a najmä pomôže učiteľom motivovať žiakov pri hľadaní odpovedí, objavovaní faktov, dokumentov, do čítania s porozumením. Možno by Európa vyzerala tak, ako si ju predstavoval František Ferdinand d'Este, následník cisára Františka Jozefa I. – ako federalizovaná monarchia. Aký kúsok územia by pripadol na Slovensko?

Príklad č. 2

V učebnici dejepisu pre 3. ročník gymnázia je uvedená: „Dňa 28. júna radikálni bosnianci sprisahanci spáchali v Sarajeve atentát...“ Ale v Srbsku sa na to pozerajú inak, Gavrila Principa považujú za hrdinu. Pri súdnom procese Princip povedal: „Nie som zločinec, pretože som zničil zlo. Myslím si, že som dobrý človek...“ Ako sa dá vysvetliť uvedený výrok? Skúste so žiakmi viesť vyučovanie metódou diskusie. Rozdeľte triedu na dve

mpc

príspevku Ing. Peter Dubovan, poverený zastupovaním generálnej riaditeľky MPC. Našou snahou je, aby tieto konferencie nadobudli nadčasový charakter, aby sme učiteľom prinášali najnovšie poznatky,

Obr. 1: Dobová kresba zachytávajúca atentát na následníka uhorského trónu Františka Ferdinanda d'Este v Sarajeve roku 1914.

skupiny. Jedna bude obhajovať Principa, druhá ho bude odsudzovať. Každá skupina sa dohodne na argumentoch, ktoré bude hájiť. Trefou skupinou budú pozorovatelia. Moderátor dáva priestor na argumenty raz jednej strane, raz druhej strane. Skupina pozorovateľov sa rozhodne, na ktorú stranu sa prikloní. Potom môžeme viesť diskusiu s celou triedou o argumentoch.

Príklad č. 3

Pri sarajevskom atentáte sa veľmi často uvádza dobová kresba z obr. 1. Je správna? Porovnajme ju s dobovou fotografiou (obr. 2) z 28. júna 1914, ktorá zachytáva auto s cisárom. Na fotografii na ľavej strane auta stojí gróf von Harrach, majiteľ vozidla. Podľa Leopolda Lojku, vodiča auta, sa udalosti zbehli takto: „Panstvo nasadlo do auta. Gróf von Harrach nenastúpil dovnútra, ale zostal stáť na ľavom stúpadle, aby chránil svojím telom arcivojvodu, a takto sa odišlo. Nasledoval som určené vedúce auto. Odbočilo do Ulice Františka Jozefa a ja som šiel s výsostami za ním. Len čo som zabočil, volá na mňa excelencia Potiorek: „Stáť, idete zle! Ideme najprv do posádkovej nemocnice a až potom ďalej.“ Zastavil som auto, zaradil späť a chcel som začať cúvať. Náhle vyskočil zo špaliera, ktorý tvorilo sarajevské obyvateľstvo, mladý chlapec, oprel sa o rezervnú pneumatiku stojaceho auta a vystrelil dve rany.“

Týchto niekoľko ukážok je pre nás dôvodom, prečo robí konferencie. Pri každej téme je veľa otázok, nad ktorými učiteľ rozmyšľa, ak nechce len memorovať fakty. „Hlavným motívom konferencie je prezentovať systematickú prácu odborníkov vo výskume zameranom na hlbšie pochopenie príčin a dôsledkov prvej svetovej vojny, prenášať tieto poznatky do škôl a zároveň udržiavať v pamäti národa,“ uviedol vo svojom

inšpirovali ich k zaujímavému spracovaniu tém a vedeniu vyučovania spôsobom objavného získavania vedomostí žiakmi a rozvíjania ich kompetencií. Dôležitou súčasťou konferencie boli aj workshopy. Jeden sa uskutočnil pod vedením Dušana Trančíka, režiséra dokumentárneho filmu *Hodina dejepisu*. Na ďalšom pracovnici Národného ústavu certifikovaných

Obr. 2: Dobová fotografia tesne pred atentátom.

meraní vzdelávania prezentovali tvorbu testových úloh v súlade s novou metodikou pre certifikované merania. Tretí workshop viedli Darina Bačová a Mária Onušková z Regionálneho pracoviska MPC Bratislava a bol zameraný na problematiku tvorenia dobrých otázok a úloh na vyučovaní. Program konferencie bol obsiahly a jednotliví prednášajúci – PhDr. Dušan Kováč, DrSc., z Historického ústavu (HÚ) SAV, PhDr. Miroslav Pekník, CSc., z Ústavu politických vied SAV, PhDr. František Vrabel z Nadácie M. R. Štefánika, Mgr. Jana Zaťková, Ph.D., z Vojenského historického

ústavu (VHÚ), Mgr. Gabriela Dudeková, Ph.D., z HÚ SAV, Ing. Pavel Filípek z Ministerstva obrany ČR, Mgr. Juraj Kallo z Filozofickej fakulty UK, Mgr. Tomáš Jakl z VHÚ, historik JUDr. Jan Kux, PhDr. Elena Kurincová z Múzea mesta Bratislava, múzejná pedagogička PhDr. Beáta Husová, Ing. Jozef Bača, Ph.D., a PhDr. Samuel Jovankovič zo Štátneho pedagogického ústavu – rozobrali udalosti prvej svetovej vojny z rôznych uhlov pohľadu.

100 rokov od formovania československých légii

Druhá konferencia, ktorú počas prázdnin zorganizovalo MPC, mala názov 100 rokov od formovania československých légii. Téma československých légii bola výzvovou aj pre MPC. O legionároch sa v každej dobe hovorilo inak, a preto pozrieť sa do histórie tejto etapy nášho štátu bolo zároveň objavovaním tajomstiev a dokumentov z rôznych období.

Na konferencii zhodnotil význam pôsobenia československých legionárov jeden z najpopulárnejších historikov v tejto oblasti výskumu Miloslav Čaplovič, riaditeľ VHÚ, slovami: „Politické, diplomatické a vojenské úsilie Čechov a Slovákov v zahraničí za prvej svetovej vojny bolo významnou zložkou protirakúsko-uhorského odboja. Bojové vystúpenie československého zahraničného vojska vo Francúzsku, v Rusku, Taliansku, ako aj diplomacia československej zahraničnej akcie mali rozhodujúci podiel na tom, že v období od 29. júna do 3. októbra 1918 vlády Francúzska, Veľkej Británie, USA a Talianska uznali Československú národnú radu v Paríži de facto za politickú predstaviteľku budúceho československého štátu.“

Práve preto sa o legionároch hovorí, že mali taký význam pre vznik samostatného

Príklad č. 4

Len v Rusku počas existencie československých légii prešlo ich radmi približne 71 000 dobrovoľníkov, z toho asi 6 000 Slovákov. Na talianskych bojiskách sa ocitlo vyše 9 000 a na francúzskych viac ako 19 000 československých legionárov. Najviac slovenských legionárov pochádzalo z bývalej Trenčianskej župy (1 050), z Nitrianskej ich bolo 969, z Prešporskej 488, z Liptovskej 279, z Tekovskej 272, z Turčianskej 258, zo Zvolenskej 245 a najmenej z Ostrihomskej (11) a Komárňanskej (8).

Tu sa na hodine dejepisu ponúka možnosť vyhľadať v databáze legionárov svojich predkov prostredníctvom webovej stránky Vojenského ústredného archívu v Prahe. O niektorom z nich napríklad v rodine kolovala zmienka, že sa počas prvej svetovej vojny ocitol až na Sibíri či bojoval na Piave. A to už je dôležitá stopa na jednoduché pátranie v on-line archíve. Môžete zistiť nejedno prekvapenie, že povedzme pravdedo síce bojoval na fronte, ale nie pod vlajkou rakúskeho cisára, ale v radoch legionárov. Dozviete sa, v ktorom pluku legionárov bojoval, kedy a kde padol do zajatia, či bol povýšený, ako prebiehala jeho anabáza okolo sveta domov.

Nápad zorganizovať konferenciu na túto tému vyšiel z projektu Legie 100. Ako povedal Ing. Peter Dubovan: „Práve tu je priestor pre MPC, ktoré touto konferenciou naplnia obsah projektu Legie 100. Máme dostatočný odborný potenciál, aby sme preniesli všetko, čo vznikne teraz a následne po tomto stretnutí, do škôl prostredníctvom našich erudovaných lektorov. Máme ambíciu vytvoriť viacero skupín učiteľov z rôznych regiónov Slovenska a preniesť tieto idey tam, kde majú najväčší význam – k našim žiakom a študentom.“

Výraznú podporu a usmernenie sme získali z Československej obce legionárskej vo Valticiach a od Mgr. Františka Trávníčka. Konferenciu doplnila výstava dobových fotografií a historických materiálov z projektu Legie 100, ktoré dokumentujú pôsobenie légii vo Francúzsku, v Taliansku a Rusku a ich návrat domov, ako aj chronologicky zoradené dátumy významných udalostí vedúcich k vzniku Československa. Zaujmal aj model legiovliaku, repliky dobových vlajok a uniforiem. Konferenciu ukončil workshop nazvaný *Film vo vyučovaní*, kde bol predstavený dokumentárny film *Štefánik. Príbeh hrdinu*. Vlast' autora PhDr. Pavla Kanisa, CSc.

Za ministerstvo obrany sa konferencie zúčastnil plk. v. v. Ing. Vladimír Tarasovič, riaditeľ kancelárie štátneho tajomníka. K obidvom dňom konferencie významne prispeli plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, Ph.D., z VHÚ a generálmajor v. v. Svetozár Naďovič z Klubu generálov SR. S hlavnými príspevkami sa predstavili prof. František Hanzlík, CSc., z Univerzity obrany Brno, Mgr. František Trávníček a JUDr. Jan Kux z Československej obce legionárskej, Ing. Pavel Filípek z Ministerstva obrany ČR, Mgr. Peter Chorvát, Ph.D., z VHÚ a PhDr. Miroslava Poláková, Ph.D., z Gymnázia Uherské Hradištie.

Záverom

Po ukončení konferencie pripravujeme na vydanie zborník príspevkov, ktorý by sme radi predstavili učiteľom 11. novembra 2014, v deň, keď si pripomínáme výročie ukončenia prvej svetovej vojny. Zároveň tiež chceme naplniť víziu MPC a naďalej sa venovať týmto témam na rôznych metodických dňoch medzi učiteľmi.

V tomto príspevku sme chceli ukázať, že konferenciu považujeme za dôležitú vzdelávaciu formu pre učiteľov, a sme radi, že to učiteľia tak vnímajú. Na oboch konferenciách sa zúčastnilo 60 učiteľov z celého Slovenska a veríme, že získané poznatky prenesú aj do svojej učiteľskej praxe.

RNDr. Mária NOGOVÁ, Ph.D.,
JUDr. PhDr. Peter MARTINEK
Regionálne pracovisko MPC Bratislava

Francúzske rozhovory parížskej Eiffelovky s trnavskou Mestskou vežou vo sviežom podaní septimánov Gymnázia Jána Hollého.

Moje mesto a moje gymnázium v ňom

VÝROČIE

Poslednú strediu školského roku 2013/2014 sa na Gymnázium Jána Hollého v Trnave uskutočnila slávnostná akadémia k 775. výročiu slobodného kráľovského mesta Trnava a k 95. výročiu založenia Československého štátneho reálneho gymnázia Jána Hollého v Trnave. Primári si na akadémiu pripravili divadielko v angličtine o odovzdaní kráľovských výsad Trnave kráľom Belom IV., septimáni s humorom podali interview Eiffelovky s tr-

navskou Mestskou vežou po francúzsky, fyzici bavili poslucháčov prezentáciou zvučky a nácvikom piesne *Pokapala na salaši slanina* s netradičnými rekvizitami.

Po prvýkrát sa tiež ozvalo vysielanie TV GJH. Žiaci v televíznom spravodajstve predstavili okrem histórie aj súčasné priestory svojej „alma mater“. Ďalším spravodajským dokumentom bolo predstavenie dôležitých pamiatok mesta Trnava – Mestskej veže, Bernolákovho pamätníka,

pamätnej tabule kráľa Bela IV., Katedrály sv. Jána Krstiteľa.

Mladí biológovia si pripravili prezentáciu o prvej botanickej záhrade na Slovensku, ktorá vznikla práve v Trnave. Žiaci sa veľmi dobre zhostili aj prezentácie dejinných udalostí. V literárnom pásme predstavili národnobuditeľské obdobie. Odzneli pamätné slová Antona Bernoláka, Jána Hollého, Ľudovíta Štúra a ďalších národných buditeľov. Z moderných autorov zaujali verše Vojtecha Miháliky, Karola Kapellera, Rudolfa Fabryho a Miroslava Válka.

Pásmo bolo oživené slovenskými ľudovými piesňami a tancami. Obsahovalo dve časti – prvá sa týkala 775. výročia povýšenia Trnavy na slobodné kráľovské mesto a druhá 95. výročia založenia Československého štátneho reálneho gymnázia Jána Hollého v Trnave. „Trnavčania dostali slovo od Antona Bernoláka, nový spisovný jazyk od Ľudovíta Štúra, požehnanie od Jána Hollého, divadlo od Jána Palárika a mladí študenti pred deväťdesiatimi piatimi rokmi svoje gymnázium. Tisíce jeho úspešných absolventov svedčia o vzdelanosti a kultúrnosti slovenského národa, ktorý sa stal v dvadsiatom storočí rovnoprávnym a samostatným národom súčasnej Európy,“ odznelo z úst gymnazistov v závere pásma.

Akadémia bola ukončená prezentáciou zborníka literárnych prác mladých autorov, ktorým sa títo venovali pri príležitosti vyššie uvedených osláv. Krstu zbierky sa ujal Mária Opatovská-Kutáková, bývalá učiteľka gymnázia a autorka knihy povestí o Trnave.

Oslavy mali veľký úspech a boli prezentáciou tvorby mladých gymnazistov počas školského roka 2013/2014.

(mapa)

Foto archív školy

Pasovanie prvákov na Ukrajine

SLÁVNOSŤ

Veľkým pre prvákov 4. Základnej školy s vyučovacím jazykom slovenským v Užhorode bol letný deň konca minulého školského roka, v ktorý sa konala slávnostná „pasovačka“. Deti sa na ňu veľmi dlho tešili. Zo všetkých kútov Užhorodu, ale aj z okolitých obcí smerovali slávnostne odeté žiaci a ich rodičia do Centra slovenskej kultúry v Užhorode, kde sa táto významná udalosť v živote školákov konala.

Slávnosť otvoril triedny učiteľ Juraj Platko. Privítal predsedu Matice slovenskej na Zakarpatsku Jozefa Hajniša a riaditeľku školy Máriu Fedynecovú. Hneď v úvode slávnosti zazvonil triednemu učiteľovi mobilný telefón. Na „druhej strane“ linky bol Kubko, ktorý po celý školský rok trojako zdobil písanky žiakov: s úsmevom, bez úsmevu a s plačom – podľa toho, akú prácu pred sebou videl. Prostredníctvom triedneho učiteľa Kubko pozdravil prvákov, zažehal im veľa úspechov a samé dobré známky v druhom ročníku. Slávnosť pokračovala

slovenskými, ale aj ukrajinskými veršíkmi, ktoré svedčili o tom, že okrem slovenského jazyka sa žiaci v školskom roku naučili písať a čítať aj po ukrajinsky.

Potom sa ozvala orchestrálna skladba a za jej tónov už žiaci recitovali a písali na tabuľu začiatočné písmená veršikov maľovanej slovenskej abecedy. Šancu dostalo všetkých 37 žiakov, a nikto sa nedal zahabiť. Všetko dopadlo nad očakávanie. Prváci

sa po absolvovaní tejto náročnej procedúry stali druhákmi. Slova sa ujal i Jozef Hajniš, ktorý sa poďakoval žiakom, učiteľom a rodičom a zdôraznil význam vyučovania slovenského jazyka na Ukrajine za pomoci učiteľov vyslaných zo Slovenska. V preplnenom kultúrnom centre sa všetkým prihovorila aj riaditeľka školy Mária Fedynecová. Jej milé slová boli adresované rodičom, žiakom a triednemu učiteľovi, ktorý po štyroch rokoch pôsobenia v Užhorode opúšťa školu a vracia sa na Slovensko.

A aká by to bola slávnosť, keby na nej nezneli aj rezké a hrejivé slovenské ľudové piesne v podaní školského súboru Ružička? Celkom na záver žiaci dostali zaslané pochvalné listy za úspešné zvládnutie prvého ročníka aj malé darčeky, ktoré im budú túto slávnosť pripomínať. Nakoniec na nich čakalo sladké občerstvenie – farebná torta v tvare šlabikára. Boli to skutočne chvíle, ktoré všetkým priniesli príjemné vytrhnutie zo všednej reality života. (jp), foto autor

Dotkni sa hviezd

ŠPORT A MLÁDEŽ

Slovenský olympijský výbor v spolupráci so športovou halou Mladosť a agentúrou Q-99 organizuje už druhý ročník akcie Dotkni sa hviezd. Aj tentoraz bude program rozdelený do dvoch dní. Výchovno-vzdelávacie predstavenie Dotkni sa hviezd, určené žiakom 3. až 5. ročníka základných škôl, sa uskutoční 4. septembra od 9.00 hod. v športovej hale Mladosť v Bratislave. Žiakom prinesie emotívny zážitok a kontakt s rôznymi športmi, aby mali možnosť vybrať si už na začiatku školského roka

ten, ktorému by sa chceli aktívne venovať. S rovnakým cieľom budú počas druhého dňa podujatia 6. septembra od 10.00 do 16.00 hod. otvorené všetky telocvične a priestory športovej haly Mladosť pre verejnosť s deťmi, ktoré budú mať možnosť vyskúšať si pod vedením skúsených trénerov a športovcov viacero druhov športov. Šesťdesiatminútové audiovizuálne predstavenie na tému športu a olympijských hodnôt so sprievodnými športovými aktivitami sa bude konať pod záštitou prezidenta Slovenského olympijského výboru Františka Chmelára. „Naším cieľom je predstaviť žiakom olympijské symboly a myšlienky, prezentovať rôzne športy, dať im zažiť skutočnú atmosféru olympijských hier, naučiť ich správaniu fair play a umožniť im stretnúť sa so športovými vzormi,“ uviedol František Chmelár. Určite nezapomeniteľným zážitkom pre žiakov bude

možnosť osobne spoznať slovenských olympionikov, ktorí im predstavujú seba i športy, ktoré robia. Aktívne sa predstaví Matej Tóth, Michal Martikán, Zuzana Štefčeková, Danka Barteková, Richard Varga, Jozef Krnáč, Jozef Gönci a Natália Dubovcová s Dominikou Nestarcovou. Cieľom akcie je predviesť deťom a ich rodičom jednotlivé športové odvetvia. Deti budú mať možnosť zúčastniť sa tréningov, ako aj zapísať sa do jednotlivých športových klubov a rodičia príležitostne zabezpečiť svojim ratoľstiam zmysluplné trávenie voľného času mimo školských lavíc. Paleta ponúkaných športov bude naozaj pestrá – atletika, basketbal, florbal, futbal, hádzaná, džudo, rýchlostná kanoistika, moderná gymnastika, plávanie, šerm, športová gymnastika, veslovanie, volejbal, zápasenie, zjazdové lyžovanie.

(jm)

SOM UČITEĽKA

Deti a hodinky nejde stále len naťahovať

Mgr. Katarína Kovárová, Základná škola v Starej Turej

Učiteľka Mgr. Katarína Kovárová zo Základnej školy na Hurbanovej ul. v Starej Turej vie, prečo robí svoju prácu rada: „Učiteľské povolanie je poslanie. Učiteľ – to slovo sa rovná nezištnosť, úsmev, láska, ale aj prísnosť, prísun vedomostí.“ Svoje pedagogické batérie si najradšej „dobíja“ na svojej chalupe so sadom a s obľúbenou skalkou v kraji pod Veľkou Javorinou.

račom peňazí, manažérom, zapisovateľom, neraz i právnikom, psychológom, projektantom, veľmi často v kontakte s dieťaťom supluje rodičov a podobne. Určite by som čosi z toho zrušila.

Čo by staroturianska učiteľka Katarína Kovárová, pôsobiaca v časti školy situovanej v zrekonštruovaných pavilónoch pôvodnej experimentálnej školy zo 60. rokov 20. storočia na Komenského ul., odkázala tým, ktorí chcú byť učiteľmi a nič ich od toho – ani publikovaním

Staroturianska učiteľka Katarína Kovárová so svojimi štvrtákmi.

Prečo sa stala učiteľkou?

Povolanie učiteľa ma lákalo. Môžem tvoriť, rozdávať svoju energiu. Duša učiteľa je prostredníctvom kontaktu so žiakmi stále mladá. Pracujem na sebe a každý deň v triede je iný.

Neuvažovala z času na čas od učiteľovania odísť?

Mojimi rukami prešlo veľa generácií. Poznám aj staré mamy mojich detí. Nikdy som neuvažovala nad iným povolaním. Najskôr som chcela študovať slovenský jazyk a literatúru a dejepis. Nepodarilo sa mi to. Som na prvom stupni základnej školy. Ale ani s odstupom rokov neľutujem, že som pri najmladších deťoch.

Ovplyvnili ju pri výbere povolania aj učiteľské vzory zo školských lavíc?

Môj učiteľský vzor... Mala som veľa dobrých učiteľov, najmä slovenčinárov. Určite to malo vplyv na moje rozhodnutie. Nikdy som nepatrila medzi tiché deti, možno aj preto som sa stala učiteľkou. Využila som svoje originálne nápady z mladosti...

Ak by mohla učiteľskému stavu vrátiť niečo z čias, keď bol aj spoločnosťou vnímaný inak ako dnes, keď bol učiteľ ako človek viac ctený a učiteľská profesia ekonomickým honorovaním nepodvyživená a primerane cenená, čo by to bolo?

Dnes sa už nevenuje toľko pozornosti ako kedysi písmu a úprave. Určite by som do vyučovania pridala písanie – krasopis. A rozhodne tiež viac čítania. Čítania s porozumením... Dnešné deti málo čítajú, hoci aj medzi nimi nájdeme svetlé výnimky. Ak by to šlo, predmety vlastivedu a prírodovedu by som spojila do jedného predmetu a vydala príkaz, aby sa deti učili čo možno najviac priamo v prírode.

Ak by mala kompetencie niečo navrhnúť do školskej legislatívy či iných pedagogických nariadení a odporúčaní, čo by to bolo?

Učiteľ mnohokrát vykonáva činnosť, ktorá nie je náplňou jeho práce. Popri pedagogovi je tiež ekonómom, vybe-

negatíva okolo ekonomického a spoločenského podcenenia pedagógov, ani nepochopenie náročnosti tejto profesie verejnosťou – neodrádza?

Finančné ocenenie učiteľa je skúpe. Ale našim trinástym platom je pozdrav, objatie... Sú ním najmä dobré výsledky žiaka, ktorému cielenne venujete svoj čas, úsilie a odhodlanie i trpezlivosť. Istý pán Leo Buscaglia povedal, a ja sa s ním stotožňujem: „Príliš často podceňujeme silu dotyku, úsmevu, láskavého slova, počúvajúceho ucha, úprimnej pochvaly, a pritom všetky tieto veci môžu zmeniť svet.“

Čo robí z bežného pedagóga, človeka s primeraným vzdelaním a konkrétnou zmysluplnou aprobáciou, dobrého učiteľa?

Dobry učiteľ je ten, na ktorého si bývalí žiaci s úctou, láskou a možno aj milým vtipom spomenú. Dobry učiteľ neverí, že deti sú čoraz horšie... Deti a hodinky nemôžme stále nahaňovať, niekedy ich treba nechať bežať.

Ktorá z myšlienok či životných zásad pomáhala a pomáha Kataríne Kovárovej zvládať aj problémové úseky života a ťažké situácie v pedagogickom procese s najmladšími žiakmi?

Mojím životným krédom je čínske príslovie: „Zázrak nie je lietať vzduchom či chodiť po vode, zázrak je chodiť po zemi.“

Čo by popriala učiteľom, aby sa z nich nevytrácal pocit uspokojenia z vlastnej profesie a zadosťučinenie za výsledky svojho úsilia a odovzdávania sa deťom a škole?

Prajem všetkým učiteľom, aby školy boli efektívne financované, aby učiteľ mal zabezpečené výraznejšie postavenie a ohodnotenie, aby výdavky na vzdelanie na Slovensku nepatrili medzi najnižšie v Európskej únii. Myslím si, že si to nezaslúžime ani my, odhodlaní pedagógovia, ale ani budúcnosť a nároky na vzdelanie našich detí, ak majú zostať aj na trhu práce ako absolventi škôl konkurencieschopné.

Milan SOUKUP
Foto archív K. K.

Východoslovenské na stredoeurópskych siločiarach

ŠTÁTNE DIVADLO KOŠICE

Dejiny súčasného Štátneho divadla Košice (ŠD) sa začali písať pred deväťdesiatimi rokmi. Nazývalo sa Východoslovenské národné divadlo a začalo svoju činnosť 13. septembra 1924 v historickej budove postavenej roku 1899 podľa plánov architekta Adolfa Langa v eklektickom, neobarokovom slohu na mieste staršej budovy divadla z roku 1788. Na scéne nového kultúrneho stánku vystupoval popri domácich účinkujúcich aj súbor bratislavského Slovenského národného divadla a maďarské divadelné súbory, ktoré mali v Košiciach do vzniku Československej republiky výsostné prezentačné právo.

Po šiestich rokoch však divadlo na profesionálnej báze zaniklo pre neschopnosť jeho vedenia zabezpečiť počas hospodárskej krízy finančné prostriedky na činnosť. Obnovili ho až roku 1937, no už po roku, po obsadení Košíc Maďarskom, sa v ňom ďalších sedem rokov znovu nehralo po slovensky. Východoslovenské národné divadlo pokračovalo vo svojej činnosti roku 1945, jeho prvým riaditeľom sa stal Janko Borodáč. Okrem činohry sa začala formovať aj opera, opereta a balet. Od sezóny 1946/1947 nieslo divadlo názov Národné divadlo v Košiciach, roku 1955 ho premenovali na Štátne divadlo, čo je aj jeho súčasný názov. Má dve scény. Prvá sídli na košickej Hlavnej ulici, Malá scéna sa nachádza v neďalekej secesnej budove.

Práve prvý septembrový týždeň, od 3. do 7. septembra, sa koná v Košiciach 8. ročník Festivalu divadiel strednej Európy. Podľa riaditeľa festivalu Františka Ténaia prípravy v tomto roku prebiehajú v skromnejších podmienkach, ale program bude bohatý

a prinesie divadelné produkcie aj do nedivadelných priestorov, aby prilákal aj tých divákov, ktorí do divadla nechodia vôbec alebo len sporadicky. Divadelné produkcie sa odohrajú aj v priestoroch, ktoré vznikli alebo boli zrekonštruované v rámci investičných projektov Európskeho hlavného mesta kultúry Košice 2013 – na javisku zrekonštruovanej Malej scény ŠD a v Kasárňach/Kulturparku. Košičanom a návštevníkom mesta v týchto dňoch zahrajú herci divadelných súborov zo Slovenska,

z Česka, Maďarska, Poľska a premiérovo i z Talianska. Medzi netradičné divadelné predstavenia budú podľa riaditeľa festivalu určite patriť *Joplin* hudobného divadla Capitol z poľského Vroclavu či *La Traviata* v podaní Artemis Danza z talianskej Bologne. Hneď prvý deň festivalu sa divadelní fanúšikovia tešia na premiéru druhej časti trilógie *Svedectvo krvi* podľa divadelnej hry popredného súčasného slovenského dramatika a dlhoročného vysokoškolského pedagóga Karola Horáka. Moderné

Košické Štátne divadlo si v tejto sezóne pripomína 90 rokov od svojho založenia.

spracovanie historickej témy košických mučeníkov v réžii mladej poľskej režisérky Agnieszky Olsztonovej získalo na 10. ročníku festivalu Nová dráma/New drama Zvláštnu cenu poroty za súhru hereckého kolektívu. Organizátori pripravili aj tvorivé dielne pre deti. Vstup na festivalové predstavenia mimo priestorov s obmedzenou kapacitou je voľný.

Deň deväťdesiateho výročia prvého predstavenia Východoslovenského národného divadla v Košiciach si tamojšie ŠD pripomenie slávnostným koncertom operných, operetných a muzikálových melódii v podaní sólistov, zboru a orchestra košickej opery. O necelý týždeň, 23. septembra, divadlo osláví ďalšie významné jubileum, 20. výročie opätovného otvorenia historickej budovy po rozsiahlej rekonštrukcii. Rovnako ako pred dvadsiatimi rokmi divadlo uvedie jednu z najhranejších oper Giuseppe Verdieho *Nabucco*. A v Košiciach nezabudli ani na 28. septembra, keď uplynie 115 rokov od otvorenia jednej z najkrajších divadelných budov v strednej Európe. Verejnosti to pripomenú dňom otvorených dverí.

Prvá premiéra novej sezóny v ŠD sa uskutoční 2. októbra baletným galavečerom *Class concert* s úryvkami zo slávnych baletov, akými sú *Don Quixote*, *Grand Pas Classique*, *Esmeralda*, *Plamene Paríža* či *Umierajúca labuť*. Po viac ako šiestich rokoch uvedú v Košiciach aj premiéru operetného titulu, 17. októbra to bude jedna z najznámejších operiet Emmericha Kálmána *Gróika Marica*. Prvá čínoherná premiéra novej sezóny sa uskutoční 7. novembra uvedením klasickej slovenskej veseloj hry Jána Chalupku *Kocúrkovo*. K inscenácii sa v ŠD vracajú po viac ako tridsiatich rokoch a takisto súvisí s oslavami 90. výročia divadla – práve *Kocúrkovo* bolo totiž roku 1924 jeho prvou inscenáciou. Poslednou tohtoročnou premiérou bude 11. decembra na javisku zrekonštruovanej Malej scény ŠD nová scénická podoba obľúbeného muzikálu *Na skle maľované*.

KALENDÁRIUM

Dezider Milly

(* 7. august 1909 Kyjov pri Sabinove – † 1. september 1971 Bratislava) – maliar zaradovaný do výtvarnej umeleckej Generácie 1909. Študoval na Umeleckopriemyselnej škole v Prahe, po jej absolvovaní učil v obci Orlov-Plaveč, neskôr na učiteľskom ústave v Prešove. Roku 1946 začal prednášať na oddelení kreslenia a maľovania Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. Aktívne sa podieľal na založení Slovenskej národnej galérie a Vysokej školy výtvarných umení, na ktorej pôsobil od jej vzniku. Nosné inšpirácie nachádzal vo svojom rodnom kraji na severovýchode Slovenska. Jeho dielo je trvalo prezentované v Galérii Dezidera Millyho, ktorá je súčasťou Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku.

Matúš Rakšani

(* okolo roku 1600 – † 2. september 1665 Kremnica) – pedagóg. Od roku 1644 pôsobil ako rektor kremnickej školy, v ktorej zaviedol nový školský poriadok zostavený podľa zásad J. A. Komenského.

Michal Rešetka

(* 2. september 1794 Bobota – † 9. máj 1854 Horná Súča) – publicista, vydavateľ, zberateľ. Patril do druhej generácie bernolákovcov. Na katolíckej fare v Hornej Súči sústredil veľkú knižnicu slovenských tlačeí a rukopisov. Dostala sa do majetku Matice slovenskej v Martine, po jej zatvorení roku 1875 sa však mnohé zbierky z nej stratili. Po Rešetkovi je pomenovaná krajská knižnica v Trenčíne, ako aj základná škola s materskou v Hornej Súči.

František Xaver Zach

(* 4. jún 1754 Bratislava – † 2. september 1832 Paríž, Francúzsko) – zúčastnil sa meraní zemepisných súradníc Rakúska aj Uhorska. Učil mechaniku na Univerzite v Lvove na Ukrajine. V Londýne sa zapojil do systematického pozorovania novoobjavenej planéty Urán. Roku 1786 vstúpil Zach do služieb sasko-gothajského kniežata Ernesta II. a za jeho podpory stal hvezdáreň v Seebergu pri Gothe, roku 1798 zorganizoval prvé medzinárodné stretnutie astronómov v dejinách. Začal vydávať prvý astronomicko-geodetický mesačník na svete s názvom *Monatliche Correspondenz zur Beförderung der Erd- und Himmelskunde*. Uznávaná bola i jeho hvezdáreň v Seebergu, kde pôsobili mnohí významní astronómovia. Udržoval styky aj s poprednými odborníkmi v Rakúsku a Uhorsku, napr. s Maximiliánom Hellom, ktorý pôsobil v univerzitej hvezdári vo Viedni. Istý čas pobudol v Janove a podieľal sa na budovaní hvezdární v Neapole a Lukke. Astronomické observatórium založil aj v Ženeve.

Alexander Moyzes

(* 4. september 1906 Kláštor pod Znievom – † 20. november 1984 Bratislava) – hudobný skladateľ, syn hudobného skladateľa Mikuláša Moyzesa, u ktorého získal základné hudobné vzdelanie. To si po maturite rozvíjal štúdiom na pražskom konzervatóriu. Významná bola jeho vyše štyridsaťročná pedagogická činnosť na bratislavskom konzervatóriu a najmä na Vysokej škole múzických umení, kde formoval rozvrstvenú skladateľskú školu, počítajúcu niekoľko generácií.

Michal Institoris Mošovský

(* 9. september 1732 Bystrica – † 7. október 1810 Bratislava) – osvietený spisovateľ. Pôsobil ako vychovávateľ šľachtickej mládeže v Bratislave a v Turci. Po absolvovaní štúdií vo Wittenbergu bol evanjelickým farárom v Bratislave. Takmer celý svoj majetok odkázal slovenským školám a bratislavskému evanjelickému lýceu daroval vzácnu knižnicu.

František Hrušovský

(* 17. september 1903 Dolné Lovčice – † 9. september 1956 Cleveland, USA) – historik. Študoval na univerzitách v Prahe, Krakove a Bratislave. Vyučoval na Gymnáziu v Kláštore pod Znievom, neskôr pracoval v Matici slovenskej ako redaktor historických zborníkov. V rokoch 1938 – 1945 bol členom Slovenského snemu. V marci 1945 emigroval, od roku 1947 žil v USA, kde pôsobil od roku 1952 ako riaditeľ Slovenského ústavu v Clevelande. Je autorom viacerých kníh: *Slovenské dejiny* (1939), *Slovenské dejiny: učebnica pre IV. triedu slov. stredných škôl* (1942), *Slovenskí vladári* (1948), *Slovenské rehole v Amerike* (1955). Ako dopisovateľ mnohých novín v Amerike a v zahraničí obhajoval právo slovenského národa na štátnu samostatnosť.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ
Foto wki.org a archív

Spisovateľ zoči-voči spisovateľom

ROZHOVORY

Luboš Jurík (1947) sa súběžne so svojou novinárskou a publicistickou prácou venuje beletristickej tvorbe a literatúre faktu. Najmilšou témou sa mu stali ľudia a udalosti odohrávajúce sa v jeho rodnej Bratislave. Z viacerých literárnych žánrov tvoria osobitnú kapitolu rozhovory s významnými spisovateľmi. Vznikali od druhej polovice 70. rokov, najskôr boli publikované v týždenníku *Nové slovo*, neskôr vyšli knižne pod názvami *Rozhovory*, *Nepokojné dialógy*, *Rozhovory o literatúre*, *Americké dialógy* a *Pražské rozhovory*. Boli výsledkom autorových osobných stretnutí predovšetkým s poprednými spisovateľmi (sovietskymi, európskymi, americkými), ako napríklad J. Seifertom, J. Werichom, Č. Ajtmatovom, A. Moraviom, F. Saganovou, J. Hellerom, W. Styronom.

Šiestou boli *Rozhovory po rokoch*, v ktorých vedie dialóg so štyridsiatimi ôsmimi slovenskými spisovateľmi. Ako napísal nestor publicistiky Slavo Kalný, knižka je barličkou pre učiteľov, študentov i náročnejších čitateľov. „Keďže autor sa spytával aj na príčiny spoločenskej krízy, a v nej i na záostý spisovateľa, výpovede sú takmer klasicky aktuálne. Povzbudí každého, kto nezanevrel na slovenskú literatúru, ktorá sa, žiaľ, ocitá na periférii spoločnosti, až kdesi vo vyhnanstve. V jeho výbere dominujú robustné romány Petra Jaroša, Ladislava Balleka, Antona Baláza. Známe sa stali vďaka úspešným filmom. Odlišnú anabázu absolvoval Laco Ťažký, vekom medzi nimi dominuje Albert Marenčin (1922), autor zaregistroval feministky Juráňových i Farkašových, zaujímavovo vyspovedal literárnych manželov Feldekových, Milku Zimkovú. Stano Šteпка objasňuje poetiku svojho divadla, neobjasnený

zostáva dramatik Osvald Zahradník, doma tabuizovaný, nezvestný – v zahraničí uznávaný. Svojimi odpoveďami zabodoval Milan Lasica, rozhovory oživujú eseje Chmela, Tužinského, Marcellioho, ale aj verše Ruda Dobiša, kedysi jáchymovského väzňa. Literatúru faktu prezentujú diela Čomaja, Leikerta, Vároša, no najmä Pavla Dvořáka.“ Aktuálnou (ale v poradí už siedmou) knihou sú *Dialógy s hviezdami literatúry*. Luboš Jurík sa v nich vracia k najzaujímavejším tvorcom, pričom názory viacerých aktualizoval. Zo slovenských spisovateľov popri vyššie spomínanom prozaikovi Ladislavovi Ťažkom zaradil do nej básnika Milana Rúfusa a prozaika Ladislava Mňačka. Mimochodom, prvých dvoch sa časť našej literárnej obce usilovala presadiť na zoznam kandidátov na udelenie Nobelovej ceny za literatúru, obaja sú už mimo svetskej sféry (Rúfus zomrel pred piatimi, Ťažký pred tromi rokmi). Básnikovo dielo vyšlo v mnohých reediciách, výberoch i v kompletných vydaniach, jeho verše preložili do jazykov frekvencovaných vo svete i do popredných európskych literatúr, v ktorých citlivo vnímajú univerzálnosť a nadčasovosť jeho poetických výpovedí a spoločensky angažovaných esejí. Dielo Ladislava Ťažkého iba čaká na súborné vydanie, a tak osobitne dojímavou pôsobí spomienka na jeho cesty za čitateľmi, keď ako v „hrebendovskej tanistre“ nosil k nim aj aktuálne vydania svojich kníh. A jeho život by sme mohli metaforicky prirovnať k národným a európskym dejinám počnúc 30. rokmi minulého storočia až k prvému desaťročiu súčasného tisícročia. Udalosti predznamnávajúce druhú svetovú vojnu, nádejné obdobie socializmu 60. rokov, ktoré v auguste 1968 na celé dve desaťročia umlčala okupácia vojsk Varšavskej zmluvy, a po nich hmýriace sa udalosti po novembri 1989

prinášali nášmu prozaikovi témy na vážne románové diela, epické fresky i angažovanú publicistiku. „Každý žil život, aký mu bol pridelený. Ale kým? Druhými ľuďmi, históriou, politickým zriadením, štátom, rodičmi alebo stvoriteľom?“ Kládie otázky smerujúce k našej budúcnosti.

O generáciu starší Ladislav Mňačko (1919 – 1994) bol významným a v klíme socialistickej spoločnosti odvážnym novinárom

a spisovateľom, angažovaným komunistom aj individuálne zvažujúcim a slobodomyselne konajúcim občanom. Patril medzi umelcov, ktorí sa roku 1968 rozhodli natrivalo opustiť Slovensko, no v exile už ne našli dost podnetov na vlastnú literárnu tvorbu. Mňačkov i Ťažkého život, listujúci v *Dialógoch s hviezdami literatúry*, vo viacerých osobných osudoch a občianskych postojoch pripomína nemeckého nositeľa Nobelovej ceny Güntera Grassa. V jednej zo svojich odpovedí na Juríkove otázky hovorí: „Moderné dejiny sú nepretržitým

režaním vojen a násilia. Dokedy? Svet je vyčerpaný. Aké bude nové tisícročie? Povážlivo sa znížila zásoby surovín i potravín, zato zásoby zbraní vrátane jadrových prudko narastú. Namiesto priemyselnej spoločnosti príde informačná civilizácia a tá zmení nielen návyky, ale aj hodnoty. No nelepší kvalitu života.“

V anotácii knihy sa píše, že je zaujímavým pohľadom do vnútra spisovateľov aj ich svedectvom o našej nepokojnej dobe. Otvorene hovoria o tvorivej činnosti, o metodike tvorby, o osobných ťažkostiach či dobovej politickej situácii a spoločenských súvislostiach modernej histórie. Odpovedajú na otázky o etike aj estetike, vyjadrujú sa k filozofickým otázkam, ale aj k bežným problémom jednoduchého človeka. Autentické dialógy Luboša Juríka s českými spisovateľmi reprezentuje v knihe „básnik v próze“ Bohumil Hrabal (jedna z najvýraznejších postáv modernej stredoeurópskej literatúry, od ktorej narodenia uplynulo sto rokov) a Jan Werich, všestranný umelec, analytik ľudských natur a spoločenských tmárstiev, majster humoru, ktorého si dovoľia nebrať na účtívý zreteľ iba dnešní zabávači. Z ruských spisovateľov je to Valentin Katajev, autor svetoznámeho diela *Belie sa plachta osamelá* a radu ďalších románov, a všestranne robustný literát Viktor Šklovskij. Z francúzskych prozaikov stál za autorovu pozornosť nositeľ Nobelovej ceny Jean-Marie Gustave Le Clézio a podstatne staršia legenda svetovej literatúry Louis Aragon, netuctový autor detektívok a psychologických románov Belgičan Georges Simenon, zo španielskych držiteľ Nobelovej ceny Camilo José Cela, z nemeckých aj občiansky angažovaná Anna Seghers, z anglických populárny románopisec a autor literatúry faktu Frederick Forsyth. Najviac autorov je z americkej literatúry, prečítajme si z nich názory Johna Updikea, Allena Ginsberga, Arthura Millera, Raya Bradburyho, Williama Styrona, Saula Bellowa.